

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
ตุลาคม 2562
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตร
สวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร”

ของ นางสาว ศิวาพร เกษรเพชร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
/ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ.ดร.ชูเกียรติ ชัยบุญศรี)

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผศ.ดร.รัชนี मुखแจ้ง)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผศ.ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ดร.ชัยรัตน์ เขยสุวรรณค์)

อนุมัติ

(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

16 ต.ค. 2562

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เรื่องปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร งานวิจัยฉบับนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงได้โดยหากขาดการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ มุขแจ้ง ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งกรุณาสละเวลามาให้คำปรึกษาและแนะนำตลอดทุกขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขอขอบคุณ ดร.ชัยรัตน์ เชนสุวรรณค์ ในฐานะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือให้การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ขอขอบคุณการสนับสนุนจากบิดา มารดาของผู้จัดทำ สมาชิกในครอบครัวทุกคน รวมถึง ผู้บังคับบัญชา หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานและผู้รู้ทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษาให้การช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่คอยติดต่อประสานงานและให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ หากมีความผิดพลาดประการใดที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์ทางผู้จัดทำขอภัยไว้ ณ โอกาสนี้

ศิวาพร เกษรเพชร

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร
ผู้วิจัย	ศิวาพร เกษรเพชร
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนี มุขแจ้ง
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ พูลเจริญ
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2562
คำสำคัญ	ความยากจน, ความเหลื่อมล้ำทางรายได้, การจัดสรรทรัพยากรใหม่โดยรัฐ, บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, สวัสดิการพื้นฐานทางสังคม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร และ 2) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จากฐานข้อมูลการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตรตามเกณฑ์โครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในช่วงเดือน ต.ค. 2559 ถึงเดือน ต.ค. 2560 และข้อมูลผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับการอบรมพัฒนาอาชีพจากกรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) ของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายอำเภอ โดยใช้สูตร Krejcie & Morgan จากประชากรคือ ผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำนวน 145,235 ราย (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2561) ซึ่งใช้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 698 ตัวอย่าง การรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกส์ ผลการวิจัยพบว่า จำนวนผู้มีสิทธิรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร คิดเป็นสัดส่วนที่ร้อยละ 26.9 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรรวมทั้งจังหวัด รวมทั้งจำนวนผู้รับบัตรสวัสดิการดังกล่าวยังจำแนกเป็นผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี ซึ่งได้รับการอุดหนุนเงินในบัตรฯ รายเดือนอยู่ที่ 200 บาท มีจำนวน 44,469 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.6 ของผู้มีบัตรฯ ทั้งหมด และผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี ซึ่งได้รับการอุดหนุนเงินในบัตรฯ รายเดือนอยู่ที่ 300 บาท มีจำนวน 100,766 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.4 ของผู้มีบัตรฯ ทั้งหมด พบว่าผู้มีรายได้น้อยที่มาขอรับบัตร

สวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี ซึ่งจากเกณฑ์การคัดสรรแล้วประชากรกลุ่มดังกล่าว คือกลุ่มคนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน มีความจำเป็นต้องได้รับการอุดหนุนด้านรายได้และการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพื่อให้คนกลุ่มดังกล่าวพ้นจากเส้นความยากจน และในส่วนของการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ด้วยแบบจำลองการถดถอยแบบโลจิสติกส์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลหรือมีนัยสำคัญต่อการได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐเพิ่มเติมผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คือ ระดับอายุ ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีอาชีพเกษตรกร การมีอาชีพอิสระ และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ซึ่งปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังกล่าวถือเป็นปัจจัยที่ควรต้องมีการคำนึงถึง หรือควรนำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยด้านรายได้เพื่อให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยในการอุดหนุนรายได้ผ่านบัตรฯ จาก 200 เป็น 300 บาทต่อเดือน ไม่เพียงแต่การใช้เกณฑ์รายได้เพียงเกณฑ์เดียวในการตัดสินใจ โดยการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร การศึกษาส่วนแรก คือการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละอำเภอทั้งสิ้น 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตร จำนวน 698 ตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีระดับอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปีซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ประกอบอาชีพอิสระและอาชีพเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่สะท้อนถึงปัญหาความยากจน และเมื่อพิจารณาถึงการมีหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างของผู้มีรายได้น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54 ไม่มีหนี้สิน ซึ่งเป็นข้อค้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ยากจนและเป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 46 เป็นผู้ที่มีหนี้สิน โดยหนี้สินส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคือ หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค และหนี้เพื่อการเกษตร และการศึกษาต่อเนื่องไปถึงส่วนที่สอง คือการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมดังกล่าวนั้นมีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างไร และการนำปัจจัยเหล่านี้มาวิเคราะห์เพิ่มในส่วนของผลของปัจจัยที่มีต่อการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นอกเหนือจากการใช้เกณฑ์รายได้เป็นเพียงปัจจัยหลัก โดยมีข้อค้นพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบทางบวกต่อการให้เงินอุดหนุนเพื่อการช่วยเหลือเพิ่มเติมอย่างมีนัยสำคัญคือ การมีอายุมากขึ้น และการมีลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ควรได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติม ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลกระทบทางลบต่อการให้เงินอุดหนุนเพื่อการช่วยเหลือเพิ่มเติมอย่างมีนัยสำคัญคือ การมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น การอยู่ในอาชีพเกษตรกร

และการมีอาชีพอิสระ รวมทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ สะท้อนว่าทั้งปัจจัยที่ส่งผล
กระทบทางบวกและทางลบมีนัยสำคัญต่อการพิจารณาให้ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับผู้ถือ
บัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร นอกเหนือจากการใช้เกณฑ์รายได้เพียงเกณฑ์เดียวในการให้
เงินอุดหนุนส่วนเพิ่มจากเดือนละ 200 บาทเป็น 300 บาท ดังนั้นจึงมีเหตุผลที่ควรนำข้อค้นพบ
ในด้านปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่ควรต้องมีการคำนึงถึง หรือควรนำมาวิเคราะห์
ร่วมกับปัจจัยด้านรายได้เพื่อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตร
สวัสดิการแห่งรัฐรายเดือนจาก 200 เป็น 300 บาทต่อเดือน มากกว่าที่จะใช้เกณฑ์รายได้เพียง
เกณฑ์เดียวในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมนั้น โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าประโยชน์ที่ได้รับจาก
งานวิจัยฉบับนี้จะสามารถหาปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่จะมีผลต่อการสนับสนุน
งบประมาณในอนาคตเพื่อการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยได้ต่อไป

Title ECONOMIC AND SOCIAL FACTORS INFLUENCING THE
HOLDING OF STATE WELFARE CARDS IN PHICHIT
PROVINCE

Authors Sivaporn kasornphet

Advisor Assistant Professor Ratchanee Mukhjang , Ph.D.

Co - Advisor Assistant Professor Nattachet Pooncharoen , Ph.D.

Academic Paper Thesis M. Econ. in Economics, Naresuan University, 2019

Keywords poverty, income inequality, new resource allocation by state,
state welfare card, social basic welfare

ABSTRACT

This research aims to 1) To study the basic information who receives assistance from the holding of State Welfare Cards in Phichit and 2) To analyze the economic and social factors affecting to the holding of State Welfare Cards in Phichit. The information used in education is secondary overview information of the Low-income Holding the State Welfare Card samples in Phichit. From a database filtering the target of low-income people in Phichit, according to the program criteria, low-income investors are to have a State Welfare Card from October 2016 to October 2017 and the Government Welfare Card in Phichit, which was trained by the Department of Skill Development. Research tools include sampling with how to randomly systematically divide the floor (stratified sampling) of the Government's Welfare Cardholder using a formula Krejcie & Morgan from the populations the low-income people who received the state welfare card in Phichit, 145,235 people (as of December 2561) This uses the total number of 698 samples. An example reporting with descriptive statistics and logistics regression analysis research results and the eligible for the state welfare card in Phichit. The ratio of 6.9 percent as compared to the population, including the recipient of the welfare card was low income who made income between 30,000– 100,000 baht per year which gets the grants card money by monthly is 200 baht, 44,469 people or about 30.6 percent of the cardholder's total income and less than 30,000 baht per year. Which get the grant

cash in card monthly is at 300 baht, 100,766 people or about 69.4 percent of the cardholder, it was found that low-income people get to obtain a Government Welfare Card in Phichit. It is mainly low-income people who have income not more than 30,000 baht for selection of the criteria. The majority of the people under the poverty line have the necessary other income and assistance grants must be obtained from the poverty line and in the study of the economic and social factors affecting the Public Welfare Card in Phichit with a copy of logistics regression, the results of the study showed that factors who have results or have implications important to receive additional government assistance through the State Welfare Card of the age level, the living style that relies on other people, family members, farmer's career, an independent profession and professional development training, which quantitative and qualitative factors are considered to be a factor of or need to involve with the revenue factor or to provide additional assistance to low-income groups in revenue subsidies through card from 200 baht to 300 baht per month and not only these only one income criterion to be the basis. By the study the factors that affect the holding of the card. The state materials of Phichit Province The first part of education is to study the general characteristics of a sample that holds a State Welfare Card in each district in 12 Provinces of Phichit, 698 people, from example found that most samples are female, the average age is 53 years old, which is relatively high for independent profession and farmer profession. Most of the samples have no housing on their own proprietaries and no education or educational courses at a relatively low level. These factors are the economic and social factors that reflect poverty and when considering the debt of samples of the low-income people holding The State Welfare Card of Phichit province found that 54 percent of the group had no liabilities in the poor samples and other 46 percent of samples or the majority of the debt-to-equity liabilities are debt for consumer and agricultural debt. Continuing education to the second is the study of how do such economic and social factors affect the Government's Welfare Card and the introduction of these factors in the results of additional factors in the consideration of additional assistance to low-income people through the State Welfare Card. In addition to the use of income criteria are only the key

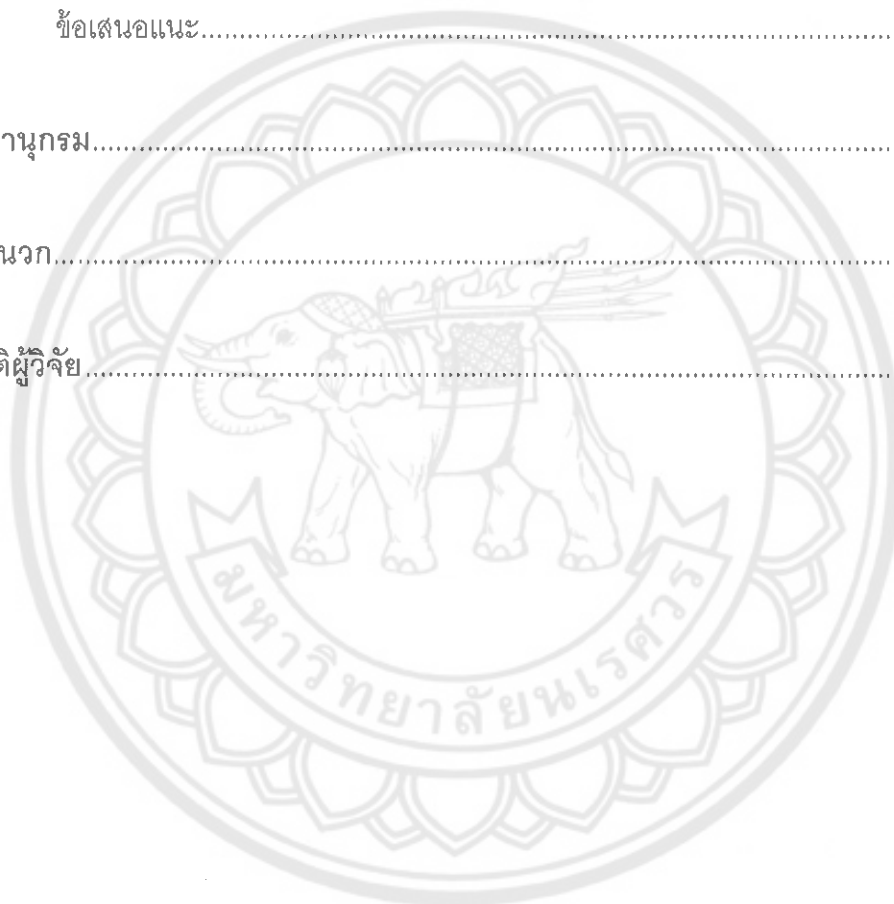
factor. With this research we found out which factors have a positive impact on grants for additional assistance. Significantly they are the older with having no living nature that relies on others should receive additional subsidies, while factors that have negative consequences for additional assistance grants. Significantly they should have more family members, being in a farming career and having an independent profession, as well as attending career development training, reflects that both positive and negative impact factors are significant to consider for additional subsidies for the good cardholder. The State Welfare Card of Phichit province and also based on revenue criteria. Only one criterion in providing subsidies incremental from per month 200 Baht to 300 Baht. Therefore it is reasonable to apply findings in other quantitative and qualitative factors. That should be considered or should be analyzed together with income factors to consider providing additional assistance to low-income groups via a monthly State Welfare Card from 200 to 300 baht per month, rather than using only one income criteria in the decision to provide additional assistance. The researchers expect that the benefits of this research will be able to find other quantitative and qualitative factors. That will affect future budgets for helping low-income people can continue.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	29
สมมติฐานของการวิจัย	31
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	31
ขอบเขตของการวิจัย.....	31
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	31
นิยามศัพท์เฉพาะ	32
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Framework).....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related research).....	41
สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม	60
3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
วิธีการศึกษา	62
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	62
ขั้นตอนการศึกษา.....	63
แบบจำลองวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐใน จังหวัดพิจิตร	65
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
4 ผลการวิจัย.....	69
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69

สารบัญ

บทที่	หน้า
5 บทสรุป	92
สรุปผลการวิจัย	92
อภิปรายผลการวิจัย	97
ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	109
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงสัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Decile by Income) ทั่วประเทศ กลุ่มประชากร สัดส่วนรายได้ของประชากร สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ) รายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน) ตามระดับรายได้	3
2	แสดงจำนวนและสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ ถือบัตรฯ และจำนวนประชากรรวมรายอำเภอในจังหวัดพิจิตร	23
3	แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐภาพรวมรายอำเภอในจังหวัด พิจิตร และจำนวนผู้รับบัตรฯ ที่ได้รับเงินอุดหนุน 200 และ 300 บาทรายเดือน	28
4	Krejcie & Morgan Required Table	64
5	แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร รายอำเภอเทียบกับจำนวนประชากรผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละ อำเภอด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น	67
6	แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร รายอำเภอ	69
7	แสดงช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	70
8	แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	72
9	แสดงสภาพร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร....	73
10	แสดงสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	74
11	แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ไม่รวมตนเอง) ของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตร สวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	75
12	แสดงการมีภาระการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดาของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตร สวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	76
13	แสดงการมีบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	77
14	แสดงสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 แสดงระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	80
16 แสดงการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	81
17 แสดงลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ...	82
18 แสดงการมีหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	83
19 แสดงประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	84
20 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	86
21 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง logistic ที่ใช้ในการศึกษา	87

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 ถึงปี พ.ศ. 2560	2
2 แสดงความแตกต่างของผู้ที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจนกรณีที่มีความเหลื่อมล้ำ แตกต่างกันขณะที่รายได้เฉลี่ยเท่ากัน	9
3 แสดงภาพรวมในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ	15
4 แสดงจำนวนผู้ลงทะเบียนเพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและจำนวนผู้ได้รับ สวัสดิการจริง	16
5 แสดงการจัดลำดับมูลค่า GPP, รายได้ประชากรต่อหัว และจำนวนประชากรใน ภาคเหนือ ปี 2560	19
6 แสดงโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) จังหวัดพิจิตร	19
7 แสดงภาพรวมคนจนของจังหวัดพิจิตร ในปี 2560	21
8 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ถือบัตรฯ ในจังหวัดพิจิตร	24
9 แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรเทียบกับจำนวน ประชากรรวมรายอำเภอ	25
10 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรรายอำเภอ	25
11 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำแนกตามสิทธิ ที่ได้รับเงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้	26
12 แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำแนกตามสิทธิ ในการได้รับเงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้ รายอำเภอ	27
13 แสดงกรอบแนวคิดของงานวิจัย	30
14 แสดงสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำแนกตามรายอำเภอ	70
15 แสดงสัดส่วนช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ...	71
16 แสดงสัดส่วนเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	72

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
17	แสดงสัดส่วนสภาพร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	73
18	แสดงสัดส่วนสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	74
19	แสดงสัดส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ไม่รวมตนเอง) ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	75
20	แสดงสัดส่วนการมีภาระการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดาของกลุ่มตัวอย่าง ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	76
21	แสดงสัดส่วนการมีบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	77
22	แสดงสัดส่วนสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	79
23	แสดงสัดส่วนระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	80
24	แสดงการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร	81
25	แสดงลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	82
26	แสดงการมีหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร	83
27	แสดงประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัด พิจิตร.....	84

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก โดยมีประชากร คิดเป็นร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรโลก ดังนั้นปัญหาประการหนึ่งที่เกิดจากการเป็นประเทศที่มีประชากรค่อนข้างมากและยังไม่ได้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วก็คือ ปัญหาด้านความอยู่ดีกินดีของคนในประเทศ (จากทรัพยากรที่มีจำกัดทำให้ต้องแข่งขันกันใช้ทรัพยากร จึงทำให้มีผู้ถูกทิ้งไว้ข้างหลังจากการเข้าไม่ถึงโอกาสในการใช้ทรัพยากร ด้วยเหตุที่ศักยภาพและโอกาสของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากัน) ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเกิดกับผู้ที่ไม่มีศักยภาพในการดูแลความเป็นอยู่ของตนเองได้ ต้องเป็นภาระกับบุคคลอื่น ความยากจนเป็นสภาพซึ่งบุคคลที่ขาดการครอบครองทรัพยากรหรือเงิน โดยแบ่งเป็นความยากจนสัมบูรณ์ (absolute poverty) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความยากจนขั้นแค้น (destitution) หมายถึง บุคคลที่ขาดปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งโดยทั่วไปได้แก่ ปัจจัยสี่ น้ำจืดและอาหารที่สะอาด โภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ ยารักษาโรคและการสาธารณสุขที่ดี การศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องนุ่งห่มและที่พักอาศัย อีกอย่างคือ ความยากจนสัมพัทธ์ (relative poverty) หมายถึง การขาดระดับทรัพยากรหรือรายได้ตามปกติหรือระดับที่สังคมแต่ละสังคมยอมรับเมื่อเทียบกับบุคคลอื่นในสังคมหรือประเทศ ส่วนความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องของประชาชนในสังคมที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมาก โดยมีเพียงคนส่วนน้อยที่ครอบครองทรัพยากรส่วนใหญ่ ขณะที่คนส่วนใหญ่ต้องแย่งกันใช้ทรัพยากรส่วนที่เหลือซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยของประเทศ และระดับความแตกต่างของความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มคนรวยกับกลุ่มคนจนที่ต่างกันมากอย่างชัดเจน

จากรายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นรายงานที่นำเสนอภาพรวมของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2560 ในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในประเทศไทย ที่วัดจากค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.453 ซึ่งมีค่าเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ที่มีค่าเท่ากับ 0.445 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์จีนิสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหการกระจายรายได้ โดยกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 10 ถือครองรายได้เพียงร้อยละ 2.06 ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น โดยรายได้ส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 10 ซึ่งครอบครองรายได้รวมประมาณ

ร้อยละ 34.84 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ ส่งผลให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนจนที่สุดกับกลุ่มคนรวยที่สุดแตกต่างกันถึง 16.92 เท่า และจากรายงานแสดงให้เห็นว่าความยากจนในประเทศไทยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ภาพ 1 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่ ปี พ.ศ.2531 ถึงปี พ.ศ.2560 ว่ามีความแตกต่างกันในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของกลุ่มคน 10% ที่จนที่สุด และกลุ่มคน 10% ที่รวยที่สุดที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพ 1 แสดงความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ถึงปี พ.ศ. 2560

ที่มา: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560

ตาราง 1 แดงสัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้
(Decile by Income) ทั่วประเทศ กลุ่มประชากร สัดส่วนรายได้ของประชากร
(ร้อยละ) รายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน) ตามระดับรายได้

กลุ่มประชากรตาม ระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)			รายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน)		
	2554	2556	2558	2554	2556	2558
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	1.84	1.88	2.06	1,482	1,718	1,937
กลุ่ม 10% ที่ 2	3.04	3.08	3.32	2,442	2,811	3,126
กลุ่ม 10% ที่ 3	3.86	4.00	4.20	3,105	3,652	3,951
กลุ่ม 10% ที่ 4	4.75	4.93	5.16	3,815	4,505	4,850
กลุ่ม 10% ที่ 5	5.75	6.02	6.25	4,620	5,500	5,886
กลุ่ม 10% ที่ 6	7.00	7.34	7.61	5,624	6,705	7,152
กลุ่ม 10% ที่ 7	8.63	9.07	9.28	6,930	8,285	8,730
กลุ่ม 10% ที่ 8	10.89	11.55	11.61	8,748	10,554	10,926
กลุ่ม 10% ที่ 9	15.06	15.63	15.68	12,097	14,285	14,764
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	39.16	36.51	34.84	31,445	33,345	32,743
รวม	100	100	100	8,031	9,137	9,409
กลุ่ม 40% ที่มีรายได้ต่ำสุด	13.50	13.88	14.73	2,711	3,172	3,466
สัดส่วนกลุ่มที่10/กลุ่มที่1 (เท่า)	21.22	19.42	16.92			

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ,
ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช. โดยได้ปรับ
ข้อมูลรายได้ครัวเรือนที่บันทึกข้อมูลติดลบหรือขาดทุนให้เป็น 0 (ศูนย์) และ
ให้รายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนในการประมวลผล

ตาราง 1 สะท้อนถึงสัดส่วนรายได้ของประชากรเมื่อเทียบแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น
10 กลุ่ม โดยกลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด) เมื่อเทียบกับกลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด) มีรายได้แตกต่างกัน
ค่อนข้างสูง ซึ่งข้อมูล ณ ปี 2558 มีความแตกต่างกันอยู่ที่ 16.92 เท่า ซึ่งพบว่าเมื่อเทียบตั้งแต่ปี

2554 – 2558 แม้ว่าสัดส่วนความแตกต่างจะลดลงแต่ยังคงทรงตัวในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่ยังคงมีอยู่ในประเทศไทย

โดยปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำของรายได้ คือ โครงสร้างการทำงานและแหล่งที่มาของรายได้ของคนในประเทศ ซึ่งจากรายงานของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม จากการที่ราคาสินค้าเกษตรไม่ค่อยดีนัก จึงทำให้มีรายได้ต่ำตามไปด้วย โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ลง สร้างความเป็นธรรม และลดความยากจน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญภายใต้เป้าหมายนี้ คือ การทำให้ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มประชากรระดับล่างสุดร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดในประเทศไทย มีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อหัวร้อยละ 15 ต่อปี ในส่วนสินทรัพย์ทางการเงินของกลุ่มครัวเรือนระดับล่างสุดร้อยละ 40 มีเป้าหมายให้มีหนี้สินต่อรายได้ลดลง และรายได้ของคนกลุ่มนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีการสำรวจพบว่ากลุ่มประชากรระดับล่างสุดร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 27.1 ล้านคน มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,500 บาทต่อคนต่อเดือน

ปัญหาเรื่องความยากจนนี้ มีสาเหตุอีกประการหนึ่งเนื่องมาจากโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จึงทำให้มีภาระและต้นทุนของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดจนการเลี้ยงดูบุตรที่มากขึ้นตามไปด้วย จากการที่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ในสมัยก่อน (ญะเศร์ สมุทรจักร, อีรณัฐ ก้อนแก้ว, และวิภาวัน อุเด็น, 2560) และสาเหตุอื่น ๆ อีกหลายสาเหตุ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วิทยากร เชียงกุล (2547) กล่าวไว้สรุปความได้ว่า สืบเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ หน่วยธุรกิจต่าง ๆ มีการสร้างมูลค่าความนิยมของสินค้าต่าง ๆ (Brand royalty) ที่มีการวางมาตรฐานค่าครองชีพโดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมในปัจจุบันเป็นเครื่องกำหนด ปลูกฝังแนวคิดแบบทุนนิยมแก่ประชาชนในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของการบริโภคนิยม ส่งผลให้ประชาชนมีรายจ่ายที่สูงขึ้นเพื่อซื้อหาสินค้าและบริการตามค่านิยมในขณะนั้น ๆ ประกอบกับการมีความสามารถในการแสวงหารายได้เพื่อมาตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลที่ทำได้ไม่เท่ากัน จึงทำให้คนที่มีฐานะยากจนและคนที่มีฐานะร่ำรวยมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุเพราะรายได้ของประชาชนไม่ได้เกิดการกระจายตัวอย่างเท่าเทียม จากการที่โอกาสและความสามารถของแต่ละบุคคลมีไม่เท่ากัน ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการครองชีพเป็นอย่างมาก ความเป็นอยู่ของคนยากจนกับคนรวยมีความห่างไกลออกไปทุกขณะ ทำให้คนส่วนใหญ่เริ่มสนใจความเป็นอยู่ตัวเองและเปรียบเทียบความเป็นอยู่ของตนเองกับผู้อื่น จนในที่สุดคนบางกลุ่มจำต้องยอมรับสภาพ จำต้องดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก จนนำมา

สู่สถานการณ์ความยากจนที่มากยิ่งขึ้น จนเกิดปัญหาทางสังคม (คนเร่ร่อน ชุมชนแออัด การก่ออาชญากรรม) ตามมา ซึ่งกระทบต่อประชากรโดยรวมในสังคม ปัญหาความยากจนของประเทศไทยไม่ใช่เป็นแค่เรื่องความสามารถของคนยากจนเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของคนรวยและคนชั้นกลางที่มีมุมมองทางปัญญาและจิตสำนึกที่คับแคบ มองแต่ประโยชน์ส่วนตัวระยะสั้น เอาวัดเอาเปรียบจากการมีโอกาสทางสังคมที่ดีกว่า การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้คนส่วนใหญ่มีความรู้ สามารถพัฒนาอาชีพ มีรายได้ และมีอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้น

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่สั่งสมมายาวนาน เป็นความขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนในประเทศ ส่งผลให้เกิดความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต รวมถึงการขาดโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้าน และส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศตามมาในที่สุด สมชัย จิตสุชน (2545) จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เรื่องความยากจนคืออะไร และวัดได้อย่างไร กล่าวถึงปัญหา สาเหตุและการวัดระดับของความยากจน รวมทั้งแนวทางการการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย รวมทั้ง ธนพล สรณจิตตร (2558) ได้ทำการวิเคราะห์พบว่าปัญหาและสาเหตุแห่งความยากจนในประเทศไทยมาจากสาเหตุสำคัญ สองประการ คือ สาเหตุจากปัจจัยภายในตัวบุคคล และสาเหตุจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล

1. สาเหตุภายในตัวบุคคล คณะกรรมการการปกครอง วุฒิสภา (2545 อ้างถึงใน ธนพล สรณจิตตร, 2558) กำหนดปัจจัยที่เกิดขึ้นในระดับตัวบุคคล ที่แต่ละคนมีปัญหาไม่เหมือนกัน ดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาความยากจนในชนบท โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความยากจนที่สำคัญ คือ ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตในการเกษตรที่มีราคาแพง การขาดที่ดินทำกินต้องเช่าที่เพื่อเพาะปลูก ทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมา การไม่รู้ช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ ทำให้ต้องอาศัยพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ทำให้ผลผลิตมีราคาต่ำ จากการถูกกดราคาเพราะไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา

1.2 การขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในดำเนินกิจการต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการจัดการที่ผิดพลาด การขาดการวางแผนและการจัดการที่ดี ขาดความรู้และเทคโนโลยีการผลิต ส่งผลให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพและได้ปริมาณน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันที่ด้อยลง

1.3 วิธีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนได้ อาทิเช่น ปัญหาด้านการขาดศีลธรรมและคุณธรรม การติดอบายมุขและยาเสพติด ค่านิยมด้านการบริโภคที่ก่อให้เกิดการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็นในการดำเนินชีวิต และปัญหาด้านสุขภาพอนามัยที่ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายในการรักษา รวมถึงการประกอบอาชีพที่ทำได้ลำบากมากขึ้นเมื่อประสบกับปัญหาสุขภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความยากจนทั้งสิ้น

1.4 ปัญหาความยากจนในเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือ กลุ่มผู้ใช้แรงงานและผู้มีรายได้น้อย ซึ่งประสบปัญหา คือ การว่างงาน ซึ่งมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย การถูกกดค่าแรง ตัดเงินเดือน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง หรือปัญหาด้านการขาดทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพ เป็นแรงงานไม่มีฝีมือ (unskilled labor) ทำให้เกิดข้อจำกัดในการหารายได้มาใช้ในการเลี้ยงชีพ

โดยสาเหตุภายในตัวบุคคลเหล่านี้เป็นสิ่งที่งานวิจัยฉบับนี้ต้องการจะศึกษา

2. สาเหตุภายนอกตัวบุคคล Gisselquist (1973 อ้างถึงใน ธนพล สราญจิตร, 2558) กล่าวไว้สรุปได้ว่าโดยพื้นฐานแล้วสมมติฐานของปัญหาความยากจนเกิดจากการกระจายอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกันประการหนึ่ง และเกิดจากการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันอีกประการหนึ่ง โดยมีคำอธิบายดังนี้

2.1 ระบอบการปกครองที่อำนาจทางการเมืองตกแก่ชนชั้นผู้ปกครองเพียงไม่กี่คน ย่อมทำให้รายได้ของประเทศส่วนใหญ่เอื้อไปทางชนชั้นผู้ปกครองกลุ่มนี้ ทั้งนี้ถ้าการบริหารเงินของประเทศมักทำเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตน รวมถึงการบริหารงานทางการเมืองที่ไม่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาความยากจน มีความล่าช้า ด้อยประสิทธิภาพ มีโครงสร้างภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรม และการจัดงบประมาณที่เหลื่อมล้ำให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับพวกที่สนับสนุนผู้ออกนโยบาย ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ปัญหาความยากจนยังคงอยู่ในสังคมไทย

2.2 โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย มีโครงสร้างในทางปฏิบัติมีลักษณะเป็นไปในแบบทุนนิยม ประชาชนมีเสรีภาพในทรัพยากร โดยที่รัฐเป็นผู้ประกอบวิสาหกิจบางประเภทโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประเทศ (การทำ Second best) รวมทั้งปัญหาด้านความยากจนด้วย รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2517 อ้างถึงใน ธนพล สราญจิตร, 2558) กล่าวไว้สรุปได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคือ วิสาหกิจที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการไม่ได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ให้เป็นธรรม ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์แก่กลุ่มผู้มีอำนาจ ดังนั้น นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป้าหมายและ

กลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงมีส่วนสำคัญไม่น้อยในการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำมาซึ่งความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ โดยถ้าพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจของไทย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ของทุกรัฐบาล เพราะมีแนวคิดที่ว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ จนมีนโยบายต่าง ๆ มากมายที่มุ่งทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น แต่มีนโยบายต่าง ๆ เหล่านี้กลับส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ในส่วนสาเหตุภายนอกตัวบุคคลนี้สามารถใช้ผลการวิจัยของงานวิจัยฉบับนี้เป็นข้อมูลประกอบเพื่อตัดสินใจทางนโยบายในอนาคตได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ยังคงเป็นดังเช่นในอดีตเรื่อยมา โดยผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายอาจออกนโยบายที่เอื้อต่อกลุ่มทุนที่สนับสนุนตนขึ้นมามีอำนาจ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างตามระบบการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ การแก้ไขปัญหาลักษณะตรงจุดนั้นต้องไม่กระทบถึงผลประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นจึงจะประสบผลสำเร็จได้ โดย ชูจิต ชาติทวีป (2559) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจนไว้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจนนี้ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การใช้นโยบายการจัดคอร์ปชั่น และการตื่นรู้ของประชาชน ปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถนำไปสู่การลดลงของปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

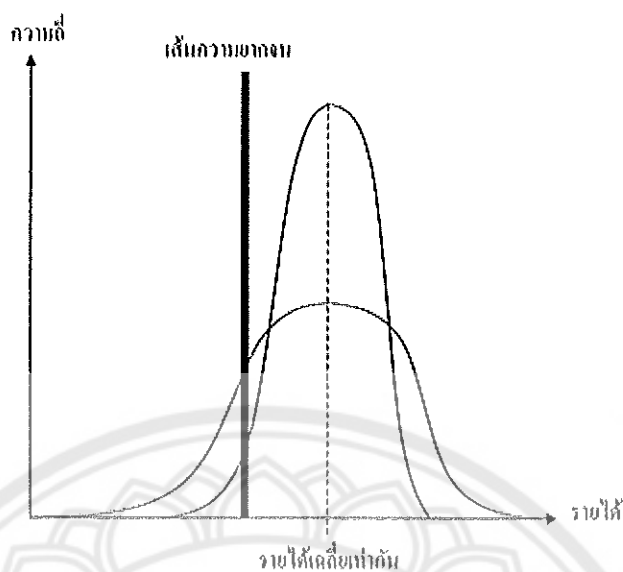
ในปัจจุบันทั้งธนาคารโลกและประเทศไทยได้หันมาแก้ไขปัญหาคความยากจนที่เกิดจากปัจจัยภายในบุคคล โดยการเปิดโอกาสด้านต่าง ๆ ให้กับคนจนมากขึ้นทั้งโอกาสทางสังคม โดยการสร้างระบบประกันสังคมและระบบตาข่ายความคุ้มครองทางสังคมต่าง ๆ ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจโดยการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พัฒนาตลาด และให้เงินทุนกู้ยืมต่าง ๆ รวมถึงโอกาสทางการเมือง ในแง่ของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองมากขึ้น ส่วนปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกแก้ไขโดยการบูรณาการแผนงานและงบประมาณต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ ในการดำเนินการ นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจจะสร้างความสมดุลโดยรักษาเศรษฐกิจในระดับมหภาคให้มีเสถียรภาพ และมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนโดยประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา มีการแก้ไขปัญหาคความยากจนในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ให้ระบบสวัสดิการ โดยมีการเก็บภาษีในอัตราที่สูงเพื่อมาสนับสนุนสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนในประเทศ ดังนั้น ผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจนของประเทศกลุ่มนี้ย่อมได้รับสวัสดิการช่วยเหลือให้มาตรฐานการครองชีพพ้นจากความยากจน จึงไม่มีปัญหาความยากจนเกิดขึ้นกับประชาชนที่อยู่ในกลุ่มประเทศนี้ ทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นก็

ค่อนข้างน้อยเนื่องจากระบบภาษีแบบก้าวหน้า (Progressive Tax) ซึ่งส่งผลต่อการกระจายรายได้มากกว่า และมีความแตกต่างกันกับประเทศกำลังพัฒนาเช่น ประเทศไทย เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นรัฐสวัสดิการ สนับสนุนสวัสดิการได้เต็มรูปแบบแก้ปัญหาโดยการให้สวัสดิการช่วยเหลือเพื่อให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศพ้นจากความยากจน ส่วนประเทศกำลังพัฒนาใช้มาตรการด้านการคลังสาธารณะ ช่วยเหลือในด้านสวัสดิการเป็นรายเรื่องรายกรณีไป แล้วแต่ว่ารัฐมองว่าเรื่องใดจำเป็นและมีความสำคัญมากกว่าเนื่องจากงบประมาณค่อนข้างจำกัด แต่ปัญหาเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำก็เป็นเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหา ในส่วนประเทศด้อยพัฒนา ทรัพยากรที่มีนั้นไม่เพียงพอ ต้องรอการช่วยเหลือจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ผ่านทางนโยบายสาธารณะในระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการให้เงินช่วยเหลือรวมถึงการยกเลิกหนี้ให้กับประเทศที่ยากจนผ่านการดำเนินการของประเทศพัฒนาแล้ว โดยองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงมูลนิธิของเอกชนและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น (กุลลีนี มุทธากลิน, 2560)

ปัญหาอีกประการซึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหาความยากจนคือปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบไปในด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาสังคม คุณภาพประชากร การเจริญเติบโตของประเทศ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐ การขจัดความยากจนซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับความเหลื่อมล้ำ จึงเป็นเป้าหมายอีกหนึ่งเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสาเหตุที่ต้องให้ความสนใจคนยากจนนั้นไม่เพียงแต่เพราะการเล็งเห็นถึงความสำคัญของความทุกข์ยากของประชาชนในประเทศเรื่องการดำรงชีพเท่านั้น แต่ในทางคณิตศาสตร์ (ข้อมูลเชิงสถิติซึ่งใช้วัดผลเชิงปริมาณ) นั้นการขจัดความยากจนทำได้ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เมื่อรายได้เฉลี่ยยังคงเดิม อธิบายได้ดังภาพ 2

ภาพ 2 แสดงความแตกต่างของผู้ที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจนกรณีที่มีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันขณะที่รายได้เฉลี่ยเท่ากัน

ที่มา: คมสัน สุริยะ, 2552

จากภาพ 2 จะเห็นได้ว่าสังคมที่มีรายได้เฉลี่ยเท่ากันแต่มีการกระจายรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันมากกว่า (การกระจายที่ราบกว่า) จะมีพื้นที่ใต้กราฟที่อยู่ทางซ้ายของเส้นความยากจน (Poverty line) มากกว่าอีกสังคมหนึ่งที่มีรายได้เฉลี่ยเท่ากันกับสังคมแรกแต่มีความเหลื่อมลำน้อยกว่า (รูปแบบการกระจายที่สูงโด่งขึ้นไป)

ทำไมคนจนถึงจน และทำอย่างไรจะทำให้คนพ้นจากความยากจน คมสัน สุริยะ (2552) ได้นำเสนอแนวคิดคือ การพัฒนานั้นต้องการบางสิ่งบางอย่างที่ดี คือให้เพิ่มสิ่งดี ๆ เข้าไปในสังคม แล้วสังคมในที่นี้คือการเพิ่มสวัสดิการ สังคมก็จะพ้นจากความยากจนได้เอง ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องของ Social Protection Floor โดยในเรื่อง Social Protection Floor นี้เป็นการนำแนวคิดมาจากรัฐสวัสดิการ (Welfare State)

การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) หมายถึง การจัดระบบหรือมาตรการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็นบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับระดับความคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐานของประเทศไทย พบว่า อยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น แม้ว่าประเทศไทยจะประสบ

ความสำเร็จกับการให้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ยังคงมีความคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ที่ประชาชนทุกภาคส่วนไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการเหล่านี้ได้ เช่น การประกันรายได้ การช่วยเหลือบุตร ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในกลุ่มวัยแรงงานระหว่างแรงงานนอกระบบและในระบบ อีกทั้งสวัสดิการทางสังคมยังขาดความมั่นคงหรือไม่สามารถยึดถือเป็นหลักประกันให้กับประชาชนในประเทศไทยได้

ระบบความคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทย มีครอบครัวและรัฐบาลในการถ่ายโอนตัวเงิน และบริการทางสังคม โดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนในการจัดระบบหลักประกันทางสังคมให้กับประชาชนทุกคน รายงานวิจัยจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552 ได้คำนวณค่าใช้จ่ายการจัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนทุกคน พบว่าประเทศไทยจะมีค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่างร้อยละ 10-20 ของรายได้ประชาชาติ กล่าวคือ หากประเทศไทยมีการจัดสวัสดิการสังคมอย่างดีเลิศแล้ว จะมีค่าใช้จ่ายร้อยละ 20 ของรายได้ประชาชาติ หากจัดสวัสดิการสังคมระดับกลาง จะมีค่าใช้จ่ายร้อยละ 15 และหากจัดสวัสดิการทางสังคมแบบทั่วไป จะมีค่าใช้จ่ายร้อยละ 10 ของรายได้ประชาชาติ ดังนั้น ประเทศไทยมีเงินพอเพียงระดับรายได้ให้สูงกว่าเส้นความยากจน แต่ปัญหาคือรัฐบาลมีเงินไม่เพียงพอ การแก้ไขที่อาจเกิดขึ้นคือต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553)

ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวในด้านการแก้ปัญหารากฐานสำคัญที่เป็นข้อจำกัดและจุดอ่อนของประเทศที่สังคมมานาน คือเรื่องความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำของรายได้ของกลุ่มคนที่จนที่สุดและกลุ่มคนที่รวยที่สุดภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งนโยบายด้านการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม โดยการให้ความสำคัญในการจัดสรรสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทั้งด้านการสาธารณสุข การศึกษา การสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนในการสร้างผลิตภาพ (Productivity) ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีรายได้น้อย โดยกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ การยกระดับรายได้ของประชากรกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุดของประเทศ รวมไปถึงนโยบายด้านการปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ หนึ่งในนั้นคือ การสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศคือ การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาสังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้าน แต่ยังมีปัญหาในด้านความเป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำที่ยังคงเกิดขึ้นในสังคมไทย โดยการพัฒนาในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องมุ่งการแก้ไขปัญหาในการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และแก้ไขปัญหาความยากจน (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ซึ่งปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้นในทุกระดับช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กวัยทำงาน และวัยสูงอายุที่เป็นวัยพึ่งพิง ซึ่งเป็นกลุ่มที่รัฐบาลต้องให้การดูแลทั้งในด้านการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มของประชากร สำหรับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยซึ่งเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสนั้น โดยเฉพาะผู้รายได้รายได้น้อยที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 คือ 2,686/คน/เดือน) (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ควรได้รับการช่วยเหลือทั้งด้านการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานโดยเฉพาะด้านการรักษาพยาบาล และการช่วยเหลือด้านรายได้เพื่อให้เพียงพอแก่การยังชีพ ด้วยเหตุผลที่ว่าด้วยเรื่องของการรักษาระดับการบริโภค (Consumption Smoothing) ซึ่งผู้ด้อยโอกาสแม้ว่าจะอยู่ในวัยใด และไม่สามารถสร้างผลผลิตภาพการผลิตได้มากเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในระดับพื้นฐาน หรือสร้างได้น้อยเมื่อเทียบกับภาระรายจ่ายที่ต้องดูแลคนกลุ่มนี้ แต่อย่างไรก็ตามคนกลุ่มนี้ ยังต้องมีการกินใช้เพื่อการดำรงชีพตลอดชีวิตตราบจนลมหายใจสุดท้าย ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนที่รัฐต้องยื่นมือเข้ามาดูแล รวมทั้งหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของรัฐคือการกระจายรายได้ใหม่ (Income Redistribution) ซึ่งการกระจายรายได้ ถือเป็นดัชนีหนึ่งในการวัดความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ซึ่งความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจแม้จะอยู่ใกล้เคียงกับความยากจนแต่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน เนื่องจากสังคมที่เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจหรือความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ อาจไม่เกิดปัญหาความยากจนเพราะกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อยที่สุดของสังคมอาจมีรายได้อยู่เหนือเส้นความยากจน ดังนั้น แนวคิดในการแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ควรดำเนินงานไปพร้อม ๆ กับการแก้ไขปัญหาคือความยากจน โดยการจัดสรรสวัสดิการด้านต่าง ๆ ไปให้คนจนหรือผู้มีรายได้น้อยเพิ่ม เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้พ้นเส้นความยากจนและทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนแคบลง เนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ซึ่งเมื่อเกิดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนสองกลุ่มที่เรียกว่าคนจนและคนรวย ในคำจำกัดความของคนจนและคนรวยส่วนใหญ่แล้วให้ความหมายที่รายได้หรือทรัพย์สิน หากมีน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือคนจน หากมีมากคือคนรวย จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะกล่าวว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และความยากจนมักจะมาควบคู่กันเสมอ ดังนั้นนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาคือความยากจนจึงควรทำควบคู่กันไปเพื่อการแก้ไขปัญหายั่งยืน

สรุปการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาความยากจน ตั้งแต่อดีตจนมาถึงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

การแก้ปัญหาความยากจนทุกยุคทุกสมัยถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปจนถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในอดีตเน้นไปที่การใช้นโยบายทางการคลังอัดฉีดงบประมาณไปในส่วนต่าง ๆ เช่น การสร้างงานให้ประชาชน การใช้เงินลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน

นโยบายประกันราคาสินค้าเกษตร นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ โดยรัฐบาลได้มีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้เข้ามาประสานความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจของผู้ประสบปัญหา ด้วยแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและยั่งยืน, การส่งเสริมเศรษฐกิจในอาชีพเกษตรกรรม, การเพิ่มรายจ่ายภาครัฐในการจัดบริการพื้นฐานทางสังคมแก่คนจน และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

2. การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน เช่น การเปิดเวทีประชาคมท้องถิ่น, การขยายเครือข่ายและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน, การถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน, การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม เป็นต้น

3. การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส เช่น การขยายขอบเขตการประกันสังคมและการมีสวัสดิการให้ครอบคลุมผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส

4. สวัสดิการโดยชุมชน เช่น การเตรียมความพร้อมในการสร้างหลักประกันทางสังคมแก่ประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเน้นวัยชราเป็นสำคัญ

5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดระบบของการเกษตร การประมง อย่างมีวิธีการเป็นระเบียบ

6. การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น การปรับกระบวนการและบทบาทหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานส่วนกลางและระดับท้องถิ่น, การจัดทำแผนงาน/โครงการที่มีลักษณะเป็นองค์รวม, ปรับปรุงระบบงบประมาณ และการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงปัญหาความยากจน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ลักษณะผลที่ได้เป็นการกระจาย ซึ่งผู้ได้รับผลจากนโยบายมีทั้งกลุ่มเป้าหมายและไม่ใช่มูลเป้าหมาย ทำให้ไม่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของจำนวนผู้อยู่ได้เส้นความยากจน อันเป็นตัวชี้วัดด้านความยากจนโดยรวมของประเทศ จนมาถึงนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีการจัดจัดเงินงบประมาณไปที่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ที่อยู่ได้เส้นความยากจนและผู้มีรายได้น้อย) โดยตรง ดังที่จะได้อธิบายต่อไป

หนึ่งในนโยบายสำหรับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรัฐบาลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษา คือ การลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อการจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยมีการเปิดรับลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการช่วยเหลือคือผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีเกณฑ์วัดคือ ประชาชนที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 100,000 บาทในปี พ.ศ. 2559 และอีกกลุ่มคือ ผู้ที่อยู่ได้เส้นความยากจนคือ ประชาชนที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 30,000 บาทในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งรวมทั้งสองกลุ่มนี้คือ ประชาชน

กลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างแท้จริง ซึ่งเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของประเทศ คือประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน ซึ่งเป็นตัววัดถึงความก้าวหน้าแบบองค์รวม (การเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและเท่าเทียมกัน) ของประเทศ

แนวคิดการแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การใช้เกณฑ์การประกาศขึ้นทะเบียนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มีการกำหนดใช้มาอยู่แล้ว โดยคัดกรองจากเกณฑ์ของการมีรายได้ และการครอบครองทรัพย์สินที่กระทรวงการคลังกำหนดเกณฑ์ขึ้น สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาคือความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งนำไปสู่การดำเนินนโยบายโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาคือความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (Targeting Programs) เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตแก่ผู้มีรายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสในสังคม

โดยความสำคัญของการแก้ไขปัญหาคือความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางสังคม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม ซึ่งมีประเด็นด้านการลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนโดยตรง การให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย และมุ่งเน้นการจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้สามารถระบุตัวกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ จุดประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของภาครัฐ และสวัสดิการ (Welfare) ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ในส่วนขอขอบเขตของสวัสดิการสังคม (Social Welfare) เงื่อนไขในการให้สวัสดิการโดยรัฐ คือ เป็นโครงการหรือนโยบายที่เป็น Public Interest หรือเป็นโครงการหรือนโยบายที่ทำให้สวัสดิการของสังคม (Social Welfare) ดีขึ้น ถ้าโครงการหรือนโยบายใดทำให้เกิด Potential Pareto Improvement ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ได้รับ (Winner) สามารถชดเชยให้กับผู้สูญเสีย (Loser) และทำให้ผู้สูญเสียดีขึ้นได้ การจัดสรรทรัพยากรใหม่ทำให้เกิด Potential Pareto Improvement ก็ต่อเมื่อประโยชน์ที่ได้รับต้องมากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น โครงการหรือนโยบายดังกล่าวจะเป็นโครงการหรือนโยบายที่ดี ถ้าโครงการหรือนโยบายใดที่ทำให้ทุกคนแย่ลง โครงการหรือนโยบายดังกล่าวจะเป็นโครงการหรือนโยบายที่ไม่ดี แต่ปัญหาที่พบคือ นโยบายหรือโครงการส่วนใหญ่

ไม่สามารถทำให้ทุกคนดีขึ้นพร้อมกันได้ ดังนั้นการดำเนินนโยบายด้านสวัสดิการจึงต้องคำนึงถึงผลในส่วนนี้ให้มาก

สำหรับโครงการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถือว่าเป็นการให้สวัสดิการแบบเจาะจงหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) ในการรับสวัสดิการ โดยเป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน โดยเป็นสวัสดิการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของผู้มีรายได้น้อย โดยโครงการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้นเปิดให้มีการลงทะเบียนครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2559 ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2559 รับทราบโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ. 2559 โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด สามารถมาลงทะเบียน และมีมติ ครม. เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2559 และวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 เห็นชอบมาตรการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย ซึ่งคุณสมบัติของผู้มีสิทธิลงทะเบียน ต้องเป็นผู้ว่างงานหรือมีรายได้ทั้งปีไม่เกิน 100,000 บาท ไม่มีทรัพย์สินทางการเงิน ได้แก่ เงินฝากธนาคาร สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส พันธบัตรรัฐบาล และตราสารหนี้ หรือถ้ามีทรัพย์สินทางการเงินดังกล่าว จะต้องมียาจำนวนรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 100,000 บาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ไม่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายหรือถ้าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ประกอบด้วย 1) ที่อยู่อาศัย ที่เป็นที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง (บ้านพร้อมที่ดิน)/กรณีอยู่อาศัยอย่างเดียว บ้านหรือทาวน์เฮาส์ต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 25 ตารางวา/ห้องชุดต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 35 ตารางเมตร/กรณีเป็นที่ยอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเกษตรต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่/ที่ดินเพื่อการอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 1 ไร่ และ 2) ที่ดิน กรณีใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเกษตรต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่/ที่ดินเพื่อการอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรต้องมีพื้นที่ไม่เกิน 1 ไร่ โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือต้องเกิดก่อนวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 และมีสัญชาติไทย โดยระยะเวลาการลงทะเบียนระยะแรกให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถลงทะเบียนในระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม ถึงวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งในระยะแรก เป็นมาตรการให้ความช่วยเหลือในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนผ่านบัตรสวัสดิการประจำตัวผู้มีสิทธิ โดยแบ่งความช่วยเหลือเป็น 2 กลุ่ม ตามการวัดระดับของรายได้ กลุ่มแรกคือผู้ที่มีรายได้ทั้งปีไม่เกิน 30,000 บาท ได้รับความช่วยเหลือในด้านวงเงินค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นจากร้านธงฟ้าประชารัฐที่เข้าร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ตามโครงการจำนวน 300 บาทต่อเดือน และกลุ่มที่ 2 คือผู้ที่มีรายได้ทั้งปีอยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาท จะได้รับความช่วยเหลือในด้านวงเงินค่าซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นจากร้านธงฟ้าประชารัฐที่เข้าร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ตามโครงการจำนวน 200 บาทต่อเดือน

ภาครัฐได้จัดให้มีการรับลงทะเบียนในระยะที่ 2 ในปี พ.ศ. 2560 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เห็นชอบโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ พ.ศ.2560 โดยในระยะที่สอง เปิดให้ลงทะเบียนในระหว่างวันที่ 1 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นมาตรการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรสวัสดิการ โดยผู้มีสิทธิคือ ผู้ที่ผ่านการตรวจสอบในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี พ.ศ.2560 ซึ่งมีสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมดังนี้ ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาท จะได้รับวงเงินเพิ่มเติมจำนวน 200 บาท/คน/เดือน และผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีรายได้ในช่วง 30,001 – 100,000 บาท จะได้รับวงเงินเพิ่มเติม จำนวน 100 บาท/คน/เดือน ซึ่งผู้มีรายได้น้อยต้องแสดงความประสงค์ในการพัฒนาอาชีพ โดยจะได้รับสวัสดิการในการพัฒนาการมีงานทำ การฝึกอาชีพและการศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และการเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่จำเป็น (ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง) โดยแสดงการสรุปโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งมีการเปิดรับลงทะเบียนเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปี 2561 แสดงสรุปไว้ในภาพ 3

โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

ปี 2559 : สหะเบียน 15 กรกฎาคม - 5 สิงหาคม 2559

ปี 2560 : สหะเบียน 3 เมษายน - 15 พฤษภาคม 2560

สวัสดิการ

รายได้ ≤ 30,000 บาท → ได้เงิน 3,000 บาท
รายได้ ≥ 30,001 แต่ ≤ 100,000 → ได้เงิน 1,500 บาท

บัตรสวัสดิการ

ค่าโดยสารรถ : รายได้ ≤ 30,000 บาท 300 บาท/เดือน
รายได้ ≥ 30,001 แต่ ≤ 100,000 200 บาท/เดือน
ค่าเดินทาง : รถเมล์/รถไฟฟ้า 500 บ./ค. บขส. 500บ./ค.
รถไฟ 500 บ./ค. ก๊าซหุงต้ม 45บ./กม/3 เดือน

คุณสมบัติ

- 1) สัญชาติไทย
- 2) อายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- 3) ว่างงานหรือรายได้ในปี 2558 ไม่เกิน 100,000 บาท
- 4) มีเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ สลาก อ.ค.ท. ที่ยังขาดรัฐบำนาญ ครบกำหนด ไม่เกิน 100,000 บาท

คุณสมบัติ

- 1) สัญชาติไทย และอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- 2) ว่างงานหรือรายได้ในปี 2559 ไม่เกิน 100,000 บาท
- 3) มีเงินฝาก ตลาดกอบเงิน อ.ค.ท. ที่ยังขาด ครบกำหนด < 100,000 บาท
- 4) ครบเงื่อนไขอื่นตามที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกร	ไม่ใช่งานเกษตร
≤ 30,000 บ. 1,325,821 คน	≤ 30,000 บ. 1,325,821 คน
≥ 30,001 แต่ ≤ 100,000	≥ 30,001 แต่ ≤ 100,000
จำนวน 1,149,482 คน	จำนวน 2,078,862 คน

รวมทั้งหมด 2,475,303 คน รวมทั้งสิ้น 5,050,060 คน

ลงทะเบียน : อ.ค.ท. ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย

ลงทะเบียน 8,375,383 คน ได้เงิน 7,525,363 คน

(1) ที่อยู่อาศัย (บ้าน/คอนโด/เช่า)

อาศัยอย่างถาวร	อาศัยและใช้ประโยชน์จากที่ดิน
บ้านหรือหอพักอื่น ที่นที่ < 25 ตร.ว.	- เกือบเกษร ที่นที่ < 10 ไร่
- หอพัก ที่นที่ < 35 ตร.ม.	- เกือบอื่น ที่นที่ < 1 ไร่

(2) ที่ดินที่ใช้ประโยชน์

- เกือบเกษร ที่นที่ < 10 ไร่	- เกือบอื่น ที่นที่ < 1 ไร่
------------------------------	-----------------------------

ลงทะเบียน : อ.ค.ท. ออมสิน กรุงไทย คลังจังหวัด สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร

ลงทะเบียน 14,180,336 คน จำนวนคนลงทะเบียน 11,469,184 คน

มาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ผู้มีบัตรทุกคน)
ลงทะเบียน 1 - 28 กุมภาพันธ์ 2561

บัตรสวัสดิการ : เพิ่มบัตรการลงทะเบียน
รายได้ ≤ 30,000 บาท → 500 บาท/เดือน
รายได้ ≥ 30,001 แต่ ≤ 100,000 → 300 บาท/เดือน

สิทธิโอกาส 4 มิติ

1. การมีงานทำ : หากยื่น/ไม่ยื่น ส่งตามข้อ 1
2. การศึกษา/ฝึกงาน/การศึกษาร : หากไม่ผ่าน ไม่ได้รับ
3. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ : หากได้รับอนุมัติ
4. การเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐาน : ให้ได้รับสวัสดิการตามที่กำหนด

แผนการดำเนินงาน

ปีค. - เม.ย. 61 : ผู้บริหาร ว่างงาน (< 60 ปี) รายได้ ≤ 30,000 บ./ปี ไม่เกษร. ขึ้น บ.จ. จ.ส.ท.ที่เกษร.ที่เกษร.
ภายใน เม.ย. 61 : ประชาชนว่างงานในพื้นที่ที่เกษร.ที่เกษร.
ภายใน ส.ค. 61 : หน่วยงานด้านการพัฒนาผู้เกษร.
ภายใน ก.ย. 61 : บรรลุผลการพัฒนา

โครงการ : คน. คอจ. คอจ. และทีม บ.จ.

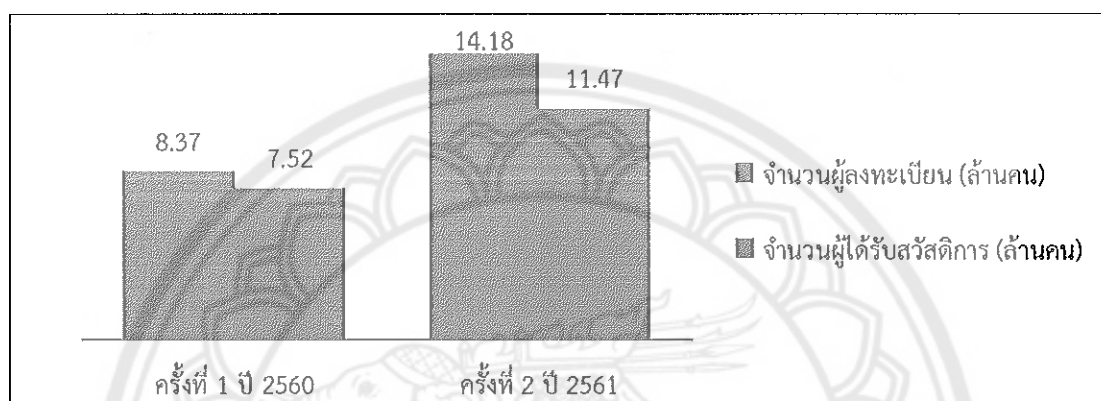
ทีม บ.จ. (เจ้าหน้าที่รัฐ อ.ค.ท. ออมสิน) :

กำหนดมาตรการที่พัฒนาไประบบคน

ภาพ 3 แสดงภาพรวมในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2558

ในภาพ 4 แสดงถึงจำนวนผู้ลงทะเบียนเพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและจำนวนผู้ได้รับสวัสดิการจริงทั่วประเทศ ซึ่งการรับลงทะเบียนครั้งที่ 1 ในปี 2560 มีผู้มาลงทะเบียนจำนวน 8.37 ล้านคน ซึ่งผ่านการคัดเลือกเป็นผู้มีสิทธิได้รับสวัสดิการจำนวน 7.52 ล้านคน และการรับลงทะเบียนครั้งที่ 2 ในปี 2561 มีผู้มาลงทะเบียนจำนวน 14.18 ล้านคน ซึ่งผ่านการคัดเลือกเป็นผู้มีสิทธิได้รับสวัสดิการจำนวน 11.47 ล้านคน

ภาพ 4 แสดงจำนวนผู้ลงทะเบียนเพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและจำนวนผู้ได้รับสวัสดิการจริง

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2558

โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน รวมถึงเป็นการจัดเก็บข้อมูลผู้มีรายได้น้อยรายบุคคลที่จำเป็นเพื่อกำหนดนโยบายในการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมายในอนาคต

นโยบายในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมสวัสดิการในปี พ.ศ. 2559 ล้วนส่งผลให้รายจ่ายด้านสวัสดิการของรัฐบาลซึ่งส่วนมากเป็นรายจ่ายประจำ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และยากในการปรับลด โดยจากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยพบว่างบประมาณที่ใช้ในการจัดระบบสวัสดิการจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 12.0 - 14.2 ของงบประมาณในแต่ละปี อย่างไรก็ตามการทำให้มีสวัสดิการทางสังคมจำเป็นต้องมีการใช้จ่ายเงิน ซึ่งจะทำให้เกิดภาระทางการคลังขึ้น โดยภาระทางการคลัง หมายถึง ภาระหรือหนี้ที่รัฐบาลจะต้องมีหรืออาจจะต้องชำระคืน โดยจ่ายจากเงินงบประมาณเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ซึ่งภาระทางการคลังมักจะเป็นสาเหตุส่วนใหญ่ของการเกิดความเสี่ยงทางการคลัง และจะมีผลกระทบต่อฐานะทางการคลังของรัฐบาล โดยอาจจะ

เกิดขึ้นอย่างแน่นอนหรือมีความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการจำกัดและบริหารภาระทางการคลังดังกล่าว รัฐบาลและภาคสาธารณะจำเป็นจะต้องมีวินัยทางการคลัง โดยการที่จะรักษาวินัยทางการคลังนั้น รัฐบาลจะต้องควบคุมดูแลผลการดำเนินงานทางการคลังให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ กฎเกณฑ์ กฎหมายหรือเป้าหมายที่รัฐบาลได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น อาจกำหนดในรูปเพดานตัวชี้วัดเชิงตัวเลข หรือแนวทางในการบริหารการดำเนินงาน ทั้งนี้ หากหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ ตามความเหมาะสม โดยรัฐบาลและภาคสาธารณะได้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดก็จะนำไปสู่ความยั่งยืนทางการคลังได้

แนวคิดที่ว่าภาระทางการคลังที่เกิดขึ้นควรสร้าง Potential Pareto Improvement ให้ได้มากที่สุด ดังนั้นที่ปัจจุบันรัฐได้ใช้จ่ายจำนวนมากในการจ่ายเงินสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนยากจนทุกคนในประเทศ ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าเป็นการสร้างภาระทางการคลังให้แก่ภาครัฐในทุกยุคทุกสมัย โดยภาระทางการคลังดังกล่าวย่อมตกอยู่กับประชากรกลุ่มวัยทำงานที่เป็นฐานภาษีของประเทศ ซึ่งประชากรกลุ่มวัยทำงานจะมีสัดส่วนลดน้อยลงเรื่อยตามโครงสร้างประชากรในปัจจุบัน ที่มีอัตราการเกิดต่ำและรูปแบบครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทั้งนี้รัฐจึงต้องมีมาตรการในการใช้นโยบายด้านสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการปรับนโยบายในการบริหารประเทศทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ รัฐจะต้องมีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นในด้านที่เกี่ยวกับสวัสดิการคนยากจน อย่างไรก็ตามการทำ Redistribution ก็ยังส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม ในแง่ที่ว่าในการทำ Redistribution จะทำให้เกิด Second best ซึ่งส่งผลกระทบที่อาจได้ Potential Pareto Improvement ขึ้นมา จากการที่ประชาชนในประเทศมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นหรือมีความเหลื่อมล้ำน้อยลง และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอีกทางจาก G-multiplier ที่ได้มาจากการให้สวัสดิการกับผู้ที่มีรายได้น้อยซึ่งมีค่า MPC เข้าใกล้หนึ่ง เพราะผู้ที่มีรายได้น้อยแล้วถ้าพึงเพียงรายได้ที่ได้มาก็ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค ทำให้ไม่มีส่วนที่จะนำไปเก็บออม ดังนั้นค่า MPC จึงมีค่าเข้าใกล้หนึ่งมาก ทำให้ผลของตัวทวีที่เกิดขึ้นมีผลมากกว่าการที่ค่า MPC มีค่าน้อย ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมมีการหมุนเวียนที่ดีขึ้น

ผลกระทบจากการที่ยังมีผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจนของประเทศไทย ทั้งทางตรงคือความกินดีอยู่ดี ส่วนบุคคล และทางอ้อม ได้แก่ปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคม ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนา เพื่อให้เศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศสามารถดำเนินต่อไปได้ตามปกติ ซึ่งการแก้ปัญหาความยากจนเป็นเรื่องที่สำคัญซึ่งรัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบายในการจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อท้ายที่สุดแล้วผลประโยชน์จะตกสู่ประชาชนทุกคนภายในประเทศชาติในระยะยาวต่อไป

ปัญหาความยากจนได้กำหนดเป็นนโยบายแห่งชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยกำหนดเป็นภารกิจเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับรายได้เพื่อให้คนไทยพ้นจากความยากจนในที่สุด ซึ่งสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในระดับภาคของประเทศไทยใช้เส้นความยากจน (Poverty line) เป็นเกณฑ์ในการประเมิน ส่วนความเหลื่อมล้ำด้านรายได้สะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ และสะท้อนจากส่วนแบ่งรายได้ของประชากรในกลุ่มต่าง ๆ ตามระดับรายได้ ซึ่งพบว่าในปี 2559 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยากจนสูงที่สุด และจังหวัดในภาคกลางมีความยากจนต่ำที่สุด ซึ่งการให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจนในระดับจังหวัดของแต่ละภูมิภาคจะสามารถสะท้อนปัญหาความยากจนได้ชัดเจนมากขึ้น

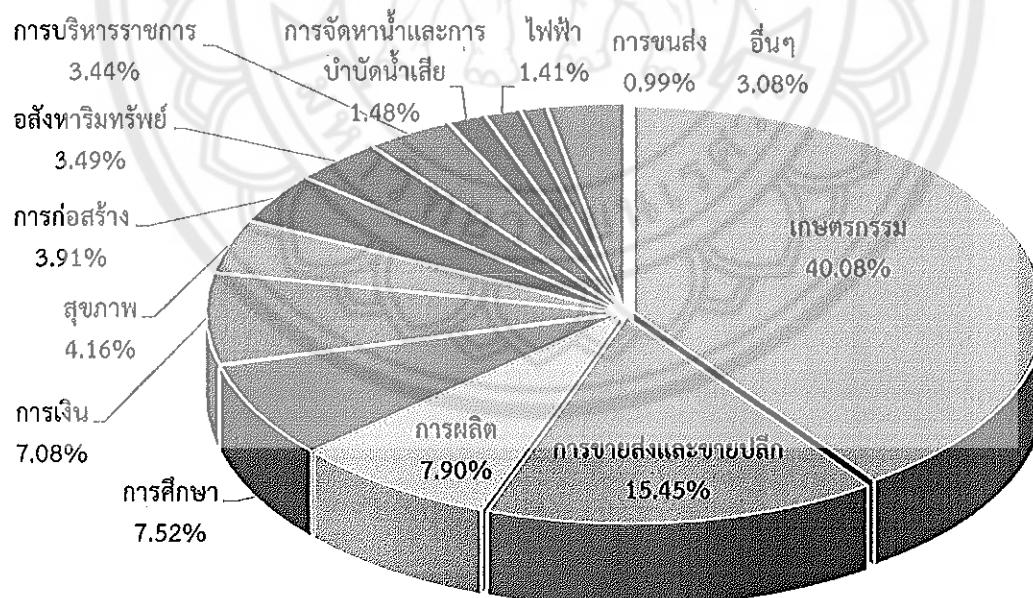
สาเหตุของความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในแต่ละภูมิภาคมีความรุนแรงมากน้อยต่างกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยพื้นฐานด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวตั้งแต่กำเนิด (เกิดในครอบครัวฐานะร่ำรวย หรือยากจน) ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้และโอกาสในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ประชากรในแต่ละภูมิภาคได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไม่เท่าเทียมกัน (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรกฎาคม 2561)

สำหรับจังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดในเขตภาคเหนือ มีโครงสร้างเศรษฐกิจส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยมีมูลค่าเศรษฐกิจ (GPP ณ ราคาประจำปี 2560) จำนวน 45,035.45 ล้านบาท แบ่งเป็นสัดส่วนมูลค่าผลผลิตภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 40.08 ซึ่งเมื่อเทียบกับจังหวัดในเขตภาคเหนือแล้วมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นอันดับ 11 จากจำนวน 17 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ มีจำนวนประชากรประมาณ 539,000 คน ซึ่งสูงเป็นอันดับ 9 จากจำนวน 17 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ และมีรายได้ของประชากรต่อหัวอยู่ที่ 83,503.95 บาท/คน/ปี ซึ่งเป็นอันดับ 13 จากจำนวน 17 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ดังภาพ 5 และโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดพิจิตร แบ่งตามรายภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ภาคเกษตรกรรมร้อยละ 40 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 11 และภาคบริการร้อยละ 49 ดังภาพ 6 ซึ่งสะท้อนว่าเศรษฐกิจจังหวัดพิจิตรขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นสำคัญ

	GPP 2017p (Millions of Baht)		POPULATION 2017p (1,000 Persons)		PER CAPITA 2017p (Baht)
1 เชียงใหม่	231,726.15	1 เชียงใหม่	1,704	1 ลำพูน	191,567.86
2 กำแพงเพชร	110,248.47	2 เชียงราย	1,144	2 กำแพงเพชร	142,660.35
3 นครสวรรค์	107,177.57	3 นครสวรรค์	975	3 เชียงใหม่	135,991.14
4 เชียงราย	104,435.12	4 เพชรบูรณ์	914	4 นครสวรรค์	109,976.52
5 พิษณุโลก	93,045.83	5 พิษณุโลก	893	5 พิษณุโลก	104,174.85
6 ลำพูน	77,851.28	6 กำแพงเพชร	773	6 อุทัยธานี	97,947.67
7 เพชรบูรณ์	76,798.71	7 ลำปาง	735	7 ตาก	94,902.17
8 ลำปาง	68,199.16	8 สุโขทัย	616	8 ลำปาง	92,748.99
9 ตาก	47,798.57	9 พิจิตร	539	9 เชียงราย	91,307.57
10 สุโขทัย	45,153.10	10 ตาก	504	10 อุตรดิตถ์	87,981.98
11 พิจิตร	45,035.45	11 พะเยา	440	11 พะเยา	87,857.79
12 อุตรดิตถ์	38,106.06	12 อุตรดิตถ์	433	12 เพชรบูรณ์	84,057.62
13 พะเยา	36,016.67	13 แพร่	423	13 พิจิตร	83,503.95
14 พะเยา	31,308.20	14 พะเยา	410	14 สุโขทัย	73,250.66
15 อุทัยธานี	28,591.80	15 ลำพูน	406	15 พะเยา	71,120.90
16 แพร่	28,379.17	16 อุทัยธานี	292	16 แพร่	67,056.87
17 แม่ฮ่องสอน	13,000.32	17 แม่ฮ่องสอน	199	17 แม่ฮ่องสอน	65,448.05

ภาพ 5 แสดงการจัดลำดับมูลค่า GPP, รายได้ประชากรต่อหัว และจำนวนประชากรในภาคเหนือ ปี 2560

ที่มา: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560

ภาพ 6 แสดงโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) จังหวัดพิจิตร

สำหรับโครงสร้างประชากรและการจ้างงานของจังหวัดพิจิตร จากจำนวนประชากรรวมประมาณ 539,000 ราย แบ่งเป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงานร้อยละ 54 ผู้อยู่นอกกำลังแรงงานร้อยละ 29 และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ที่ร้อยละ 18 โดยผู้อยู่ในกำลังแรงงานนั้นอยู่ในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 48 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 8 และภาคบริการร้อยละ 44 ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชากรที่เป็นวัยแรงงานของจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม และมูลค่าการผลิตของจังหวัดส่วนใหญ่คือภาคเกษตร โดยพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเป็นที่ราบลุ่ม เกษตรกรส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าว รองลงมาคือพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ต้องรองรับความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำ และความเสี่ยงในด้านภัยธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งเป็นภาวะที่เกษตรกรในจังหวัดพิจิตรต้องเผชิญในทุก ๆ ปี ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตและพื้นที่ทางการเกษตร ก่อให้เกิดปัญหานี้ขึ้น และรายได้ที่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายก่อให้เกิดปัญหาความยากจนเรื้อรังตามมา รวมถึงการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น การรับจ้างอิสระ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อความยากจนเช่นเดียวกัน

โดยข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค-สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้ระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น/ท้องที่ จังหวัด ประเทศ หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและสามารถออกแบบนโยบาย โครงการ ในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ ซึ่ง TPMAP ใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐจากกระทรวงการคลัง มายืนยันซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง "คนจนเป้าหมาย" ใน TPMAP ก็คือคนจนใน จปฐ. ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ

สำหรับจำนวนคนจนในจังหวัดพิจิตร หรือ "คนจนเป้าหมาย" คือ คนจนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นคนที่ได้รับการสำรวจว่าจน (survey-based) จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และยังมีลงทะเบียนว่าจน (register-based) จากข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ ของกระทรวงการคลัง

ภาพ 7 แสดงภาพรวมคนจนของจังหวัดพิชิต ในปี 2560

หมายเหตุ: ดาวอยู่สูงสัดส่วนคนจนน้อย ดาวอยู่ต่ำสัดส่วนคนจนมาก

ที่มา: ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics

Platform: TPMAPI) สืบค้นจาก <https://www.tpmap.in.th/2560/66>

จากภาพ 7 ระบุว่าพื้นที่แต่ละอำเภอในจังหวัดพิชิต มีสัดส่วนคนจนที่ต่างกัน ซึ่งครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน 125,103 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนยากจนตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน 17,943 ครัวเรือน โดยระบุว่าคนที่ได้รับการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน 334,487 ราย และเป็นคนยากจนตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จำนวน 3,806 ราย ซึ่งสัดส่วนคนจนเป้าหมายในพิชิต ตามนิยามของ TPMAPI คือ จำนวน "คนจนเป้าหมาย" หรือ จำนวนคนจน (จปฐ.) ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ เทียบร้อยละกับจำนวนคนที่ได้รับการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทั้งหมด มีจำนวน 4.60% (อ้างอิงข้อมูลสถิติจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับควมยากจนที่เกิดขึ้นในจังหวัดพิชิต ทั้งจากสัดส่วนคนจนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลคนจนจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAPI))

การวัดระดับความยากจนตามนโยบายการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยนั้นคัดสรรกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจากเกณฑ์รายได้ตามระดับเส้นความยากจน คือการที่ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปมีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี คนกลุ่มนี้อยู่ใต้เส้นความยากจนตามเกณฑ์ของรายได้ และอีกกลุ่มหนึ่ง คือคนที่อยู่เหนือเส้นความยากจนขึ้นมาแต่ถูกจำกัดความเป็นผู้มีรายได้น้อย คือกลุ่มคนอายุ 18 ปีขึ้นไปมีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี ซึ่งเกณฑ์ในการคัดสรรมีหลายเกณฑ์ด้วยกัน อาทิ เกณฑ์การมีรายได้ เกณฑ์การมีที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและที่ดินทำกิน และเกณฑ์การมีทรัพย์สินประเภทเงินฝากหรือหลักทรัพย์เป็นต้น ที่กล่าวมาคือเกณฑ์การคัดสรรกลุ่มคนออกมาว่าเป็นกลุ่มคนที่ยากจนและมีรายได้น้อยซึ่งมีสิทธิได้รับสวัสดิการจากรัฐ ผ่านการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ขั้นตอนการช่วยเหลือต่อมาคือ การช่วยเหลือรายบุคคลโดยการโอนเงินลงโดยตรงผ่านบัตรสวัสดิการ ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์รายได้เป็นตัวกำหนด คือกลุ่มคนที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี จะได้รับการช่วยเหลือเงินในบัตรรายเดือนอยู่ที่ 300 บาท และกลุ่มคนมีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี จะได้รับการช่วยเหลือเงินในบัตรรายเดือนอยู่ที่ 200 บาท ซึ่งเห็นได้ว่าเกณฑ์ในด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้านอื่น ๆ ไม่ถูกนำมาใช้ในการคัดสรรหรือช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยดังกล่าว

สำหรับการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ได้มีผู้มาขึ้นยื่นลงทะเบียนเพื่อการรับบัตรฯ ซึ่งได้ผ่านการคัดกรองและได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีจำนวนทั้งสิ้น 145,235 ราย (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2561) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่ร้อยละ 26.9 เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรรวมทั้งจังหวัด ดังภาพ 8 ซึ่งจำแนกเป็นสัดส่วนรายอำเภอที่ได้รับบัตรสวัสดิการทั้ง 12 อำเภอ ดังภาพ 10 รวมทั้งจำนวนผู้รับบัตรสวัสดิการดังกล่าวยังจำแนกเป็นผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี โดยได้รับการช่วยเหลือเงินในบัตรรายเดือนอยู่ที่ 200 บาท มีจำนวน 44,469 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.6 ของผู้มีบัตรทั้งหมด และผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี โดยได้รับการช่วยเหลือเงินในบัตรรายเดือนอยู่ที่ 300 บาท มีจำนวน 100,766 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 69.4 ดังภาพ 11 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้มีรายได้น้อยที่มาขอรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี ซึ่งจากเกณฑ์การคัดสรรแล้ว คนกลุ่มนี้คือกลุ่มคนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน ต้องได้รับการอุดหนุนด้านรายได้และการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เพื่อให้คนกลุ่มดังกล่าวพ้นจากการเป็นคนจน หรือพ้นจากเส้นความยากจนขึ้นมา

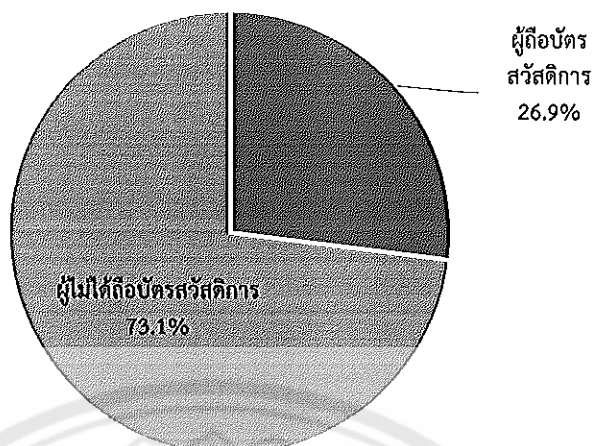
และจากการพิจารณาถึงสัดส่วนผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายอำเภอในจังหวัดพิจิตร เทียบกับประชากรรวมรายอำเภอ พบว่าสัดส่วนของผู้ถือบัตรฯ เฉลี่ยทั้งจังหวัดอยู่ที่ร้อยละ 26.9

หรือกล่าวได้ว่ามีจำนวนผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตรประมาณร้อยละ 26.9 ของประชากรรวมทั้งจังหวัด แสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนและสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ถือบัตรฯ และจำนวนประชากรรวมรายอำเภอในจังหวัดพิจิตร

อำเภอ	จำนวน ประชากรรวม (ราย)	ผู้ถือบัตรฯ (ราย)	ผู้ไม่ได้ถือบัตรฯ (ราย)	สัดส่วนผู้รับ บัตรฯ (ร้อยละ)
เมืองพิจิตร	109,471	26,747	82,724	24.4
ตะพานหิน	67,032	16,109	50,923	24.0
โพทะเล	59,740	16,270	43,470	27.2
บางมูลนาก	45,797	11,639	34,158	25.4
โพธิ์ประทับช้าง	44,295	12,699	31,596	28.7
ทับคล้อ	43,795	10,038	33,757	22.9
สามง่าม	42,401	13,379	29,022	31.6
วชิรบำรุง	31,308	8,875	22,433	28.3
บึงนาราง	28,882	9,415	19,467	32.6
วังทรายพูน	24,711	7,429	17,282	30.1
สากเหล็ก	23,654	6,870	16,784	29.0
ดงเจริญ	19,918	5,765	14,153	28.9
รวม	539,000	145,235	393,765	26.9

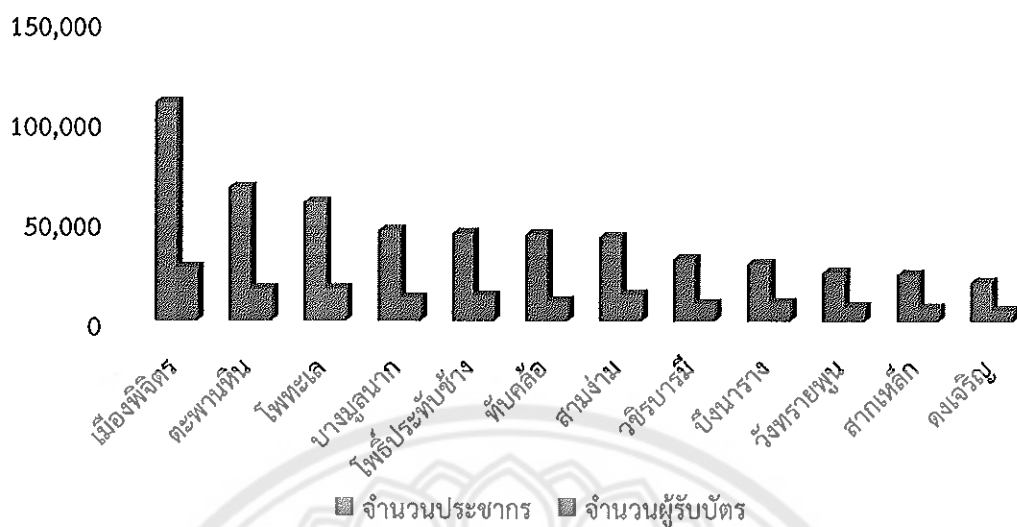
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 8 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้ถือบัตรฯ ในจังหวัดพิจิตร

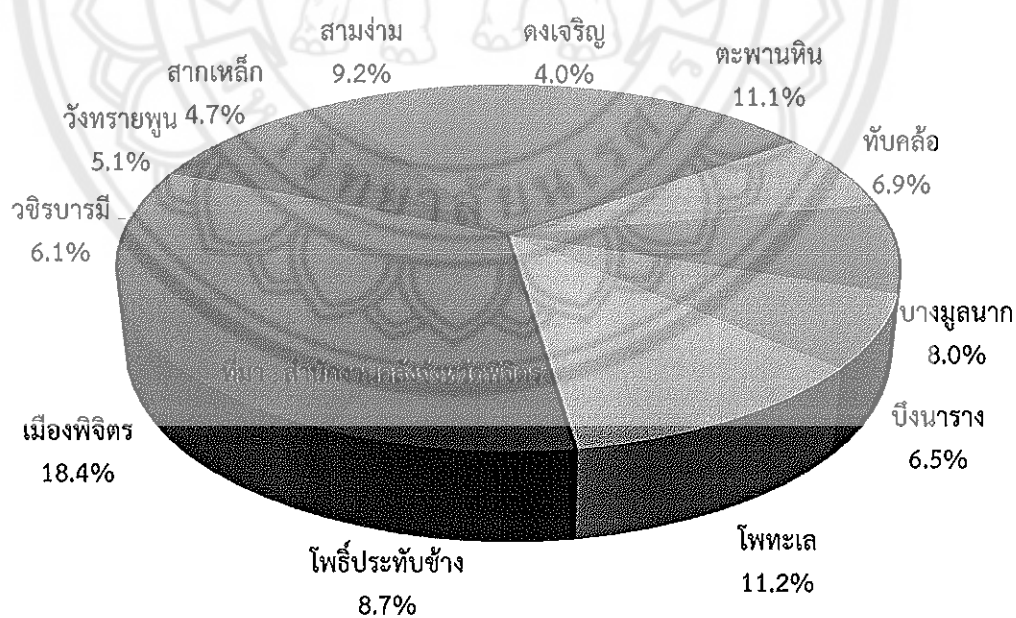
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 9 แสดงถึงจำนวนของประชากรในแต่ละอำเภอของจังหวัดพิจิตรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเทียบกับจำนวนประชากรรวมของแต่ละอำเภอนั้น ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงสัดส่วนผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตรรายอำเภอ และภาพ 10 แสดงถึงสัดส่วนร้อยละของประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรรายอำเภอ

ภาพ 9 แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร เทียบกับจำนวนประชากรรวมรายอำเภอ

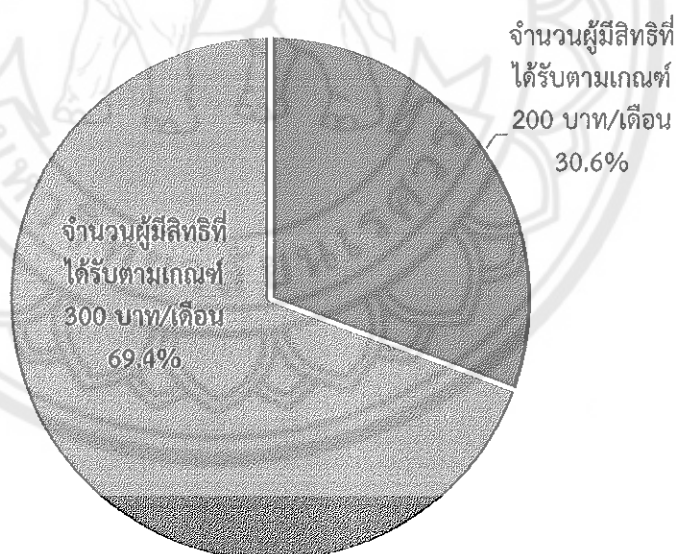
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

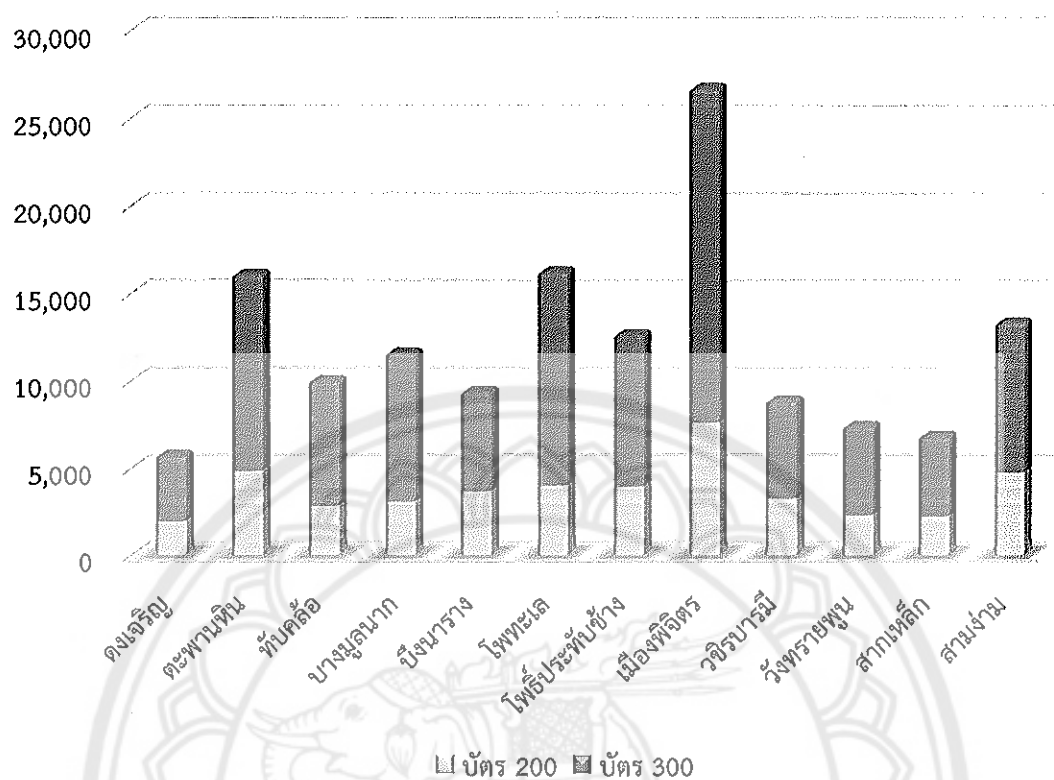
ภาพ 10 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรรายอำเภอ

เงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้ ในภาพ 11 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจำนวนผู้ได้รับบัตรที่ได้รับ การอุดหนุนจากภาครัฐจำนวนเงินรายเดือนที่ 200 บาท ซึ่งคือผู้มีรายได้ที่น้อยที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนที่ร้อยละ 30.6 และผู้มีรายได้ที่น้อยที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี ซึ่งได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐจำนวนเงินรายเดือนที่ 300 บาท มีสัดส่วนที่ร้อยละ 69.4 ของผู้มีรายได้ที่น้อยที่ได้รับสวัสดิการแห่งรัฐทั้งหมด ซึ่งสะท้อนว่าผู้มีรายได้ น้อยส่วนใหญ่ในจังหวัดพิจิตรเป็นกลุ่มคนที่อยู่ได้เส้นความยากจน

และจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำแนกตามสิทธิในการ ได้รับเงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้รายอำเภอ ในภาพ 12 และตาราง 3 แสดงข้อมูลจำนวนผู้มี รายได้น้อยรายอำเภอ แยกเป็นสัดส่วนผู้รับบัตรสวัสดิการที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อใช้ในการซื้อสินค้า เพื่อการอุปโภคบริโภคจำนวน 300 บาทต่อเดือนและจำนวนเงินอุดหนุน 200 บาทต่อเดือน พบว่า ทุกอำเภอในจังหวัดพิจิตรมีจำนวนผู้รับบัตรที่ได้รับการอุดหนุนเงินในบัตรสวัสดิการฯ จำนวน 300 บาท สูงกว่าจำนวนผู้ได้รับการอุดหนุนจำนวน 200 บาทค่อนข้างมาก สะท้อนว่าผู้รับบัตรหรือผู้ถือ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี หรือมีรายได้ต่ำ กว่าเส้นความยากจนนั่นเอง

ภาพ 11 แสดงสัดส่วนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำแนกตามสิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้

ภาพ12 แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำแนกตามสิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้ รายอำเภอ

ที่มา: กรมบัญชีกลาง, 2561

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐภาพรวมรายอำเภอในจังหวัด
พิจิตร และจำนวนผู้รับบัตรฯ ที่ได้รับเงินอุดหนุน 200 และ 300 บาทรายเดือน

อำเภอ	จำนวนผู้รับบัตร (ราย)	ผู้รับบัตร 200 บาท (ราย)	ร้อยละ	ผู้รับบัตร 300 บาท (ราย)	ร้อยละ
เมืองพิจิตร	5,765	1,934	33.55	3,831	66.45
ตะพานหิน	16,109	4,843	30.06	11,266	69.94
โพทะเล	10,038	2,831	28.20	7,207	71.80
บางมูลนาก	11,639	3,068	26.36	8,571	73.64
โพธิ์ประทับ ช้าง	9,415	3,675	39.03	5,740	60.97
ทับคล้อ	16,270	4,002	24.60	12,268	75.40
สามง่าม	12,699	3,943	31.05	8,756	68.95
วชิรบุรี	26,747	7,609	28.45	19,138	71.55
บึงนาราง	8,875	3,259	36.72	5,616	63.28
วังทรายพูน	7,429	2,300	30.96	5,129	69.04
สากเหล็ก	6,870	2,240	32.61	4,630	67.39
ดงเจริญ	13,379	4,765	35.62	8,614	64.38
รวม	145,235	44,469	30.62	100,766	69.38

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

จากข้อมูลภาพรวมข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการสำรวจจำนวนคนจนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ของกรมการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของกระทรวงการคลัง ซึ่งมีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือคนจนในกลุ่มเป้าหมายให้พ้นจากความยากจน ตลอดจนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด

ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจของจังหวัดพิจิตร จึงต้องการศึกษาในภาพรวมส่วนของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และคิดว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ข้อมูลในเชิงข้อเสนอแนะกับผู้ใช้นโยบายในด้านสาเหตุทั้งภายในตัวบุคคลและสาเหตุทางสังคมที่ทำให้จำเป็นต้องขอรับสวัสดิการจากรัฐ จึงมีความต้องการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของจังหวัดพิจิตรในการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐว่าเป็นอย่างไร และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการพึ่งพิงสวัสดิการจากภาครัฐว่ามีปัจจัยใดบ้าง

เหตุผลที่ต้องมีการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยในการได้รับการช่วยเหลือด้านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจากการที่ทรัพยากรมีจำกัด โดยต้องเผชิญกับสถานการณ์ได้อย่างเสียอย่าง (Trade off) เสมอ คือ เกิดค่าเสียโอกาสขึ้นเสมอ จากการที่รัฐนำงบประมาณมาใช้ในด้านนี้ ก็ทำให้ไม่สามารถใช้งบนี้ทำโครงการอื่น ๆ ได้ ในทางเศรษฐศาสตร์ต้องการจัดสรรทรัพยากรในทางที่ดีที่สุด (the best possible way) นั่นคือ มีประสิทธิภาพสูงสุด (Efficiency) ดังนั้นการรู้ถึงสาเหตุต้นตอของปัญหาและการใช้งบประมาณที่มีลงไปแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีกว่า ซึ่งการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์เป็นการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของโครงการของคนในสังคมทั้งหมด

การศึกษาข้อมูลภาพรวมในจังหวัดพิจิตรมีส่วนช่วยให้เห็นถึงปัจจัยที่สะท้อนถึงปัญหาจากปัจจัยที่อาจส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนที่เผชิญอยู่ได้ ดังนั้นการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีแนวคิดในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อรายจ่ายด้านสวัสดิการคนยากจน เพื่อนำไปสู่การศึกษาถึงภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่รับสวัสดิการของรัฐซึ่งมีความจำเป็น ทั้งในด้านการทราบถึงต้นเหตุปัญหาที่แท้จริงของผู้ที่จำเป็นต้องพึ่งพิงรายได้จากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และการพัฒนาด้านนโยบายสวัสดิการที่เป็น Social Protection Floor เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาด้านความยากจนได้อย่างถูกต้องและตรงเป้าหมายต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจนจะมีชีวิตอย่างมีคุณภาพได้อย่างไร ถ้ายังมีความไม่เพียงพอของรายได้ต่อค่าครองชีพ การทราบถึงต้นเหตุปัญหาที่แท้จริงของผู้ที่จำเป็นต้องพึ่งพิงรายได้จากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและสภาพปัจจุบันของพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พบว่าปัจจัยด้าน เพศ อายุ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว การศึกษา อาชีพ จำนวนหนี้สิน ส่งผลต่อความจำเป็นต้องพึ่งพิงรายได้จากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ดังนั้นหากสามารถระบุทิศทาง และผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ก็จะสามารถใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินนโยบาย ด้านสวัสดิการซึ่งเป็นปัญหาเชิงนโยบายที่กระทบต่อการวางแผนการใช้งบประมาณ รวมทั้งปัญหา ทางสังคม เช่น ปัญหาคนเร่ร่อน ชุมชนแออัด การก่ออาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งกระทบต่อประชากร โดยรวมในสังคม และกระทบเชื่อมโยงไปถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพของประเทศ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการใช้จ่ายด้านงบประมาณของประเทศให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด และการช่วยเหลือรายบุคคลในกลุ่มเป้าหมายเพื่อเป็นการพัฒนาและช่วยเหลือได้อย่างตรง จุด และตรงกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดของงานวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดงานวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แสดงถึงปัจจัยที่เป็นสิ่งนำไปสู่การ เกิดขึ้นของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และความจำเป็นในการเข้ามาถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ของประชาชน ด้วยเหตุจากปัจจัยปัญหาในระดับครัวเรือนหรือระดับบุคคล และนโยบายการ ช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ ให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน

สมมติฐานการวิจัย

การทราบถึงสภาพปัจจุบันในการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ และการวิเคราะห์ถึงราย บัญชีทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่รับสวัสดิการของรัฐในจังหวัดพิจิตร จากความสัมพันธ์ ระหว่างการได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ เพศ ระดับ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพใน ปัจจุบัน และการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อความจำเป็นในการได้รับการช่วยเหลือ ด้านสวัสดิการจากภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่ง รัฐในจังหวัดพิจิตร

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยมีช่วงระยะเวลาที่ทำการ สํารวจในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งใช้ข้อมูลด้านจำนวนผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ 30,001 – 100,000 บาท จากการคัดกรองในเกณฑ์การลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และใช้ข้อมูลภาพรวมด้านผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จากฐานข้อมูลการคัดกรอง กลุ่มเป้าหมายผู้ที่มีรายได้ในจังหวัดพิจิตรตามเกณฑ์โครงการลงทะเบียนผู้ที่มีรายได้ต่ำเพื่อการ มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 - ตุลาคม พ.ศ. 2560 ข้อมูลผู้มีบัตร สวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับการอบรมพัฒนาอาชีพจากกรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน

แหล่งข้อมูล: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพปัจจุบันของผู้มีรายได้ต่ำในจังหวัดพิจิตรในการได้รับสวัสดิการจาก ภาครัฐ
2. ทราบถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อความจำเป็นในการได้รับ สวัสดิการจากภาครัฐ

3. เป็นข้อมูลประกอบการเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้มีรายได้น้อย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีศัพท์อยู่หลายคำที่พบได้ตามบทความหรืองานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งบางคำตีความได้หลายความหมาย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยต้องการสื่อถึงความหมายของศัพท์แต่ละคำดังต่อไปนี้

ความยากจน หมายถึง ความไม่เพียงพอในเชิงเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันความยากจนได้ครอบคลุมถึงมิติอื่น ๆ ที่มิใช่ตัวเงินอีกด้วย (World Bank, 2008) กล่าวคือความยากจนครอบคลุมถึง การไร้ซึ่งความกินดีอยู่ดี การมีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดด้วยความมีเกียรติ การขาดแคลนที่อยู่อาศัย การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข การขาดโอกาสทางการศึกษา การไม่มีงานทำ การไร้ซึ่งอำนาจไม่มีเสียงในสังคม และไม่มีโอกาสที่จะได้มาซึ่งชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการเผชิญกับความเสี่ยงและความหวาดกลัวในการดำเนินชีวิต

เส้นความยากจน (Poverty line) มักถูกวัดจากระดับรายได้หรือระดับการบริโภคของบุคคล โดยจะถือว่าบุคคลใดเป็นคนจนเมื่อระดับรายได้หรือระดับการบริโภคของบุคคลนั้น ๆ มีต่ำกว่าระดับรายได้หรือระดับการบริโภคขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ในการที่จะสามารถบริโภคสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีพของประชาชนได้ โดย (World Bank, 2008) เรียกระดับรายได้หรือระดับการบริโภคขั้นต่ำดังกล่าวว่า "เส้นความยากจน" โดยทั้งนี้เส้นความยากจนจะแสดงระดับรายได้หรือรายจ่ายขั้นต่ำที่จำเป็น ได้แก่ระดับรายได้ขั้นต่ำสุดที่ทำให้บุคคลหรือครัวเรือนในประเทศหนึ่ง ๆ มีความเพียงพอในการครองชีพ โดยวัดจากจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และเครื่องอุปโภคอื่น ๆ ความจำเป็นที่ต้องมีการใช้ ดังนั้น คนจนจึงหมายถึงคนที่มีระดับรายได้หรือระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนนั่นเอง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546) ในกรณีของประเทศไทยจะเป็นหน้าที่ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการคำนวณเส้นความยากจน โดยได้คำนวณเส้นความยากจนทุก ๆ 2 ปี โดยเริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. 2531 และปีล่าสุดคือปี พ.ศ. 2559

ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายได้ประจำ (หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค) ของคนจนโดยเฉลี่ยว่าเป็นสัดส่วนเท่าใดของเส้นความยากจน โดยค่าดัชนียิ่งสูงแสดงว่ายิ่งมีระดับความยากจนมาก ซึ่งช่องว่างความยากจนนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดงบประมาณ (อย่างหยาบๆ) ลงในพื้นที่ยากจนเป้าหมายที่จะช่วยให้คนจนหลุดพ้นความยากจนได้ (ปณณ อนนอกิบุตร และคณะ, 2557)

ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกัน ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศ ประชาชนในสังคมที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมาก โดยมีเพียงคนส่วนน้อยที่ครอบครองทรัพยากรส่วนใหญ่ ขณะที่คนส่วนใหญ่ต้องแย่งกันใช้ทรัพยากรส่วนที่เหลือซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยของประเทศ และระดับความแตกต่างของความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มคนรวยกับกลุ่มคนจนที่ต่างกันมากอย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Income Inequality) เป็นความยากจนเชิงเปรียบเทียบ (Relative Poverty) หรือความยากจนเชิงสัมพัทธ์ หมายถึง การที่รายได้รวมของประเทศที่ได้มาจากการเก็บภาษีนั้นถูกจัดสรรไปยังประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศอย่างไม่เป็นธรรม หรือก็คือ การที่รายได้ไปกระจุกตัวอยู่ที่ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือประชาชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงหรือจำกัดความว่าคนรวย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546)

งบประมาณรายจ่ายประจำปี คือ แผนงบประมาณเพื่อจัดหาทุนแก่การดำเนินการของรัฐบาล ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นสำหรับใช้เป็นหลักในแต่ละปีงบประมาณซึ่งจะเริ่มต้นในวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปีไปจนถึงวันที่ 30 กันยายนของปีถัดไป

ภาระทางการคลัง หมายถึง ภาระหรือหนี้ที่รัฐบาลจะต้องหรืออาจจะต้องชำระคืน โดยจ่ายจากเงินงบประมาณ(รายได้) เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ซึ่งภาระทางการคลังมักจะเป็นสาเหตุส่วนใหญ่ของการเกิดความเสี่ยงทางการคลังและจะมีผลกระทบต่อฐานะทางการคลังของรัฐบาล

Redistribution คือ การจัดสรรทรัพยากรใหม่โดยรัฐ เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรโดยกลไกตลาดใช้ไม่ได้ผล หรือเกิด Market failure และสินค้าที่ต้องใช้นั้นไม่สามารถจัดสรรตามกลไกตลาดได้ เนื่องจากเป็นสินค้าสาธารณะ ที่ไม่สามารถกีดกันการใช้และแสดงความเป็นเจ้าของโดยผู้ใดผู้หนึ่งได้ การที่รัฐเข้ามาจัดการในส่วนนี้จึงเป็นทางออกทางหนึ่งในการแก้ปัญหาที่กลไกตลาดปกติไม่สามารถดำเนินการได้ หรือเป็นสิ่งที่ภาคเอกชนไม่สนใจเนื่องจากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายคือการทำกำไรจากการดำเนินการ (Max Profit) ได้

Second best คือ ผลที่ได้จากการจัดสรรทรัพยากรใหม่โดยรัฐ ซึ่งโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์เน้นไปที่ความเป็นธรรม ความเท่าเทียมของคนในสังคมและเสถียรภาพของรัฐมากกว่าการเน้นไปในเรื่องประสิทธิภาพ โดยปกติทั่วไปแล้ว ผลได้รวมของสังคมจากการทำ Second best จะทำให้ Production Possibility Frontier (PPF) ที่เกิดขึ้นเป็นจุดดุลยภาพนั้นอยู่ต่ำกว่า ผลได้รวมของสังคมจากการที่กลไกตลาดดำเนินไปตามปกติและไม่ถูกจัดการโดยนโยบายรัฐ ที่ Production Possibility Frontier (PPF) ที่เกิดขึ้นเป็นจุดดุลยภาพนั้นอยู่สูงกว่า จาก Invisible hand แม้กระนั้น Second best ก็มีความสำคัญ เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องมีการ Redistribution จากข้อจำกัดที่บางอย่างกลไกตลาดไม่สามารถทำงานได้

Potential Pareto Improvement (PPI) คือ การจัดสรรทรัพยากรใหม่ที่ทำให้สวัสดิการสังคมโดยรวม (Social welfare) ดีขึ้นจะเกิด Potential Pareto Improvement (PPI) ได้ก็ต่อเมื่อผู้ได้รับ (winner) สามารถชดเชยให้กับผู้สูญเสีย (loser) และทำให้ผู้สูญเสียดีขึ้นได้ การจัดสรรทรัพยากรใหม่ที่ทำให้เกิด Potential Pareto Improvement (PPI) ก็ต่อเมื่อประโยชน์ที่ได้รับต้องมากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น

สวัสดิการ (welfare) คือ การมุ่งให้เกิดการกินดีอยู่ดีของบุคคลหรือกลุ่มของชุมชนหรือสังคม ถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐที่จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคมส่วนรวม

สวัสดิการพื้นฐานทางสังคม (Social protection floor) คือ สวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้แก่ประชาชนเพื่อดูแลและช่วยเหลือประชาชนตั้งแต่ครรภ์มารดาจนสิ้นชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบหลักสองส่วนคือ การรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและการช่วยเหลือในยามตกยาก ซึ่งทั้งสองอย่างต้องทำอย่างมีระบบ สม่าเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สามารถจัดการกับความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ได้ (นิยามโดย ดร. อัมมาร สยามวาลา และ ดร. สมชัย จิตสุชน จากแนวคิดของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เรื่องจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน)

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คือ บัตรที่เป็นเครื่องมือของรัฐในการแจกจ่ายสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้มีรายได้น้อย(คนยากจน) ตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด จุดประสงค์เพื่อ Redistribution ทำให้เกิด Second best ตามความเชื่อของรัฐผู้ออกนโยบาย เพื่อให้บรรลุผลของ Potential Pareto Improvement เป็นนโยบายที่นำมาใช้ครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2560

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Framework)

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โดยตรงและทฤษฎีด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม โดยเกี่ยวข้องทั้งในด้านเป็นแนวคิด (concept) ส่วนประกอบกับเครื่องมือในการดำเนินนโยบาย และกรอบที่นำไปสู่ผลการศึกษา โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลักๆ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีรายได้ประชาชาติ (Keynes, John Maynard (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-00476-4.) ว่าด้วยในส่วนของสมการรายได้ดุลยภาพของเคนส์ ได้แก่ $Y=C+I+G+X-M$ โดยที่ Y คือ รายได้ประชาชาติ C คือ การบริโภคภาคเอกชน I คือ การลงทุนภาคเอกชน G คือ การใช้จ่ายภาครัฐบาล X คือ การส่งออกสินค้าและบริการ และ M คือ การนำเข้าสินค้าและบริการ โดยเน้นพิจารณาที่ตัวแปร G โดยพิจารณาผลกระทบของรายจ่ายภาครัฐบาล (G) ที่มีต่อรายได้ประชาชาติ (Y) ดังนั้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องตามมาคือ G multiplier และ MPC (Marginal Propensity to Consume)

ทฤษฎีงบประมาณ (Lerner, Abba (1943). Functional Finance and the Federal Debt. Social Research, Vol. 10, No. 1 (FEBRUARY 1943), pp. 38-51; The Johns Hopkins University Press.) พิจารณาผลกระทบของการใช้จ่ายภาครัฐบาล : G ที่มีต่อรายได้ประชาชาติ: Y ตามทฤษฎีของสำนักเคนส์ ที่กล่าวไว้ว่ารายจ่ายของรัฐบาลไม่จำเป็นต้องสมดุลกับรายได้เสมอไป ซึ่งรายจ่ายภาครัฐอาจจะสูงหรือต่ำกว่ารายได้ก็ได้ สามารถเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือสถานะทางเศรษฐกิจในขณะนั้น เนื่องจากการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลถือเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเครื่องมือหนึ่ง ตามสมการความสัมพันธ์ $Y=C+I+G+X-M$ พิจารณาไปที่รายจ่ายภาครัฐซึ่งในสมการได้แก่ตัวแปร G โดยการใช้จ่ายภาครัฐนี้ซึ่งมีแนวคิดเรียกว่า "Functional Finance" ตามแนวคิดนี้เชื่อว่าการทำงานของระบบเศรษฐกิจจะไร้เสถียรภาพหากปล่อยให้ดำเนินไปตามภาวะที่เป็นอยู่ ดังนั้นรัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น (การทำ Second best) ผ่านการใช้จ่ายงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจในกลไกปกติไม่สามารถดำเนินไปได้ หรือดำเนินไปได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนาหรือการที่รัฐมีความต้องการให้เศรษฐกิจใน

ประเทศนั้นขยายตัว ทำให้ประเทศนั้นต้องมีการใช้จ่ายที่สูงขึ้น ในขณะที่การใช้จ่ายของภาคเอกชนมีไม่เพียงพอ ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มการใช้จ่ายโดยใช้นโยบายงบประมาณแบบขาดดุล (Deficit Budget) หรือรายจ่ายสูงกว่ารายได้ที่สามารถจัดเก็บมาได้ และในภาวะที่เศรษฐกิจร้อนแรงเกินไป เกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลอาจใช้นโยบายงบประมาณเกินดุล (Surplus Budget) หรือนโยบายที่รายจ่ายต่ำกว่ารายได้ที่สามารถจัดเก็บมาได้ เข้ามาบริหารสถานการณ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวนั้น เพื่อให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง (นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์, 2544, น.92)

ทฤษฎีสันคายาสถาธณะกับการกระจายรายได้ (Redistribution และ Second best) Rick van der Ploeg, Frederick (2004). The Welfare State, Redistribution and the Economy, Reciprocal Altruism, Consumer Rivalry and Second Best. CESifo Working Paper Series No. 1234 (July 2004) หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐคือ การกระจายรายได้แก่ประชาชนในประเทศให้เกิดความเท่าเทียม รัฐบาลจึงมีโครงการในการให้ความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย หรือกลุ่มคนยากจนในรูปแบบของสวัสดิการ (Welfare) เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้กลุ่มคนผู้มีรายได้น้อยและยากจนมีฐานะหรือสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better off) สำหรับโครงการของรัฐในการช่วยเหลือเพื่อยกระดับด้านรายได้ของผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ที่มีฐานะยากจนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยใช้การจัดสรรสวัสดิการให้แก่กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือผู้ที่มีฐานะยากจน โครงการในลักษณะดังกล่าวถือเป็นสันคายาสถาธณะประเภทหนึ่ง เนื่องจากการยกระดับรายได้ หรือการช่วยเหลือให้คนยากจนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจะไม่ได้เพียงเป็นประโยชน์แก่คนยากจนที่ได้รับการช่วยเหลือเท่านั้น หากแต่ยังก่อให้เกิดประโยชน์โดยอ้อมแก่บุคคลที่ร่ำรวยในสังคม และเป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของสังคมในระดับประเทศด้วย เพราะเหตุผลที่ว่าเมื่อผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจนได้รับการช่วยเหลือเยียวมาให้มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมลดน้อยลง อาทิ ปัญหาอาชญากรรม คนเร่ร่อน ชุมชนแออัด เป็นต้น ดังนั้น การช่วยเหลือคนยากจนจึงถือเป็นสันคายาสถาธณะประเภทหนึ่งที่วัดประโยชน์เป็นตัวเงินได้ยาก แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อให้สภาพความเป็นอยู่โดยรวมในสังคมดีขึ้น โดยการจัดเก็บภาษีจากคนร่ำรวยมาช่วยเหลือคนจนนั้น เป็นการกระจายรายได้ให้เกิดภาวะความเหลื่อมล้ำของรายได้ในสังคมที่ลดน้อยลงจากมาตรการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของภาครัฐ (ไกร โพธิ์งาม, 2538, น.37-39)

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (John Black, Nigar Hashimzade, & Gareth Myles (2009). A Dictionary of Economics (3rd ed.). Oxford University Press) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สวัสดิการขั้นพื้นฐานคือการศึกษาลักษณะของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้เลือกนโยบายที่จะก่อให้เกิดสวัสดิการสูงสุดต่อสังคม เป็นสิ่งที่ช่วย

ให้มีการประเมินนโยบายเศรษฐกิจว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ และเพื่อเป็นช่องทางการเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะก่อให้เกิดสวัสดิการสูงสุดแก่สังคม สำหรับการจัดสรรทรัพยากรที่เกิดสวัสดิการสูงสุดแก่สังคม (Social Optimum) โดยมีแนวคิดสวัสดิการสังคมแบบรอว์ส์ (Rawlsian Welfare Function) แนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาสที่สุดในสังคมก่อน โดยการกำหนดทางเลือกของสังคมใด ๆ ควรต้องคำนึงถึงสถานะของผู้ด้อยโอกาสที่สุดในสังคม หรือผู้ที่ได้รับอรรถประโยชน์น้อยที่สุดในสังคม ซึ่งหากสังคมยึดถือการประเมินคุณค่าแบบ Rawlsian คือการที่สังคมพยายามเลือกการจัดสรรทรัพยากรที่จะทำให้อรรถประโยชน์ของผู้ที่ได้รับประโยชน์น้อยที่สุดจากการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้มีค่ามากที่สุด (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2557)

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Theory of human capital) (Ljungqvist (1993). Economic underdevelopment: The case of a missing market for human capital. Journal of Development Economics Volume 40, Issue 2, April 1993, Pages 219-239) (อ้างถึงใน ดิเรก บัณฑิตวิวัฒน์, 2551) เป็นแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และใช้ในการอ้างอิง โดยมีเหตุผลสนับสนุนสองประการคือ ประการที่หนึ่ง ได้แก่ การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ เช่น ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีผลทำให้ "ความสามารถหารายได้" (earning ability) ของบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นที่ทราบดีว่าลูกคนรายนี้อาจมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมากกว่าลูกคนอื่น ทำให้โอกาสได้ตำแหน่งที่การงานสูงกว่ามีฐานะทางสังคมที่ดีกว่า ประการที่สอง ได้แก่ ความไม่สมบูรณ์ของตลาดเงินและสินเชื่อ เป็นเหตุซ้ำเติมสถานการณ์ของคนจนเพราะว่าคนจนไม่อยู่ในฐานะที่จะกู้ยืมเงินระยะยาวเพื่อลงทุนด้านการศึกษา เนื่องจากไม่มีเครดิตที่ดีพอ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ยกเว้นแต่จะมีระบบสินเชื่อการศึกษาของภาครัฐที่เอื้อให้กับคนจนหรือนักเรียนทุกคนกู้ยืมเรียน โดยที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แล้วนำเงินมาชำระให้รัฐในภายหลังจากมีงานทำและมีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีพ

Theory of Factor Reward (Champernowne, & Cowell (1998). Economic inequality and income distribution. Cambridge University Press) (อ้างถึงใน ดิเรก บัณฑิตวิวัฒน์, 2551) อธิบายสรุปว่า Theory of Factor Reward สามารถจะอธิบายปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และทรัพย์สินได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ได้แก่

1. ความไม่แน่นอน ของเศรษฐกิจและระบบการผลิต เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อาจจะทำให้คนจนกลายเป็นร่ำรวย หรือคนรวยกลายเป็นคนจน

2. ภาครัฐบาล อาจจะอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้กับบางกลุ่มที่มีอำนาจการเมืองและอำนาจทางธุรกิจ โดยความจริงแล้วตามหลักที่ควรจะเป็นรัฐควรจะใช้มาตรการภาษีเป็นเครื่องมือเพื่อเป้าหมายกระจายรายได้ โดยจัดเก็บภาษีก้าวหน้า แต่ว่าในสภาพเป็นจริงอาจจะดำเนินการตรงกันข้าม โดยนโยบายนี้ประชาชนกลุ่มคนยากจนจะจ่ายภาษีในสัดส่วนที่สูงกว่าเปรียบเทียบกับรายได้ (โครงสร้างภาษีเป็นแบบ Regressive)

3. อำนาจการผูกขาด (Monopoly) ในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้คนยากจนไร้ทางเลือก

4. ความไม่เสมอภาคเนื่องจากปัจจัยและค่านิยมในสังคม เช่น โอกาสของการทำงานของหญิงน้อยกว่าชาย โอกาสการดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่ปิดกั้นผู้บริหารหญิง ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าค่าจ้างของหญิงต่ำกว่าชายทั้ง ๆ ที่ผลิตภาพการทำงานไม่ได้แตกต่างกันมากนัก การเลือกปฏิบัติหรือให้โอกาสเฉพาะกลุ่มของตนหรือการใช้เส้นสาย

5. สังคมที่มีชนชั้น หมายถึง ในบางสังคมมีข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับชนชั้น ซึ่งมีผลต่อโอกาสการเลื่อนชั้นหรือการขยับฐานะ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทั้ง ๆ ที่มีความรู้และความสามารถไม่แตกต่างจากคนที่มีสถานะสังคมสูงกว่า

Baranzini (1991, pp.16-17 อ้างถึงใน ดิเรก บัณฑิตวิวัฒน์, 2551) อธิบายว่าในการศึกษาความมั่งคั่ง นักวิจัยควรจะให้ความสำคัญกับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่

1. รายได้ของแต่ละบุคคล
2. พฤติกรรมการบริโภคและการออมของแต่ละบุคคล
3. ทุนดั้งเดิมของบุคคลหรือครัวเรือน (endowment)
4. การสะสมทุนในช่วงชีวิตและข้ามรุ่น
5. การถ่ายโอนมรดกให้กับลูกหลาน
6. พลังอำนาจต่อรองของคนกลุ่มต่าง ๆ

แนวคิดรัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการ (Welfare State) (Marshall, Thomas Humphrey (1950). *Citizenship and Social Class: And Other Essays*. Cambridge: University Press.) หมายถึง วิธีการบริหารรัฐโดยรัฐดูแลความเป็นอยู่ทุกอย่างของประชาชนเป็นแนวคิดเกี่ยวกับรัฐบาล ซึ่งรัฐจะมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนภายในประเทศทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยยึดหลักของการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันกับทุกคน ความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง และความรับผิดชอบสาธารณะของรัฐที่จะต้องเข้าไปดูแลบุคคลที่ขาดแคลนเพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ความหมายของคำว่า "รัฐสวัสดิการ" โดยทั่วไปจะครอบคลุมการจัดองค์กรเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (Encyclopedia Britannica)

ลักษณะพื้นฐานของรัฐสวัสดิการคือ หลักประกันสังคม (social insurance) ที่เป็นเรื่องจัดให้มีขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว (เช่น การประกันสุขภาพแห่งชาติในอังกฤษ หลักประกันสำหรับผู้สูงอายุ ทูพพลภาพและประกันสุขภาพในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น) รัฐสวัสดิการจะรวมถึงการบริการสาธารณะ เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริการสุขภาพ และบ้านพักอาศัย การจัดระบบประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้าและรัฐเข้าไปอุดหนุนค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการลดความยากจนและระบบภาษีส่วนบุคคลก็สามารถจัดเข้าไปอยู่ในมิติหนึ่งของรัฐสวัสดิการ ระบบภาษีส่วนบุคคลแบบก้าวหน้ามักจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ เพื่อบรรลุลความยุติธรรมในสังคมและเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างหลักประกันทางสังคม และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ รัฐสวัสดิการจะครอบคลุมถึงการรับประกันการมีงานทำและการควบคุมราคาสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานด้วย (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555)

แสดงความสัมพันธ์ของรัฐสวัสดิการกับส่วนปลีกย่อย

รัฐสวัสดิการ → การคุ้มครองทางสังคม → ความมั่นคงทางสังคม → การสังคมสงเคราะห์

ที่มา: วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555

การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) (United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD). (2010). Combating Poverty and Inequality: Structural Change, Social Policy and Politics.) ประกอบด้วยมิติที่สำคัญ 11 ประการ ได้แก่ 1) เรื่องเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายแรงงาน (ค่าจ้าง สวัสดิการ วันลาหยุด สภาพการทำงาน) 2) รายละเอียดเกี่ยวกับเงินทดแทนการว่างงาน 3) การคุ้มครองครอบครัวของแรงงานโดยสิทธิในกฎหมายแรงงาน 4) นโยบายการจ้างงาน การฝึกอบรม และการกระจายรายได้ (การใช้ระบบภาษีก้าวหน้า) 5) เงินช่วยเหลือครอบครัว 6) นโยบายทั่ว ๆ ไปเพื่อลดความยากจน (เงินและสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงิน) และการจัดหารายได้เสริมสำหรับคนทำงานที่มีรายได้น้อย 7) การให้บริการสาธารณะเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ 8) หลักประกันสุขภาพที่ดูแลปัญหาสุขภาพขั้นพื้นฐาน 9) โครงการบำนาญ และสวัสดิการชราภาพ 10) การจัดการศึกษาแบบให้เปล่าและเงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการศึกษา และ 11) การบริการสาธารณะอื่น ๆ (พลังงาน ขนส่ง บ้านพักอาศัย...) โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาไปที่ข้อที่ (6) ได้แก่ รายได้เสริมสำหรับคนทำงานที่เป็นคนจน และนโยบายทั่ว ๆ ไปเพื่อลดความยากจน (เงินและสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงิน) ซึ่งเป็นที่มาของนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ความมั่นคงทางสังคม (Social Security) (David Bach, 2003). 1001 Financial Words You Need to Know. Oxford University Press, USA. p. 185. ISBN 978-0-19-517050-4.) คำนี้จะมี ความหมายที่แคบกว่า Social protection floor โดยจะไม่นำในส่วนของกฎหมายแรงงาน นโยบาย การจ้างงานเต็มที่ นโยบายสร้างรายได้ การบริการสาธารณะและการศึกษามารวมไว้ด้วย โดยความมั่นคงทางสังคม จะไม่รวมมิติในข้อที่ (1),(3), (4),(10) และ (11) (อ้างถึงใน วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555)

การสังคมสงเคราะห์ (Social assistance) (Howell, F., 2001). 'Social Assistance - Theoretical Background', in 'Social Protection in the Asia and Pacific', ed. I. Ortiz, Asian Development Bank, Manila, ch.7) เป็นโครงการที่ไม่มีการเก็บเงินสมทบ การสังคมสงเคราะห์มี เป้าหมายเพื่อป้องกัน ไม่ให้ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมตกอยู่ภายใต้เส้นความยากจน สามารถจัดให้มี ขึ้นได้โดยภาครัฐ (รัฐบาลและองค์กรที่มีการสนับสนุนทุน) หรือ ภาคเอกชน (องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชนในรูปแบบ CSR และองค์กรการกุศล) โดยหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประกอบไปด้วย

1. การโอนเงินให้ (สำหรับผู้ด้อยโอกาส)
2. โครงการอาหาร เช่น การแจกอาหารเสริมและคู่มืออาหาร
3. การให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ เช่น เครื่องแบบนักเรียนและอุปกรณ์การเรียน
4. การอุดหนุนราคาสินค้าอุปโภค บริโภค สำหรับค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า ค่าโดยสารขนส่งมวลชน
5. โครงการจ้างงานสาธารณะ
6. การให้ค่ารักษาพยาบาล หรือยกเว้นการเก็บเงินสมทบ กรณีการรักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน และค่าสาธารณูปโภค

โดยในส่วนนี้เป็นการให้ความคุ้มครองทางสังคมขั้นต่ำ ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้ จะไม่เห็น ด้วยกับการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางสังคม ในกรณีที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทก็จะเสนอ ให้สนับสนุนเพียงขั้นต่ำ แต่จะส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการบรรเทาความเดือดร้อน ของประชาชนมากกว่า (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2555)

แนวคิดการวิเคราะห์การกระจายประโยชน์

แนวคิดการวิเคราะห์การกระจายประโยชน์ (Benefit Incidence Analysis: BIA) Chakraborty, Lekha , & Singh, Yadawendra, & Jacob, Jannet (2013) เป็นแนวคิดที่ใช้วัด ขนาดของผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ที่รวบรวมองค์ประกอบ ทั้งความต้องการในการได้รับบริการสาธารณะ (Demand) และการจัดให้บริการสาธารณะ (Supply) โดยการวิเคราะห์จะแบ่งผู้ได้รับประโยชน์ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ และนำผลที่ได้มาพิจารณา

เพิ่มเติมในมิติของความเป็นธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายของภาครัฐในอนาคต เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินว่านโยบายภาษีหรือเงินอุดหนุนของรัฐบาลมีผลต่อการกระจายของสวัสดิการในประชากรของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจาก แนวคิดเรื่องผลกระทบ (Incidence) จากการแทรกแซงของภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ในผลกระทบจากการจัดเก็บภาษี และผลกระทบจากการใช้จ่ายในนโยบายของภาครัฐ โดยผลกระทบที่ประชาชนได้รับส่วนใหญ่เป็นผลกระทบในด้านบวก เพื่อหาผลประโยชน์ที่ประชาชนได้จากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ มีสมมติฐานว่าทุกคนได้รับบริการจากนโยบายของภาครัฐเท่ากันทุกคนแต่ในความเป็นจริงแล้ว การได้รับโอกาสจากนโยบายของภาครัฐของแต่ละคนไม่เท่ากัน เนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องของแต่ละบุคคล ทำให้เกิดข้อจำกัดในการได้รับบริการจากนโยบายของภาครัฐ เช่น จำนวนเด็กในวัยเรียนของครอบครัว ทักษะความเชื่อของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน การอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากโรงเรียน ระดับรายได้ของครอบครัว รวมไปถึงการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการก่อการร้าย เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related research)

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเหตุผลในการสนับสนุนให้มีการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สิ่งสำคัญคือ ปัญหาจากการที่โครงสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น ส่งผลกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้น พิจารณาโดยค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) รวมไปถึงภาระด้านคนยากจนที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังซึ่งพิจารณาจากจำนวนผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจน ซึ่งปัญหาเรื่องคนยากจนนี้เป็นต้นเหตุหนึ่งของปัญหาคนเร่ร่อน ชุมชนแออัด และการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคม ซึ่งรัฐจะต้องดำเนินการช่วยเหลือตามหน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐใน Social protection floor โดยการ Redistribution จุดประสงค์เพื่อให้เกิด Second best ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งหมายถึงภาระทางการคลังที่เพิ่มขึ้นจากงบประมาณอุดหนุนด้านสวัสดิการผู้มีรายได้น้อย ดังนั้น การศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาก็จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินนโยบายและการใช้งบประมาณในส่วนของสวัสดิการทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้วิจัยหลายท่านได้ศึกษามาแล้ว พบว่า

ปัจจัยจากสาเหตุภายในตัวบุคคลมีผลต่อการทำให้เกิดความยากจน ดังเช่นในงานวิจัยของ ดาวิด ยูนุซ (2553) ได้ทำการศึกษาการจัดทำแผนที่ความเปราะบางต่อความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพิจารณากลุ่มครัวเรือนที่เปราะบางต่อความยากจน และลักษณะของความเปราะบางนั้น เพื่อค้นหาโอกาสในการหลุดพ้นให้แก่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการเกิดปัญหา

ความยากจนคือ การระบุคนจนเป้าหมาย คุณลักษณะที่ระบุปัญหาความยากจน และความผันผวนของสถานะของครัวเรือน ซึ่งคุณลักษณะที่สะท้อนความเปราะบางของความยากจนในพื้นที่ที่ศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ปัจจัยที่สนับสนุนการเปราะบางของความยากจน คือ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ โดยปัจจัยดังกล่าวมีทั้งปัจจัยที่ควบคุมได้และปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ รวมทั้งปัจจัยที่กำหนดความเปราะบางของความยากจนมีลักษณะที่สอดคล้องกันในหลายพื้นที่ ซึ่งจากงานศึกษาหลายๆ งานพบว่าปัจจัยร่วมในการกำหนดความยากจน ส่วนใหญ่เกิดจาก สถานภาพความเป็นอยู่ ระดับการศึกษาสูงสุดที่มี สถานภาพทางครอบครัว และอาชีพที่ประกอบอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยร่วมดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยกำหนดความยากจนในทุกพื้นที่

สนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย โดยศึกษาภาวะความยากจนของครัวเรือนที่ทำอาชีพเกษตร โดยเปรียบเทียบรายได้สุทธิทั้งหมดกับเส้นความยากจนแล้ววัดสัดส่วนครัวเรือนที่ยากจน และส่วนแบ่งภาวะความยากจนเป็นรายภาค รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และโอกาสในการทำงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกภาคการเกษตรจะมีผลให้ภาวะความยากจนลดลง ในขณะที่หากมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนหนี้สินและจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนจะทำให้ภาวะความยากจนเพิ่มขึ้น

อานันท์ชนก สกลธวัณณ์ (2555) พลวัตของความยากจน กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตของความยากจน โดยเน้นให้เกิดความเข้าใจว่าพลวัตความยากจนของครัวเรือนชาวนาในชนบทไทยนั้น มีรูปแบบและกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และอธิบายถึงปัจจัยสำคัญของพลวัตของความยากจนที่เกิดขึ้นนั้น โดยการใช้แบบจำลองสมการถดถอยพหุโลจิต (multinomial logit regression model) ในรูปแบบ panel data ใช้ข้อมูลการสำรวจครัวเรือนชาวนาในปี 2531 และปี 2552 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทย ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลได้ว่า ครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นครัวเรือนที่อยู่ในความยากจนเรื้อรัง เนื่องจากสมาชิกครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นสะท้อนถึงภาระค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่สูงขึ้น ปัจจัยอายุของหัวหน้าครัวเรือนและขนาดของครัวเรือนไม่มีผลต่อการเข้าและออกจากความยากจน ในขณะที่เพศของหัวหน้าครัวเรือนกลับมีความสำคัญต่อการเข้าสู่ความยากจน โดยหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงเพิ่มความเป็นที่ครัวเรือนจะเข้าสู่ความยากจน และการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะอยู่ในความยากจนเรื้อรังลดลง จำนวนสมาชิกวัยแรงงานทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 20 ขึ้น

ไปจนถึง 49 ปีที่เพิ่มขึ้น มีส่วนช่วยไม่ให้อัตราวัยเป็นครัวเรือนยากจนเรื้อรังจากการเป็นกำลังแรงงานให้กับครอบครัว ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของสมาชิกครัวเรือนเพศหญิงในวัย 50-59 ปี กลับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มโอกาสของการเข้าสู่ความยากจนของครัวเรือน รวมถึงผลของปัจจัยด้านที่ดินพบว่าพื้นที่ที่ให้เพาะปลูกข้าวเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดพลวัตความยากจน หากมีที่ดินมากสามารถลดโอกาสในการอยู่ในภาวะยากจนเรื้อรังได้

ประกาศ ปันตบแต่ง, สุภา โยเมือง และบัญชา แก้วสอง (2546) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจำแนกกลุ่มคนจนและคนด้อยโอกาสในภาคเกษตร รวมทั้งศึกษาสถานภาพชีวิตของกลุ่มคนจนและคนด้อยโอกาสในภาคเกษตร โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลทางสถิติ จากผลการศึกษาพบว่าปริมาณคนจนในกลุ่มเกษตรกรมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 54.6 ของคนจนทั้งหมด โดยปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแบ่งแยกได้ทั้งสิ้น 3 รูปแบบด้วยกัน คือ รูปแบบแรกการขาดแคลนอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิตที่ผลิตขึ้นมา และการขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ รูปแบบที่สองคือ การขาดแคลนโอกาสในการรับรู้ข่าวสารและความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ รูปแบบที่สามคือ ปัญหาการมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ การขาดแคลนทุนในการเพาะปลูกส่งผลต่อการมีปัญหานี้สืบจากการกักขังตามมา สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัย (ประกาศ ปันตบแต่ง, สุภา โยเมือง และบัญชา แก้วสอง) ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดย ด้านแรกคือ การจัดสรรปัจจัยพื้นฐานแก่ประชาชนในการแก้ปัญหาความยากจน และให้สิทธิในการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ รวมทั้งสิทธิในการรับบริการจากรัฐในด้านการศึกษาและสุขภาพในรูปแบบสวัสดิการ ด้านที่สองคือการมองปัญหาความยากจนว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างไม่ใช่ปัญหาเชิงปัจเจก ดังนั้นผู้ดำเนินนโยบายในการแก้ปัญหาจึงควรคำนึงถึงการแก้ไขในเชิงโครงสร้าง ด้านที่สาม คือ การสร้างองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้เกษตรกรที่ยากจนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย ด้านที่สี่ คือ การสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาที่มีรากฐานเดิมของคนไทยในชนบทเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และด้านที่ห้า คือ ผู้ดำเนินนโยบายควรเน้นให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ผ่านการปรับปรุงระบบกฎหมายและภาษี เช่นเดียวกับงานของ บรรพต ศรีจันทร์นิธย์, ไกรศักดิ์ ศรีพนม และสัญญา ทิพย์บำรุง (2546) ได้ทำการวิจัยกรณีศึกษากลุ่มนอกล่าช้าแรงงาน เรื่องการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ซึ่งทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือ

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเก็บของเก่าขาย เป็นอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำ มีรายได้หลักของครอบครัวเฉลี่ยอยู่ที่ 200-500 บาท/สัปดาห์ ซึ่งไม่เพียงพอต่อรายจ่ายประจำของ ครอบครัว รวมทั้งการมีลักษณะสถานภาพการอยู่อาศัยของครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่อาศัยร่วมกัน มากกว่า 1 รุ่น หรือการอยู่ร่วมกันหลายคนในครอบครัว ซึ่งการสรุปจากภาพกว้างๆ ของงานวิจัย ฉบับนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะร่วมสำคัญบางประการซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดภาวะความยากจนใน สังคมไทย คือการมีรายได้ของบุคคลรวมถึงรายได้รวมของครัวเรือนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ไม่เพียงพอต่อ การยังชีพ รวมถึงการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกันจำนวนหลายคน ทำให้มีการแก่งแย่ง ในการใช้ทรัพยากร ทรัพยากรที่มีภายในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือน มีความเป็นอยู่ที่ดีได้อย่างเท่าเทียมในเกณฑ์มาตรฐานได้ทุกคน

รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ (2543) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชน ชนบทของประเทศไทย ศึกษากรณี : บ้านรางกร่าง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำมาเสนอ แนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนในชนบทของประเทศไทยต่อไป โดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ในกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจน ได้แก่ การมีที่ดินทำกิน น้อย การมีหนี้สินที่มาก การเป็นผู้ได้รับการศึกษาในระบบน้อย การขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคน กลางซึ่งทำให้ประสบปัญหาการโดนกดราคา และการไม่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การผลิตทางการเกษตร เป็นต้น สอดคล้องกับงานของ ธนพล สราญจิตร (2558) ที่กล่าวไว้ในส่วน ของบทนำ ได้สรุปถึงปัญหาคความยากจนในสังคมไทยว่าเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาอย่างยาวนาน และ ยังไม่มีแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีการอธิบายถึงสาเหตุของ ความยากจน 2 ไว้ประการ คือ 1) สาเหตุภายในตัวบุคคล ได้แก่ การขาดที่ดินทำกิน การประสบ ปัญหาต้นทุนการผลิตมีราคาสูง การขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ การขาดศีลธรรมและคุณธรรม การติดอบายมุขและยาเสพติด ความเจ็บป่วยหรือพิการ การว่างงาน การประสบปัญหาค่าแรงงานอยู่ในระดับต่ำ การเป็นหนี้สินทั้งในและนอกระบบ 2) สาเหตุ ภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียม นโยบายที่ไม่ตอบสนองต่อการแก้ไข ปัญหาความยากจน ระบบการบริหารงานของภาครัฐที่มีความล่าช้า ด้อยประสิทธิภาพ การจัดสรร งบประมาณที่เหลื่อมล้ำ โครงสร้างภาษีอากรที่ไม่เป็นธรรม การให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยม จึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนว่าควรแก้ไขปัญหาคที่ต้นเหตุ ดังนั้นจุดเริ่มต้น

ของการพัฒนา คือ การหาคำตอบว่าสาเหตุของความยากจนอยู่ที่ไหน และการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทุกภาคส่วน เช่นเดียวกับงานที่ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนอันดับต้นๆ จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องของการศึกษาโดย วรายุทธ พลาศรี (2556) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบท: กรณีศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนในชนบท สถานการณ์ความยากจน ลักษณะของครัวเรือนที่ยากจน และปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบทจังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่ชนบทจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 180,328 ครัวเรือน ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ครัวเรือน และใช้เส้นความยากจนในปี พ.ศ. 2553 เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกครัวเรือนที่ไม่ยากจนออกจากครัวเรือนที่ยากจน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ความยากจนในพื้นที่ชนบทของพื้นที่ที่ศึกษานั้น ครัวเรือนเป็นครัวเรือนขนาดใหญ่หรือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนหลายคน ในครัวเรือนมักจะมีหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ มีรายได้ในระดับต่ำ ครัวเรือนมีหนี้สินพอสมควรและมีระดับความ มั่งคั่งในระดับต่ำ มีขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตรน้อย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นลักษณะสำคัญร่วม หรือกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะพื้นฐานของครัวเรือนที่ประสบปัญหาความยากจนในพื้นที่เขตชนบทโดยทั่วไป เพชร ชัยศรี (2547) ได้ทำการศึกษารูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทในภาคเหนือตอนบน โดยศึกษาถึงภาวะความยากจน ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจน รูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจน และการกำหนดยุทธศาสตร์การนำรูปแบบและกระบวนการไปใช้ลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยมีกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ ผู้ที่เข้าไม่ถึงโอกาสที่เสนอรายชื่อสมัครเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 14 หมู่บ้าน นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ข้อสรุปที่ 1 ภาวะความยากจนส่วนใหญ่แล้วเกิดในครอบครัวขนาดใหญ่ซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวหลายคน มีข้อจำกัดด้านการศึกษา รวมทั้งขาดที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและที่ดินเพื่อทำการเกษตร หรือมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรหรือมีอาชีพรับจ้างซึ่งมีรายได้ค่อนข้างต่ำ ประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงบริการด้านการส่งเสริมเงินทุนจากภาครัฐเพราะขาดหลักประกัน ข้อสรุปที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะความยากจน มาจากการขาดปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม 3 ด้าน คือ หนึ่ง การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมจากการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น การเข้าไม่ถึงแหล่งทุนของภาครัฐ สอง การขาดการสะสมทุนและการไม่มีทรัพย์สินที่ไว้สร้างรายได้ และสาม การขาดปัจจัยทางด้าน

การเงิน โดยเฉพาะการมีภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลต่อภาวะความยากจนมากที่สุด และข้อสรุปที่ 3 คือรูปแบบการลดภาวะความยากจน มีข้อเสนอแนะควรจัดตั้งองค์กรทางการเงินที่สมาชิกในชุมชนร่วมเป็นเจ้าของและมีการดำเนินกิจกรรมทางการเงินเกี่ยวกับ การรับฝาก การระดมทุน การออมของสมาชิก และการให้สินเชื่อภายในชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มของชุมชนเอง

สุเทพ พันประดิษฐ์ (2540) ได้ทำการวิจัยปัญหาความยากจนของบุคคลและครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นกับบุคคลและครัวเรือนนั้นมีสาเหตุจากการขาดสมรรถนะในการประกอบอาชีพเนื่องจากการมีความรู้ในระดับต่ำ ซึ่งขาดโอกาสและทุนทรัพยากรในการยกระดับรายได้ของตนเองและครอบครัวให้สูง ส่งผลให้เกิดวัฏจักรแห่งความยากจนในครัวเรือนนั้น ๆ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ภาครัฐในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไว้ดังนี้

1. ภาครัฐควรมีการลงทุนพัฒนาประสิทธิภาพ ได้แก่ การให้การอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น
2. รัฐควรมีการส่งเสริมให้บุคคลและครอบครัวมีความรู้ ทักษะ ในการประกอบอาชีพ เสริมและสร้างตลาดในบางอาชีพเพื่อให้ครัวเรือนมีรายได้มากยิ่งขึ้น
3. การจัดหางานให้บุคคลในชุมชนได้มีงานทำ
4. การส่งเสริมในการประกอบอาชีพส่วนตัวหรืออาชีพอิสระให้แก่ประชาชนในชุมชน
5. การตั้งองค์กรทางเศรษฐกิจของชุมชน เช่น สหกรณ์ร้านค้า หรือการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันได้
6. ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงมาตรการนโยบายทางเศรษฐกิจให้มีผลโดยตรงต่อบุคคลและครัวเรือนที่ยากจน เช่น การลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน และการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

อรอนงค์ ทวีปรีดา (2559) ศึกษาเรื่องการกระจายและความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษาและบทบาทการใช้จ่ายของภาครัฐ โดยการใช้แนวคิดเปรียบเทียบการกระจายโอกาสทางการศึกษาทั้งช่วงก่อนและหลังการดำเนินนโยบายการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2545 และปี พ.ศ. 2556 ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ภายใต้นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ) ใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES: Household Socio-Economic Survey) และเงินอุดหนุนด้านการศึกษาเฉพาะในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผลการศึกษาพบว่า นโยบายดังกล่าวมีส่วน

ช่วยให้เด็กสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนของรัฐได้มากขึ้น โดยค่าดัชนีโอกาสของมนุษย์ (HOI: Human Opportunity Index) ในปีพ.ศ. 2556 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 5.08 เปอร์เซนต์ แสดงให้เห็นว่าเด็กได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นในโรงเรียนของรัฐ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในทุกระดับชั้นเรียน ผลการศึกษาในระดับจังหวัดพบว่า โอกาสทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดที่มีประชากรและโครงสร้างพื้นฐานที่มีการกระจุกตัว นอกจากนี้ยังพบว่า ค่อนข้างมีการกระจายอย่างทั่วถึงในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของภาครัฐภายใต้นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำในค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนยังคงมีอยู่ เนื่องจากปัจจัยในด้านรายได้ยังคงมีบทบาทในการกำหนดโอกาสในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ซึ่งปัจจัยด้านรายได้ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และอีกนัยยะหนึ่งการขาดโอกาสทางการศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการขาดโอกาสทางการศึกษาหรือการมีการศึกษาในระดับต่ำถือเป็นหนึ่งในสาเหตุของการเข้าสู่วังวนของความยากจนและมีแนวโน้มของการส่งต่อความยากจนดังกล่าวให้แก่ทายาท ตามการขาดปัจจัยหรือทรัพยากรในการส่งเสริมเพื่อให้บุตรหรือทายาทหลุดพ้นจากความยากจนนั้น

ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งสำหรับสาเหตุของความยากจน พิษชาวีรกุลเทวัญ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน โดยเลือกศึกษาจากสถาบันการเงิน รายย่อยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ในปี พ.ศ.2556 มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบจากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจำแนกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพนั้น การกู้เงินส่งผลดีต่อกลุ่มอาชีพในภาคการเกษตรเท่านั้นในส่วนของด้านรายได้ ในส่วนของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคไม่มีผู้ใดในกลุ่มอาชีพใดเลยที่มีรายจ่ายในส่วนนี้สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กู้เงินมีแนวโน้มในการนำเงินไปใช้ในกิจกรรมเพื่อการลงทุนต่ำ และกลับนำเงินที่ได้ไปใช้ในทางอื่นมากกว่า สำหรับผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อความยากจนนั้นสามารถสรุปได้ว่า ยกเว้นแต่ในกลุ่มอาชีพในภาคการเกษตรเท่านั้น การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไม่ได้บรรเทาปัญหาความยากจนทั้งในด้านของสัดส่วนความยากจนด้านรายได้ สัดส่วนความยากจนด้านรายจ่าย และช่องว่างความยากจนเลย เนื่องจากการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของผู้กู้กลุ่มอื่น

อุษา อมรรักษ์วิจารณ์ (2560) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ในระบบของประชาชน ในอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จากกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมพรจำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย และอาชีพเกษตรกรรม โดยสาเหตุในการเกิดหนี้ในระบบปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านรายได้ และรองลงมาคือปัจจัยด้านสังคม ด้านค่าใช้จ่าย ด้านแรงจูงใจและสิ่งกระตุ้นตามลำดับ ส่วนสาเหตุในการการก่อหนี้ในระบบ ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ปัจจัยด้านรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการเกิดหนี้ในระบบแตกต่างกัน และพฤติกรรมการกู้ยืมเงินมีความสัมพันธ์กับรายได้ ค่าใช้จ่าย ด้านแรงจูงใจและสิ่งกระตุ้น ด้านสังคม และด้านการประชาสัมพันธ์ของแหล่งเงินทุน

โดยปัญหาการขาดแหล่งเงินทุนในระบบหรือการเข้าถึงเงินทุนช่วยเหลือในอัตราดอกเบี้ยต่ำของรัฐบาลเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งมีความเป็นไปได้ค่อนข้างยากสำหรับกลุ่มคนยากจนที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนเหล่านี้ ส่วนหนึ่งจากการขาดหลักประกันด้านรายได้และหลักประกันด้านทรัพย์สินจากการไม่ได้มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินทำกินและทรัพย์สินที่จะสามารถใช้ในการค้ำประกันเงินกู้ในระบบได้ ส่งผลให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยกลุ่มหรือคนยากจนบางส่วนหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอก ระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้คนจนยังคงอยู่ในวังวนแห่งความยากจนไม่มีที่สิ้นสุด จากการไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและให้การช่วยเหลือผ่าน การขับเคลื่อนนโยบายการจัดตั้ง Microfinance ของกระทรวงการคลัง โดย ศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิต (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการเข้าถึงการเงินฐานราก (Microfinance) ของประชาชน ซึ่งสรุป ภาพรวมของการเงินฐานรากไว้ 5 ลักษณะ คือ

1. พิจารณาจากลักษณะของผู้ต้องการการบริการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจนที่มีรายได้น้อย หรือวิสาหกิจขนาดย่อมที่ไม่มีหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน
2. พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการให้บริการที่มีความหลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ให้บริการ เช่น เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อการศึกษา เพื่อการรักษาพยาบาล หรือเพื่อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น
3. พิจารณาจากลักษณะของการให้บริการการเงินฐานราก ซึ่งครอบคลุมถึงการให้บริการด้านเงินออมฐานราก การให้สินเชื่อฐานราก การประกันภัยฐานราก ซึ่งทั้งหมดรวมอยู่ใน Microfinance

4. พิจารณาจากระยะเวลาและจำนวนเงินในการให้บริการการเงินฐานราก มีรูปแบบการยืมและการชำระคืนเป็นระยะเวลาที่สั้น เช่น เป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน และมีจำนวนเงินที่มีความต้องการไม่มากนัก

5. พิจารณาจากลักษณะองค์กรที่ให้บริการ องค์กรการเงินฐานรากที่เป็นผู้ให้บริการ คือเป็นผู้ให้บริการที่อยู่ในระบบ โดยมีกฎหมายกำกับดูแลในเชิงของการให้สินเชื่อ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ องค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายแต่ไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อโดยตรง เช่น สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และองค์กรที่ไม่มีกฎหมายในการกำกับดูแล เช่น เจ้าหนี้ในระบบ

จากผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า กลุ่มองค์กรนอกกระบวนนั้น (เจ้าหนี้ในระบบ) หากมีการแก้ปัญหาโดยทำให้กลุ่มนี้เข้ามาอยู่ในระบบที่สามารถตรวจสอบได้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนด เช่น การให้เจ้าหนี้ในระบบลงทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐ การปรับอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเงินให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นส่วนช่วยให้คนจนหรือวิสาหกิจขนาดย่อมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนฐานรากได้อย่างทั่วถึง ในส่วนขององค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายแต่ไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อโดยตรงมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย เช่น จะต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์เท่านั้นจึงจะสามารถขอสินเชื่อจากสหกรณ์ได้ ทำให้มีกลุ่มคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงการเงินฐานรากในลักษณะองค์กรประเภทนี้ได้ สุดท้ายองค์กรการเงินฐานรากในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ เป็นรูปแบบองค์กรที่มีกฎหมายกำกับดูแลอย่างเข้มงวด เช่น การกันสำรองเพื่อหนี้สูญ การคุ้มครองการฝากเงิน ดังนั้นการส่งเสริมให้องค์กรฐานรากในระบบในการเข้ามามีส่วนหรือเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมให้คนจนหรือวิสาหกิจขนาดย่อมเข้าถึงสินเชื่อได้นั้นเป็นไปได้ค่อนข้างยากและมีข้อจำกัด ดังนั้นควรให้องค์กรการเงินฐานรากในระบบนี้เป็นองค์กรที่ให้การเชื่อมโยงแก่องค์กรนอกกระบวน (เจ้าหนี้ในระบบ) มากกว่า ในการให้ความช่วยเหลือลักษณะการให้สินเชื่อขนาดใหญ่แก่องค์กรนอกกระบวนที่ได้ลงทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐแล้ว เพื่อให้องค์กรนอกกระบวนนั้นให้ความช่วยเหลือแก่คนยากจนและวิสาหกิจขนาดย่อมอีกทอดหนึ่ง

ในทางกลับกันปัญหาการเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารด้านนโยบายสวัสดิการต่าง ๆ กลับไม่เกิดขึ้น ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, สุนิสา ช่อแก้ว, สติธร ธนานิธิโชติ และวิชุดา สาธิตพร (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การเข้าและไม่เข้าถึงโครงการช่วยเหลือรัฐบาลของประชาชน : ประสพการณ์ภาคสนามจากภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายลักษณะการเข้าถึงและไม่เข้าถึงโครงการช่วยเหลือของรัฐบาลอย่างเป็นระบบโดยตรวจสอบโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุกับนโยบาย

การช่วยเหลือเกษตรกร ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใน 7 หมู่บ้านในจังหวัดพะเยาและสงขลา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรและชาวบ้านรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นอย่างดี ทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ผู้ทำการวิจัยสังเกตว่าเกษตรกรและชาวบ้าน จะได้รับข่าวสารจากทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ (โดยเฉพาะโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) ในขณะที่เกษตรกรและชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการช่วยเหลือเกษตรกรผ่านทางสื่อสารมวลชน ทางโทรทัศน์และเกษตรอำเภอ เกษตรกรและชาวบ้านทราบว่าตนเองได้รับสวัสดิการใดบ้างและทราบว่ารัฐบาลมีโครงการช่วยเหลือเกษตรกรอะไรบ้าง ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจึงมีในระดับสูง เหตุผลจากการที่เกษตรกรและชาวบ้านใส่ใจดูแลผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับจากนโยบายภาครัฐ

ในส่วนของงานแก้ปัญหาโดยนโยบายนโยบายการฝึกพัฒนาฝีมือแรงงาน สาเหตุและผลที่จะได้ นุชนารถ ยูธันเงาะ และโสภา อ่อนโสภาส (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ในกรณีศึกษากลุ่มนอกลำเลียงแรงงาน เรื่อง ฟางเส้นสุดท้ายของครอบครัว : การประกอบอาชีพเก็บขยะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ บทบาทในครอบครัว สังคม และความคาดหวังในอนาคตของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งก็คือผู้สูงอายุที่เก็บขยะ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยที่ได้คือ กลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุที่ทำอาชีพ เก็บขยะมีภูมิลำเนาเดิมในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีอายุเฉลี่ย 70 ปี ซึ่งสะท้อนได้ว่ากลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ สภาพครอบครัวปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเป็นหัวหน้าครอบครัว มีบุตรโดยเฉลี่ย 4-8 คน รวมทั้งการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมือง ประกอบกับมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยลง ทำให้มีปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ คือ มีรายได้ไม่แน่นอนไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ประสบปัญหาคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย จิตสุชน (2558) ทำการวิจัยความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย เพื่ออภิปรายปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยและเสนอแนะแนวทางและนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ นโยบายสำหรับผู้มีรายได้น้อยและยากจน ซึ่งคนกลุ่มนี้ประกอบด้วย แรงงานระดับล่างที่มีอายุมาก แรงงานไร้ฝีมือ เกษตรกรไร้ที่ทำกินหรือมีที่ทำกินขนาดเล็กในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ผู้ทำอาชีพรับจ้าง ผู้พิการ คนแก่ที่ยากจน คนป่วยเรื้อรังที่ยากจน ซึ่งปัญหาสำหรับคนกลุ่มนี้คือ ไม่สามารถให้หลักประกันความมั่นคงแก่ลูกหลานได้ ทำให้

เกิดวงจรการส่งผ่านความยากจนจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูก โดยนโยบายหลักสำหรับคนกลุ่มนี้ จึงควร เป็นการให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงโดยมีเป้าหมายในการตัดขาด วงจรความยากจนไม่ให้ส่งต่อจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่ลูกหลาน

การใช้งบประมาณของรัฐไปกับนโยบายด้านสวัสดิการคนยากจนอย่างมีประสิทธิภาพก็มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหา ทั้งในส่วนของปัญหาความยากจนและภาระทางการคลังที่เกิดขึ้น Edward Anderson, Maria Ana Jallesd' Orey, MarenDuvendack, LucioEsposito (2018) ศึกษาถึงการ ใช้จ่ายของรัฐบาล ส่งผลกระทบต่อรายได้หรือไม่ โดยใช้วิเคราะห์การถดถอยแบบ Meta และได้ นำเสนอผลลัพธ์ของการวิเคราะห์การถดถอยของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายของรัฐบาลกับ ความยากจนของรายได้โดยมุ่งเน้นไปที่ประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ด้วยกระบวนการค้นหา และคัดกรองที่ครอบคลุม การศึกษาใช้กระบวนการทางเศรษฐมิติโดยศึกษาใน 19 ประเทศ ซึ่งมีการประเมินความสัมพันธ์ทางเศรษฐมิตินี้ 169 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า ขนาดและทิศทางของ ความสัมพันธ์ที่คาดการณ์นั้นได้รับผลกระทบจากปัจจัยหลายช่วง โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง องค์ประกอบของตัวอย่างที่ใช้ในการประมาณค่าตัวแปรควบคุม ได้แก่ การใช้จ่ายของรัฐบาล โดยรวมแล้วไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าการใช้จ่ายภาครัฐที่สูงขึ้นมีบทบาทสำคัญในการลดความ ยากจนของรายได้ ในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับมุมมองที่ว่า นโยบายการคลังมีบทบาทในการกระจายที่จำกัดมากขึ้น ในประเทศกำลังพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศ OECD ซึ่งสำหรับนโยบายรัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยส่วนใหญ่ ถูกจำกัดกรอบอยู่ในกรอบความยั่งยืนทางการคลัง จึงไม่สามารถใช้นโยบายการคลังในการแก้ไข ปัญหาความยากจนในประเทศไทยได้อย่างเต็มที่ และจากงานของ Robert Moffitt (2006) แสดงให้ เราเห็นว่า การให้สวัสดิการกับผู้ด้อยโอกาสมีประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณมากที่สุด โดยจะได้ผลที่ได้ในการใช้งบประมาณไปกับสวัสดิการมากกว่าด้วยผลจาก Law of diminishing จากการที่ถ้าให้สวัสดิการกับผู้ที่ไม่ได้ยากจนหรือด้อยโอกาส อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจะเพิ่มขึ้นน้อย กว่าการให้สวัสดิการกับผู้ที่ยากจนหรือด้อยโอกาส (การให้ค่าอรรถประโยชน์ของสวัสดิการที่ได้ใน มุมมองของแต่ละคนไม่เท่ากัน) ดังนั้นผลประโยชน์ส่วนเพิ่มจึงมากกว่าต้นทุนส่วนเพิ่มในการให้ งบประมาณสนับสนุน

ในส่วนของผลจากการใช้งบประมาณของรัฐในมุมมองของนโยบายการเงินและการคลัง Eric Sims, Jonathan Wolff (2013) ได้กล่าวถึง ตัวทวีจจากการให้สวัสดิการ (welfare multiplier) ส่งผล ให้การบริโภคเพิ่มขึ้น จากผลกระทบของสวัสดิการ (welfare effects) สุดท้ายแล้วทำให้ผลผลิต (output) เพิ่มขึ้นจากผลการทำงานของตัวทวีที่รัฐได้อัดฉีดเม็ดเงินเข้าไป งานดังกล่าวยังสนับสนุน

การใช้นโยบายการคลังโดยการให้สวัสดิการในช่วงที่การใช้นโยบายการเงินในการกระตุ้นเศรษฐกิจไม่ได้ผล

ศุภเจตน์ จันทรสาศน์ (2555) ได้ศึกษาสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยเพื่อสะท้อนระดับของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย รวมทั้งนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนในระดับประเทศ โดยทำให้สัดส่วนคนจนของประเทศลดลงเหลือเพียงร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมดของประเทศในปี พ.ศ. 2552 แต่อย่างไรก็ตามพบว่ายังคงมีประเด็นท้าทายในระดับภูมิภาค นั่นคือการลดความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือซึ่งเป็นภาคที่ยังมีสัดส่วนคนจนในระดับที่ค่อนข้างสูง คือมีคนจนอยู่ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 10 ในทั้งสองภูมิภาค นอกจากนี้ ประเทศไทยยังคงมีปัญหาค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากรายได้ในระดับที่ค่อนข้างสูง ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะมีรายได้ประชาชาติมวรวมต่อบุคคลในระดับที่สูงขึ้น แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นกลับไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งว่าแม้ว่าประเทศไทยจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ปัญหาค่าใช้จ่ายในการกระจายรายได้ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

อนัสปริย์ ไชยวรรณ และคมสัน สุริยะ (2556) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของนโยบายยกระดับรายได้ที่มีต่อการจ้างงานราคาสินค้าประเภทอาหารและความยากจนในประเทศไทย ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ ผลกระทบของนโยบายยกระดับรายได้ที่มีต่อความยากจน โดยศึกษากรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) กรณีเพิ่มเฉพาะค่าจ้างแรงงานสำหรับลูกจ้างรายวันเท่านั้น การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานสำหรับลูกจ้างรายวันทำให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยพบว่ารายได้ของคนจนเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ของคนรวยเพียงเล็กน้อย แต่ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยยังคงมีอยู่ 2) กรณีเพิ่มทั้งค่าจ้างแรงงานสำหรับลูกจ้างรายวันและเงินเดือนสำหรับลูกจ้างประจำการเพิ่มขึ้นของทั้งค่าจ้างแรงงานสำหรับลูกจ้างประจำและเงินเดือนสำหรับลูกจ้างประจำร้อยละ 10 ส่งผลทำให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น โดยที่รายได้ของคนจนจะเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ของคนรวย เพราะก่อให้เกิดการโอนเงินจากคนรวยสู่คนจนโดยตรง แต่ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยยังคงมีอยู่ จึงมีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภาคการผลิตต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ของภาคครัวเรือน ให้มีการสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตการผลิตให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น เพื่อที่อุปสงค์มวลรวมจะได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ภาคการผลิตมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพิงสถาบันอื่น ๆ จากภายนอก ทำให้มีการ

กระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและลดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยลง เศรษฐกิจของประเทศก็จะมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดด้านการจัดสรรสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพอีกแนวคิดหนึ่ง บัณฑิต อนันตโกบุตร, วิจิตร พานิชวงศ์, สุมาพร ศรีสุนทร และลลิตา ละสอน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เงินโอน แก่จน คนขยัน หรือการนำแนวคิด Negative Income Tax มาใช้ในประเทศไทย ซึ่งแนวคิด Negative Income Tax เป็นแนวคิดการพัฒนาในการช่วยเหลือคนจนที่ถูกนำมาใช้ในประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์ สวีเดน เป็นต้น รวมทั้งการนำมาใช้ในประเทศเพื่อนบ้าน แถบเอเชีย คือ เกาหลีใต้และสิงคโปร์ ซึ่งแนวคิดของวิธี Negative Income Tax เริ่มต้นมาจาก แนวคิดของ Milton Friedman นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน สำหรับงานวิจัยฉบับนี้เสนอว่าเป็น แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยเหลือแบบเจาะจงไปที่ คนจนตัวจริง (Targeting for the Poor) ผ่านระบบภาษีที่เรียกว่า Negative Income Tax (NIT) ซึ่งแนวคิดในการแก้ปัญหาคความยากจนดังกล่าวแตกต่างจากวิธีการของรัฐที่ใช้อยู่ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน เนื่องจากที่ผ่านมาถึงปัจจุบันนั้นใช้วิธีการแก้ปัญหาคความยากจนในประเทศโดยใช้ นโยบายรายจ่ายของรัฐ โดยการช่วยเหลือคนจนผ่านเงินโอนจากภาครัฐลงสู่มือประชาชน งานวิจัย ฉบับนี้ได้ระบุว่าจากที่ผ่านมามีปัญหาในด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำยังไม่ได้ถูกแก้ไขให้ดีขึ้น โดยมีสาเหตุสำคัญจาก "การไม่สามารถระบุตัวคนจนได้อย่างถูกต้อง" ทำให้งบประมาณในการ ส่งลงไปช่วยเหลือจากภาครัฐถูกจัดสรรให้กับคนที่ไม่จน และทำให้บางนโยบายเป็นการช่วยเหลือ คนยากจนและคนด้อยโอกาสในลักษณะการให้อย่างถ้วนหน้า (Universal) อาทิ การช่วยเหลือเบี้ย ยังชีพคนชรา เป็นต้น ซึ่ง ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) กล่าวว่า "ประชาานิยมกับเรื่องการกระจายรายได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันมาก โดยส่วน หนึ่งของนโยบายประชานิยมก็เพื่อช่วยคนจน ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ ปราบกฏการณ์นี้จะเกิด ขึ้นกับประเทศที่กำลังเป็นประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะมาพร้อมกับแรงกดดันให้เกิดการกระจาย รายได้ นโยบายที่เราเรียกกันว่าประชานิยม ไม่ว่าจะเป็นจำนำข้าว รถคันแรก 30 บาทรักษาทุกคน เชื้อคช่วยชาติ การอุดหนุนราคาพลังงาน ความจริงแล้วไม่ได้เหมือนกันไปทั้งหมด แต่ละนโยบายมี ความแตกต่างกัน อาทิ 30 บาทรักษาทุกคน จะเห็นว่าเป็นนโยบายที่มีความยั่งยืนทางการคลัง รัฐบาลเตรียมเงินไว้ว่าจะต้องใช้ในแต่ละปีต่อหัวคนใช้เท่าไร ไม่ทำลายกลไกตลาด เพราะเป็นการ ไปสู่ตลาดที่ช่วยคนจนและสร้างความสามารถทำให้คนมีสุขภาพดี แต่นโยบายอย่างเช่น การอุดหนุนราคาพลังงานนั้นไม่ยั่งยืน การตั้งกองทุนพลังงานเพื่อมาอุดหนุน แต่ถ้าเกิดราคาน้ำมัน ในตลาดโลกสูงขึ้นกองทุนพลังงานก็จะเจ๊ง เพราะฉะนั้นนโยบายแบบนี้ อยู่ได้ไม่นาน ไม่ยั่งยืน

ทำลายกลไกตลาดและไม่สร้างความสามารถให้ภาคอุตสาหกรรม ไม่ทำให้ประชาชนใช้พลังงานอย่างประหยัด เพราะราคาพลังงานบางอย่างมันถูกเกินจริง ส่วนนโยบายจำนำข้าว รถคันแรก เชื้อคชชาติ ก็ล้วนเป็นนโยบายที่ไม่ยั่งยืนเช่นกัน นโยบายที่ถูกเรียกว่าประชานิยมส่วนใหญ่จึงไม่ได้ช่วยคนจนอย่างแท้จริง" (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2557 อ้างถึงใน ปัทมภ์ อนันตภิบุตร และคณะ 2557) แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดการสามารถระบุตัวคนจนได้อย่างถูกต้องในนโยบายการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สอดคล้องกับแนวคิด Negative Income Tax ในการช่วยเหลือคนจนได้อย่างถูกฝาถูกตัว

นอกจากนี้ยังมีงานการศึกษาของ วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์การ (2558) ซึ่งได้ศึกษาการประเมินผลกระทบของนโยบาย "เงินโอน แก่จน คนขยัน" ต่ออุปทานแรงงานในประเทศไทย โดยการศึกษาจากการประยุกต์แนวคิด "ภาษีติดลบ" (Negative Income Tax) ตามแบบงานวิจัยของ ปัทมภ์ อนันตภิบุตรและคณะจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้เสนอไว้ นั้น จะส่งผลกระทบต่ออุปทานแรงงานของประเทศไทยอย่างไร โดยใช้วิธีการศึกษาคือ แบบจำลองเชิงโครงสร้างเพื่อประเมินการตอบสนองต่อเงินโอนทั้งด้านการจูงใจคนที่ไม่ได้ทำงานให้กลับเข้ามาทำงานมากขึ้น และการลดแรงจูงใจสำหรับผู้ทำงานอยู่แล้ว การศึกษานี้ใช้ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนร่วมกับข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากรปี พ.ศ. 2556 ประมาณค่าด้วยแบบจำลอง truncated normal hurdle ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เงินโอนมีนัยสำคัญกับอุปทานแรงงานทั้งสองด้าน หากค่าจ้างที่คาดว่าจะได้รับเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ต่อเดือนจะทำให้ความน่าจะเป็นในการเข้าทำงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.96 และ 0.25 สำหรับกลุ่มคนโสดและแต่งงานแล้วตามลำดับ ในทางกลับกันหากคนที่ทำงานอยู่แล้วได้รับเงินโอนเพิ่มขึ้นเดือนละ 100 บาท จะทำให้คนเหล่านี้ทำงานน้อยลง 0.9 ชั่วโมงต่อเดือน ซึ่งมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากการทำงานของคนที่ไม่เข้ามาทำงานนั้นมีค่ามากกว่ามูลค่าของชั่วโมงการทำงานที่ลดลงไปของผู้ที่ทำงานอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สรุปไว้ว่าในระยะสั้นนั้น นโยบายรูปแบบดังกล่าวส่งผลต่อการกระจายรายได้ของประชากรไทยค่อนข้างน้อย

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2558) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบจำลองจุลภาคเพื่อศึกษาบทบาทของหนี้ครัวเรือนที่มีต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่าการกระจายรายได้นับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา ที่กลุ่มคนรวยและกลุ่มคนจนมักมีการเติบโตของรายได้ที่เหลื่อมล้ำกันค่อนข้างมาก สำหรับประเทศไทยจากข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมาสัดส่วนรายได้ของ

ครัวเรือนที่รวยที่สุดร้อยละ 10 ต่อรายได้ของครัวเรือนที่จนที่สุดร้อยละ 10 ทรงตัวอยู่ในระดับสูงกว่า 20 เท่าเสมอมา และในปี พ.ศ. 2556 กลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุดมีรายได้มากถึง 25 เท่าของกลุ่มครัวเรือนที่จนที่สุด ขณะเดียวกันระดับหนี้ภาคครัวเรือนได้ขยายตัวในปริมาณสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2556 พบว่า ครัวเรือน 10.8 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 53.8 ของครัวเรือนทั้งหมด เป็นครัวเรือนที่มีหนี้ โดยระดับหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยสูงถึง 163,097 บาทต่อครัวเรือน หรือคิดเป็น 6.5 เท่าของรายได้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสถานะหนี้ครัวเรือนด้วยแบบจำลอง regression โลจิสติกส์แบบ 2 กลุ่ม (Binary Logit Model) พบว่า ปัจจัยด้านรายได้ส่งผลต่อโอกาสที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้มากที่สุด เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ เนื่องจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นสะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่สูงขึ้นทำให้ครัวเรือนเข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ต่อมาคือ ถิ่นที่อยู่ของภาคครัวเรือน ความสม่ำเสมอของรายได้ ลักษณะอาชีพ และการใช้จ่ายที่ต่างกันในแต่ละภูมิภาคมีส่วนทำให้ความเป็นหนี้แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลรองลงมาคือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยระดับการศึกษาที่น้อยกว่าลดความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้เนื่องจากมีโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งทุนได้น้อยลง ในส่วนของปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ จากการศึกษาพบว่า การให้ทุนการศึกษาหรือสินเชื่อให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและการสนับสนุนครัวเรือนจากโครงการของรัฐ เพิ่มโอกาสที่ครัวเรือนจะเป็นหนี้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม นโยบายการให้กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านกลับมีผลในการลดความน่าจะเป็นที่ภาคครัวเรือนจะเป็นหนี้สิน เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อการลงทุน เป็นการสร้างรายได้ รวมถึงการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนทางอ้อม ทำให้ครัวเรือนสามารถสร้างรายได้มากขึ้นขณะที่มีภาระต้นทุนลดลง ทำให้ลดโอกาสการเป็นหนี้สินลง

สำหรับการศึกษาค้นคว้าของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อโครงสร้างการกระจายรายได้ของประเทศไทย ด้วยแบบจำลอง regression โลจิสติกส์แบบพหุคูณ (Multinomial Logit Model) จากการศึกษาพบว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ปัจจัยด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในระดับประถมศึกษา ส่งผลกระทบบต่อความไม่เท่าเทียมทางรายได้ของไทยมากที่สุด ตามมาด้วยปัจจัยถิ่นที่อยู่ของภาคครัวเรือน (โดยการมีถิ่นที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลต่อการกระจายรายได้มากที่สุด) และจำนวนผู้ใช้แรงงานในครัวเรือน ตามลำดับ ขณะที่ปัจจัยด้านอายุของหัวหน้าและสมาชิกของครัวเรือนส่งผลกระทบต่อค่อนข้างน้อย สำหรับปัจจัยด้านหนี้ครัวเรือน พบว่าวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมหนี้และแหล่งที่มาของหนี้ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการกระจายรายได้ของไทย โดยครัวเรือนที่ยากจนมีแนวโน้มจะกู้ยืมเพื่อการศึกษาและการเกษตร

ที่ส่งผลทำให้มีรายได้น้อย ขณะที่ครัวเรือนที่ร่ำรวยจะกู้ยืมเพื่อการศึกษา การบริโภค และการประกอบธุรกิจ ส่งผลทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมการก่อหนี้ที่แตกต่างทำให้ช่องว่างรายได้ระหว่าง 2 กลุ่มจึงเพิ่มสูงขึ้น

ปิวิตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร และประพัฒน์ จริยพันธุ์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และได้แบบจำลองที่ทำการทดสอบสมมติฐานคือ สัดส่วนของคนจน ขึ้นอยู่กับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสัมพันธ์กับอัตราว่างงาน และดัชนีผู้บริโภคพื้นฐาน โดยใช้การประมาณค่าและทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยวิธี Pooled OLS, Fixed Effect Model, Random Effect Model และประมาณค่าแบบ Dynamic Ordinary Least Square : DOLS ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนคนจนมีความสัมพันธ์กับค่าสัมประสิทธิ์นี้ อัตราการว่างงาน และดัชนีราคาผู้บริโภคพื้นฐานในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์กับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือการจะแก้ปัญหาความยากจนนั้นจะต้องให้การสนับสนุนให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ และการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มประชากรเพิ่มมากขึ้น เพราะจะเป็นการช่วยให้ความยากจนของประชากรลดลง ขณะเดียวกันการรักษาเสถียรภาพของเงินเฟ้อเพื่อไม่ให้ราคาสินค้าสูงเกินไปเพราะราคาที่สูงขึ้นนั้นจะส่งผลต่อค่าครองชีพสูงขึ้นทำให้ความยากจนมีโอกาสเพิ่มสูงขึ้นได้จากผลการประมาณค่า

ดังนั้น การแก้ปัญหการกระจายรายได้และปัญหานี้สินครัวเรือนจึงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องใช้นโยบายทั้งด้านการเงินและด้านการบริหารหนี้สินเพื่อให้เกิดรายได้ โดยต้องมีการแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย เพื่อให้สามารถเข้าถึงเงินทุนที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพที่จะเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ พร้อมทั้งสร้างความรู้ทางการเงินและการบริหารหนี้สินเพื่อให้การกู้ยืมเงินเป็นการกู้ยืมที่จำเป็นหรือเพื่อสร้างรายได้

สำหรับหน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐในการจัดสวัสดิการสังคมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน คือ การดำเนินนโยบายบนกรอบแนวคิดฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social protection floor) โดย สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2559) ทำการศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมของประเทศไทย เพื่อเสนอแนะการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐซึ่งเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา การป้องกัน การส่งเสริมความมั่นคงและการพัฒนาทางสังคม ที่ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ได้ผลการศึกษาว่าเป้าหมายของสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม ควรใช้กรอบแนวคิดฐาน

การคุ้มครองทางสังคม (Social protection floor) ซึ่งให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมในระดับพื้นฐาน และสอดคล้องกับเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ โดยครอบคลุมระบบบริการสุขภาพ ระบบการศึกษา ระบบความมั่นคงทางรายได้ ทุกกลุ่มอายุ (เด็ก วัยทำงาน และผู้สูงอายุ) มีการสังคมสงเคราะห์ รวมถึงการจัดหาที่อยู่อาศัย โดยมีการวิเคราะห์ต้นทุน-ค่าใช้จ่าย ผลตอบแทนของสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมควบคู่ไปด้วย รวมถึงผลงานวิจัยของ สมพร โกมารทัต, ศิริพร สัจจานนท์ และเสน่ห์ เดชะวงศ์ (2559) ได้ศึกษาวิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยและวิเคราะห์ช่องว่างการวิจัยและช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในเป้าหมายด้านการขจัดความยากจน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทย ประกอบด้วย หลักการประกันซึ่งแบ่งออกเป็น การคุ้มครองแรงงาน การประศาสน์เคราะห์ การประกันสังคม การประกันสุขภาพและการบริการทางสังคมอื่นๆ โดยประชากรไทยร้อยละ 21.27 ของประชากรทั้งประเทศ (67.2 ล้านคน) ได้รับการคุ้มครองทางสังคม โดยรัฐบาลได้จัดสรรสวัสดิการสังคมและการยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีได้รับการคุ้มครองและบริการสวัสดิการตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และผลการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันของไทยกับเป้าประสงค์ขององค์การสหประชาชาติพบว่าการคุ้มครองทางสังคมของกลุ่มเด็ก กลุ่มแรงงานกรณีเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กลุ่มผู้พิการ และกลุ่มคนยากจนและเปราะบาง แต่ยังขาดการคุ้มครองในกลุ่มของหญิงมีครรภ์ที่เป็นแรงงานนอกระบบและผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานแล้ว แม้ว่ารัฐบาลจะจัดสรรเบี้ยยังชีพให้จำนวนหนึ่ง แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รัฐบาลควรมีนโยบายการเพิ่มเบี้ยยังชีพหรือมีมาตรการอื่นที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือต่อไป จากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2549) กล่าวว่าระบบการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยอยู่ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือทั้งก่อนและหลังการเผชิญกับความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองด้านการรักษาพยาบาล การสงเคราะห์ ทุพพลภาพ ขราภาพ การเสียชีวิต การประกันการว่างงาน เป็นต้น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้การคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทย ประกอบด้วยหน่วยงานจากหลายกระทรวง เช่น กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน เป็นต้น ลักษณะการคุ้มครองทางสังคมภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงต่าง ๆ แบ่งออกเป็นหลักการประกัน การคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่น ๆ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2551) ได้ทำการวิจัยความเหลื่อมล้ำของการกระจายความมั่งคั่งในประเทศไทย การวิจัยเชิงประจักษ์และนโยบายการคลังเพื่อความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุถึงปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยและคนยากจน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551) และนักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่ว่ารัฐควรผลักดันนโยบาย "การเจริญเศรษฐกิจเติบโตเพื่อคนจน" (pro-poor growth) ควบคู่กับการปรับโครงสร้างภาษีให้ก้าวหน้า (Progressive tax) การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐให้ตรงกลุ่มเป้าหมายคนจน การสร้างหลักประกันสุขภาพ การให้เงินอุดหนุนการศึกษา การจัดสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคม (Social protection floor) การใช้นโยบายการถ่ายโอนรายได้ (redistributive policy measures) โดยใช้มาตรการภาษีหรือรายจ่ายรัฐบาลเพื่อกำจัดความยากจน ช่วยผู้สูงอายุ และขยายหลักประกันทางสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มแรงงานนอกระบบ

โดยในงานวิจัย (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551) ได้วิเคราะห์สถานการณ์สมมติสำหรับนโยบายการคลัง เพื่อสังคม อาทิ นโยบายช่วยเหลือคนจนให้มีรายได้เหนือเส้นความยากจน นโยบายสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และนโยบายกระตุ้นการออมและเตรียมการบำนาญภาคประชาชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับภาคเศรษฐกิจงบประมาณ และสังคมของประเทศไทย โดยภาพรวมของงานวิจัย (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551) สรุปได้ว่า ตัวแปรด้านการกระจายความมั่งคั่งให้เกิดในสังคมไทยเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งใช้ผลสำรวจครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2549 ที่บันทึกมูลค่าของบ้านและที่ดิน ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงินเป็นรายครัวเรือนในการสร้างตัวแปรด้านความมั่งคั่งเพื่อใช้ในการทดสอบในแบบจำลอง พร้อมกับวิเคราะห์แบบแผนการสะสมความมั่งคั่งตามกลุ่มอายุ (ของหัวหน้าครัวเรือน) กลุ่มอาชีพ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายทรัพย์สินสูงกว่าการกระจายรายได้ รวมถึงการใช้แบบจำลองเศรษฐกิจเพื่อทดสอบความสัมพันธ์กับ อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพและสถานะการทำงาน สภาพเมือง/ชนบท พร้อมกับแสดงผลประมาณการตัวแปร รายได้ของครัวเรือน การออม และความมั่งคั่ง เพื่อตอบคำถามในเชิงนโยบายการคลังด้านการปิดช่องว่างความยากจน การจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจน และการขยายหลักประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ โดยสนับสนุนให้มีการออมภาคบังคับและรัฐสมทบบางส่วน ว่าหากมีการจัดทำนโยบายดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อภาระทางการคลังมากขึ้นเพียงใด พบว่าหากมีการดำเนินนโยบายนี้จะส่งผลให้ภาระภาษีเพิ่มขึ้นเท่ากับ 2.5 – 5% ของรายได้ในครัวเรือนร่ำรวย แต่จะสามารถช่วยเหลือคนยากจนได้อย่างทั่วถึงทั้งประเทศ

Karuna Gomanee, Oliver Morrissey, Paul Mosley, & Arjan Verschoor (2003) ทำการวิจัยถึงผลที่ได้ของการให้สวัสดิการแก่คนยากจนโดยรัฐ โดยมีสมมติฐานคือ การให้ความช่วยเหลือสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนยากจนได้ โดยมีผลประโยชน์ทางตรงคือ คนยากจนได้รับเงินช่วยเหลือมาใช้จ่าย ทำให้เงินเหล่านั้นมาหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพื่อใช้ซื้อสินค้าและบริการ ผลประโยชน์ทางอ้อมคือ การให้สวัสดิการการศึกษาและสาธารณสุข ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนยากจนขึ้นโดยพิจารณาจากจำนวนทารกที่ตายหลังคลอดที่ลดลงและค่า Human Development Index (HDI) ที่ดีขึ้น การศึกษาใช้ข้อมูลจาก 39 ประเทศ ช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980-1998 ผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยการให้สวัสดิการแก่คนยากจนโดยรัฐในรูปแบบเงินช่วยเหลือและสวัสดิการการศึกษาและสาธารณสุขทำให้ระดับความเป็นอยู่ของคนยากจนดีขึ้น โดยสรุปแล้วการให้สวัสดิการแก่คนยากจนมีประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณมาก ต่อเนื่องด้วย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2554) ทำการวิจัยสู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินของระบบสวัสดิการพื้นฐานในรูปแบบและระดับต่าง ๆ และเสนอแนะแนวทางสร้างความยั่งยืนของระบบสวัสดิการสังคมพื้นฐานถ้วนหน้านั้น ผลการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็นสามข้อคือ

1. คนไทยตั้งแต่เกิดจนตายควรได้รับสวัสดิการในฐานะที่เป็นสวัสดิการพื้นฐาน ทั้งสวัสดิการก่อนเกิด สวัสดิการสำหรับเด็กและนักเรียน สวัสดิการสำหรับคนวัยทำงาน สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ สวัสดิการสำหรับผู้พิการ อันเป็นสวัสดิการที่พึงปรารถนาและสมควรเกิดขึ้น

2. ภาครัฐจำเป็นต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นจากระบบปัจจุบันประมาณ 2 แสนล้านบาท เศษถึง 3 แสนล้านบาทเศษในการเริ่มต้นจัดสวัสดิการชุดต่าง ๆ ตามประมาณการงบประมาณภาครัฐเพื่อจัดสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้า

3. ความยั่งยืนทางการเงินจึงขึ้นกับว่ารัฐบาลสามารถเพิ่มรายได้ของตนเองเพื่อมาจัดสวัสดิการส่วนเพิ่มได้หรือไม่ เนื่องจากแนวโน้มของรายจ่ายสวัสดิการทั้งระบบมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติ รายงานฉบับนี้เสนอให้มีการปฏิรูประบบภาษีในหลายๆ เรื่อง เช่น การเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่ม การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ การพิจารณาจัดเก็บภาษีจากมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของทรัพย์สินและทุน การขยายฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การลดสิทธิประโยชน์ภาษีสำหรับกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น เป็นการสร้างความยั่งยืนของระบบสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้า

เช่นเดียวกับแนวคิดของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เรื่องจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน โดยภาครัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นในการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการสร้าง ความยั่งยืนของระบบสวัสดิการพื้นฐานถ้วนหน้าดังกล่าว

สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมในส่วนของทฤษฎีและผลการวิจัยสามารถสรุปสิ่งที่ได้สำหรับ การวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยจากสาเหตุภายในตัวบุคคลมีผลต่อการทำให้เกิดความยากจน ได้แก่ ปัจจัยที่มี ร่วมกันสำหรับผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เช่น เพศ อายุ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว การศึกษา อาชีพ จำนวนหนี้สิน จากงานวิจัยของดาอุด ยูนูซ (2553) เรื่องการจัดทำแผนที่ความ เปราะบางต่อความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และงานวิจัยของสนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตร ไทย

2. ปัจจัยด้านการขาดแคลนทรัพยากรทุน โดยปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนอันดับต้นๆ จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องของการศึกษา โดยหลักคือ ทุนมนุษย์ (ความรู้) ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน หนี้ในระบบและการขาดแคลนที่ดิน จากงานวิจัยของพิชชา วีรกุลเทวัญ (2558) เรื่องระบบ การเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน งานวิจัยของอุษา อมรรัชยาภิจักรณ์ (2560) เรื่องปัจจัยที่มี ผลต่อการเกิดหนี้ในระบบของประชาชน และงานวิจัยของศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิต (2555) เรื่อง ปัญหาการเข้าถึงการเงินฐานราก (Microfinance) ของประชาชน

3. แนวทางแก้ไขความยากจนทางหนึ่งคือการมีนโยบายเพิ่มทุนมนุษย์ (ความรู้) ซึ่งได้แก่ การเพิ่มระดับการศึกษา รวมทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ เพื่อเป็นช่องทางในการสร้าง รายได้และยกระดับฐานะความเป็นอยู่จากแรงงานไร้ฝีมือเป็นแรงงานมีฝีมือ จากงานวิจัยของสนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตร ไทย

4. การดำเนินนโยบายบนกรอบแนวคิดฐานการคุ้มครองทางสังคม (Social protection floor) เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่ตรงประเด็น จากผลงานวิจัย ของสมชัย จิตสุชน (2558) เรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ผลงานวิจัยของสำนักงานวิจัยเพื่อการ พัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (2559) ศึกษาแนวทางการจัด สวัสดิการสังคมที่เหมาะสมของประเทศไทย และงานวิจัยของ สมพร โกมารทัต, ศิริพร สัจจานนท์ และเสนอห์ เดชะวงศ์ (2559) เรื่องการศึกษาวิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของไทยตามเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2554) เรื่องระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าในปี 2560

5. โครงการของรัฐที่เป็นการจัดสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการช่วยเหลือคนจนหรือผู้มีรายได้น้อยผ่านเงินโอนจากภาครัฐลงสู่มือประชาชนโดยตรง จากการคัดกรองที่สามารถระบุตัวคนจนได้อย่างถูกต้อง ทำให้งบประมาณที่ถูกส่งไปช่วยเหลือถึงมือคนจนหรือผู้ที่สมควรได้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง จากงานวิจัยของปณณ อนันตภิบุตรและคณะ (2557) เรื่องเงินโอนแก่จน คนชายัน

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงผลของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการได้รับการช่วยเหลือในด้านรายได้จากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแก่ผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตร ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ออกมาช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยอย่างตรงจุดตรงประเด็นการช่วยเหลือและเป็นแนวคิดใหม่ โดยเป็นแนวคิดเชิงนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อยได้อย่างถูกฝาถูกตัว ซึ่งโครงการเริ่มในปี 2560 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษานี้จึงต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดสวัสดิการช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยดังกล่าวในจังหวัดพิจิตรจึงยังไม่มีงานวิจัยใดเคยศึกษามาก่อน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานของประชาชนที่ได้รับการช่วยเหลือในด้านรายได้ผ่านการอุดหนุนตามโครงการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร รวมทั้งศึกษาต่อเนื่องไปถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย คือ วิธีการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ขั้นตอนการศึกษา และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

วิธีการศึกษา

ใช้ข้อมูลด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางด้านนโยบายรัฐบาลต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐของผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติและเครื่องมือทางเศรษฐมิติ ได้แก่ การรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบบจำลองถดถอยแบบโลจิสติกส์ (Logistic Model) ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พร้อมทั้งอภิปรายผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้น

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

1. ข้อมูลภาพรวมกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพิจิตร จากฐานข้อมูลการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพิจิตรตามเกณฑ์โครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในช่วงเดือนตุลาคม 2559 - ตุลาคม 2560

2. ข้อมูลผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรที่ได้รับการอบรมพัฒนาอาชีพจากกรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน

แหล่งที่มาของข้อมูล : สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากประชากรรวม คือ ผู้มีรายได้ไม่น้อยที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำนวน 145,235 ราย (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2561) และกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) ของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายอำเภอ (Educational and Psychological Measurement, 30, pp. 607-610)

โดยใช้สูตร Krejcie & Morgan คือ

$$n = \frac{\chi^2 * N * P * (1-P)}{e^2 * (N-1) + \chi^2 * P * (1-P)}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

χ^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($\chi^2 = 3.841$)

P = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (P=0.5)

ตาราง 4 Krejcie & Morgan Required Table

Required Sample Size			
Confidence = 95% Margin of Error 5%			
Population Size	Sample Size	Population Size	Sample Size
10	10	2,000	322
20	19	2,500	333
30	28	3,500	346
50	44	5,000	357
75	63	7,500	365
100	80	10,000	370
150	108	25,000	378
200	132	50,000	381
250	152	75,000	382
300	169	100,000	383
400	196	250,000	384
500	217	500,000	384
600	234	1,000,000	384
700	248	2,500,000	384
800	260	10,000,000	384
1,000	278	100,000,000	384
1,200	291	300,000,000	384
1,500	306		

ที่มา: Robert V. Krejcie, & Eayle W. Morgan, 1970

จากสูตรในการสุ่มตัวอย่างพบว่า ต้องใช้จำนวนตัวอย่างจากการสุ่มขั้นต่ำอยู่ที่ 384
ตัวอย่าง

แบบจำลองวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยความสัมพันธ์สำหรับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ

การถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ ขึ้นอยู่กับลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีอยู่ของหนี้สิน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีภาระพึ่งพิงจากบุคคลในครอบครัว และปัจจัยทางด้านความรู้ เช่น ระดับการศึกษา รวมถึงการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพในด้านต่าง ๆ และการนำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มาประกอบการพิจารณาเพื่อการให้ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากภาครัฐนอกเหนือการใช้รายได้เป็นเกณฑ์

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรตามที่ใช้ คือ การได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายเดือน จาก 200 เป็น 300 บาท บนพื้นฐานของการใช้รายได้เป็นเกณฑ์

ตัวแปรอธิบายที่ใช้มีทั้งสิ้น 4 ด้าน

1. ตัวแปรส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ
2. ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ คือ หนี้สินรวม เงินกู้ยืมในระบบ ลักษณะการมีอยู่ของที่อยู่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพในปัจจุบัน
3. ตัวแปรทางด้านสังคม คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีภาระพึ่งพิงจากบุคคลในครอบครัว
4. ตัวแปรทางด้านความรู้ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด การได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ

หรือสามารถแสดงในรูปแบบฟังก์ชันดังนี้

$$Y = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0 + \beta_1 \cdot \text{sex} + \beta_2 \cdot \text{age} + \beta_3 \cdot \text{depend} + \beta_4 \cdot \text{nummem} + \beta_5 \cdot \text{occu2} + \beta_6 \cdot \text{occu3} + \beta_7 \cdot \text{train})}}$$

โดยที่ ตัวแปรตาม คือ Y หมายถึง การได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายเดือน จาก 200 เพิ่มขึ้นเป็น 300 บาท บนพื้นฐานของการใช้รายได้เป็นเกณฑ์

(1 = ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติม 0 = ไม่ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติม)

ตัวแปรอธิบาย คือ

sex	หมายถึง	เพศ (1 = หญิง 0 = ชาย)
age	หมายถึง	อายุ
depend	หมายถึง	ลักษณะการมีอยู่ของที่อยู่อาศัยในลักษณะการอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือผู้อื่นโดยไม่มีค่าใช้จ่าย (1 = การอาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 0 = การอยู่อาศัยในรูปแบบอื่น)
Nummem	หมายถึง	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (ไม่รวมตนเอง)
occu2	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกร (1 = อาชีพเกษตรกร 0 = ไม่ใช่อาชีพเกษตรกร)
occu3	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอิสระ (1 = อาชีพอิสระ 0 = ไม่ใช่อาชีพอิสระ)
train	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ (1 = ได้รับการฝึกอบรม 0 = ไม่ได้รับการฝึกอบรม)

สัญลักษณ์ $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_7$ หมายถึง สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรที่ทำการศึกษา

นำข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการแบ่งสัดส่วนการสุ่มข้อมูลรายอำเภอจากทั้ง 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตรที่ได้มาผ่านกระบวนการทางสถิติและเศรษฐมิติ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในมุมมองเชิงเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งอภิปรายผลที่เกิดขึ้นพร้อมข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากประชากรรวมคือ ผู้มีรายได้ไม่น้อยที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำนวน 145,235 ราย (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2561) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) จากผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายอำเภอ ซึ่งการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (homogenous) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร ในงานวิจัยฉบับนี้ประชากรคือ ผู้ได้รับบัตรฯ หรือผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละอำเภอของจังหวัดพิจิตร โดยจำนวนตัวอย่างที่ได้ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร
รายอำเภอเทียบกับจำนวนประชากรผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละอำเภอ
ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

อำเภอ	จำนวนผู้ถือบัตรสวัสดิการฯ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
อ.เมือง	26,747	121
อ.โพทะเล	16,109	81
อ.ตะพานหิน	16,270	69
อ.สามง่าม	11,639	62
อ.บางมูลนาก	12,699	60
อ.โพธิ์ประทับช้าง	10,038	59
อ.ทับคล้อ	13,379	52
อ.บึงนาราง	8,875	44
อ.วชิรบารมี	9,415	43
อ.ดงเจริญ	7,429	39
อ.วังทรายพูน	6,870	36
อ.สากเหล็ก	5,765	32
รวม	145,235	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

2. การรายงานผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (logistic regression analysis) คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอธิบาย โดยที่ตัวแปรตามที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย (dichotomous variable) มี 2 ค่า คือ มีค่าเป็น 0 กับ 1 เช่น กลุ่มที่มีเหตุการณ์กับกลุ่มที่ไม่มีเหตุการณ์ เพื่อทำนายโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ซึ่งก็คือตัวแปรเกณฑ์ โดยอาศัยสมการโลจิสติกส์ที่สร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองระหว่าง probit model และ logit model ด้วยวิธีการทางสถิติที่เรียกว่า estat gof และการเปรียบเทียบความ

เหมาะสมของแบบจำลองโดยใช้สถิติ estat classification (รายละเอียดการทดสอบแบบจำลองอยู่
ในการศึกษาในส่วนของการถอดถอดถอดถอดถอด ในบทที่ 4)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากที่ได้ทำการศึกษาตามวิธีดำเนินการวิจัยในบทที่ 3 แล้วได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

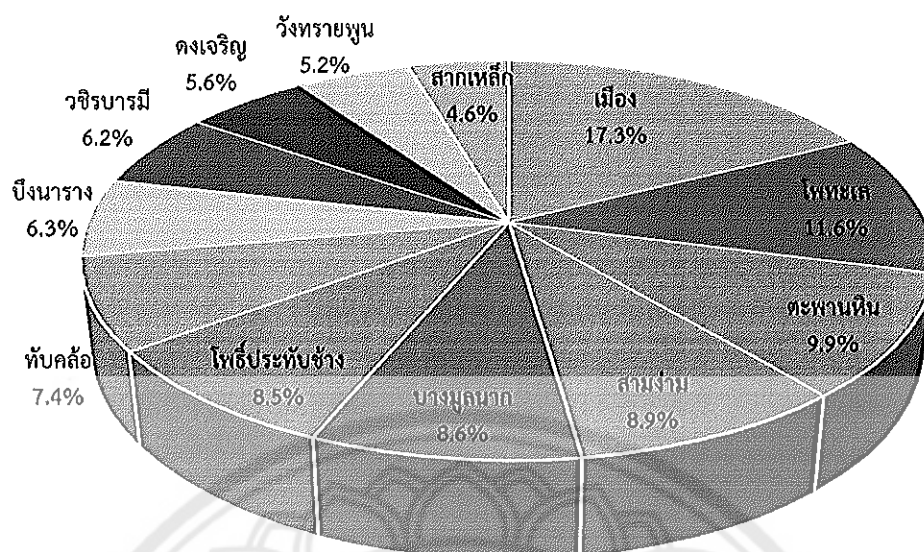
ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ร้อยละบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

1. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละอำเภอทั้งสิ้น 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตร จำนวน 698 ราย ซึ่งสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วนจากประชากรรายอำเภอด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) ดังแสดงในตาราง 6 และร้อยละสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำแนกตามรายอำเภอ ดังแสดงในภาพ 14

ตาราง 6 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
อ.เมือง	121
อ.โพทะเล	81
อ.ตะพานหิน	69
อ.สามง่าม	62
อ.บางมูลนาก	60
อ.โพธิ์ประทับช้าง	59
อ.ทับคล้อ	52
อ.บึงนาราง	44
อ.วชิรบารมี	43
อ.ดงเจริญ	39
อ.วังทรายพูน	36
อ.สากเหล็ก	32
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 14 แสดงสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร
จำแนกตามรายอำเภอ

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

2. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปี อายุ
น้อยที่สุดอยู่ที่ 18 ปี และมีอายุมากที่สุดที่ 91 ปี จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 698 ราย โดยช่วงอายุ
ที่มีตัวอย่างมากที่สุดอยู่ในช่วง 50-59 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 60-69 ปี และช่วงอายุที่มีกลุ่ม
ตัวอย่างน้อยที่สุดคือ ช่วง 18-29 ปี ดังตาราง 7 และแสดงสัดส่วนร้อยละช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง
ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรในภาพ 15

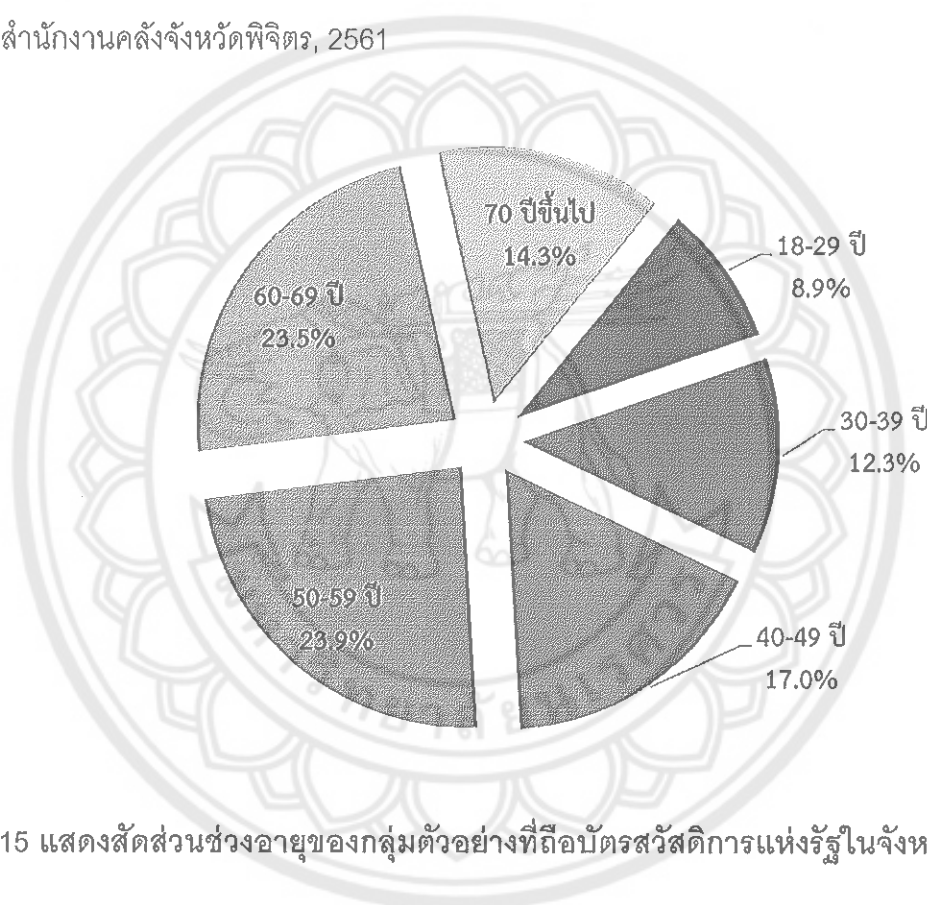
ตาราง 7 แสดงช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ช่วงอายุ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
18-29 ปี	62
30-39 ปี	86
40-49 ปี	119
50-59 ปี	167

ตาราง 7 (ต่อ)

ช่วงอายุ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
60-69 ปี	164
70 ปีขึ้นไป	100
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 15 แสดงสัดส่วนช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

3. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร เป็นเพศชาย ร้อยละ 37.1 เพศหญิง ร้อยละ 62.9 ดังแสดงในภาพ 16 โดยจำนวนตัวอย่าง 698 ราย จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 259 ราย และเพศหญิงจำนวน 439 ราย ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

เพศ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
ชาย	259
หญิง	439
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร

ภาพ 16 แสดงสัดส่วนเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

4. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีสภาพร่างกายปกติร้อยละ 96.3 ร่างกายพิการ ร้อยละ 3.7 ดังแสดงในภาพ 17 โดยจำนวนตัวอย่าง 698 ราย จำแนกเป็นบุคคลที่ร่างกายปกติจำนวน 673 ราย และบุคคลที่มีสภาพร่างกายพิการจำนวน 25 ราย ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงสภาพร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

สภาพร่างกาย	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
ปกติ	673
พิการ	25
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 17 แสดงสัดส่วนสภาพร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

5. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีลักษณะการอยู่อาศัย ในลักษณะที่อาศัยอยู่กับครอบครัวร้อยละ 89 และอยู่ตัวคนเดียวร้อยละ 11 ดังแสดงในภาพ 18 ซึ่งจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 698 ราย พบว่ามีลักษณะการอยู่อาศัยในรูปแบบอาศัยอยู่กับครอบครัว จำนวน 621 ราย และอยู่ตัวคนเดียวจำนวน 77 ราย ดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
ในจังหวัดพิจิตร

ลักษณะการอยู่อาศัย	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
อาศัยอยู่กับครอบครัว	621
อยู่ตัวคนเดียว	77
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 18 แสดงสัดส่วนสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
ในจังหวัดพิจิตร

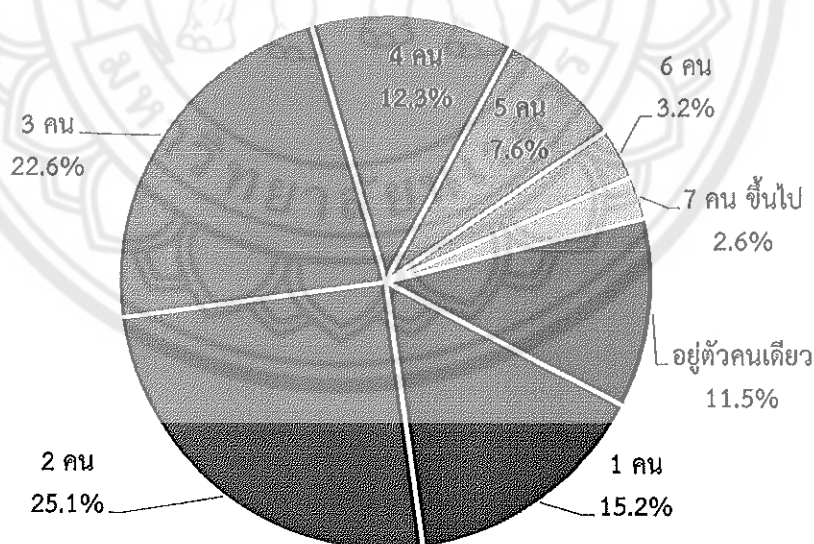
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

6. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ไม่รวมตนเอง) เฉลี่ยอยู่ที่ 3 คน จำนวนมากที่สุด 11 คน น้อยที่สุดคืออยู่ตัวคนเดียว ดังภาพ 19 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 698 ตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คนจำนวน 175 ราย รองลงมาคือ 3 คน จำนวน 158 ราย ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดคือการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 7 คนขึ้นไป มีจำนวน 18 ราย ตามตาราง 11

ตาราง 11 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ไม่รวมตนเอง) ของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
อยู่ตัวคนเดียว	80
1 คน	106
2 คน	175
3 คน	158
4 คน	86
5 คน	53
6 คน	22
7 คนขึ้นไป	18
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 19 แสดงสัดส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ไม่รวมตนเอง) ของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

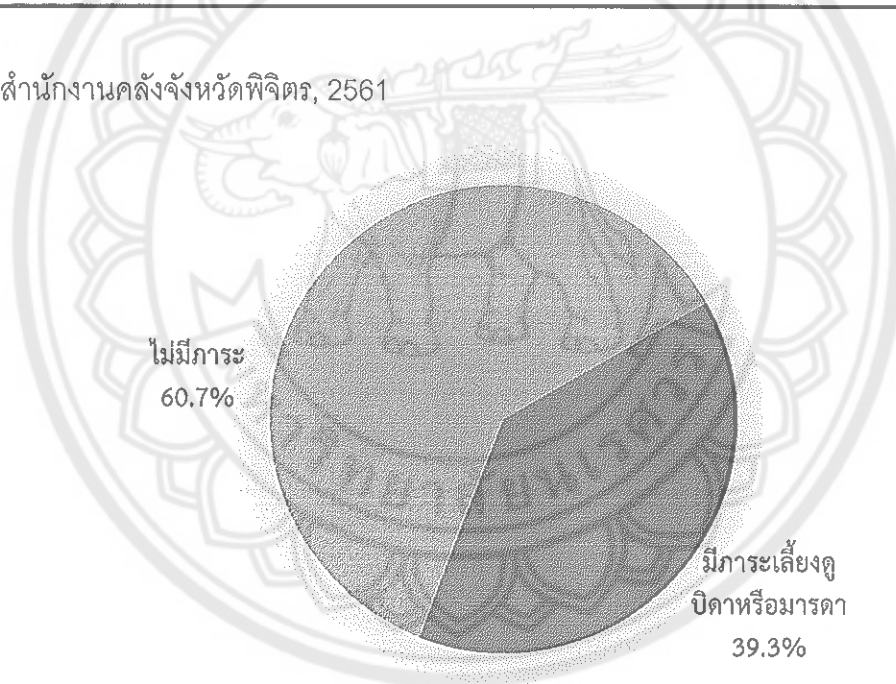
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

7. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีภาระในการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดา จำนวน 274 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 698 ราย ดังตาราง 12 และภาพ 20

ตาราง 12 แสดงการมีภาระการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดาของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

การมีภาระการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดา	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
มีภาระเลี้ยงดู	274
ไม่มีภาระเลี้ยงดู	424
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 20 แสดงสัดส่วนการมีภาระการเลี้ยงดูบิดาหรือมารดาของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

8. กลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร มีจำนวนผู้ที่มีบุตรจำนวน 322 ราย คิดเป็นร้อยละร้อยละ 46.1 และผู้ไม่มีบุตรจำนวน 376 รายคิดเป็นร้อยละ 53.9 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดังแสดงในตาราง 13 และภาพ 21

ตาราง 13 แสดงการมีบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

การมีบุตร	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
มีบุตร	322
ไม่มีบุตร	376
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 21 แสดงสัดส่วนการมีบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

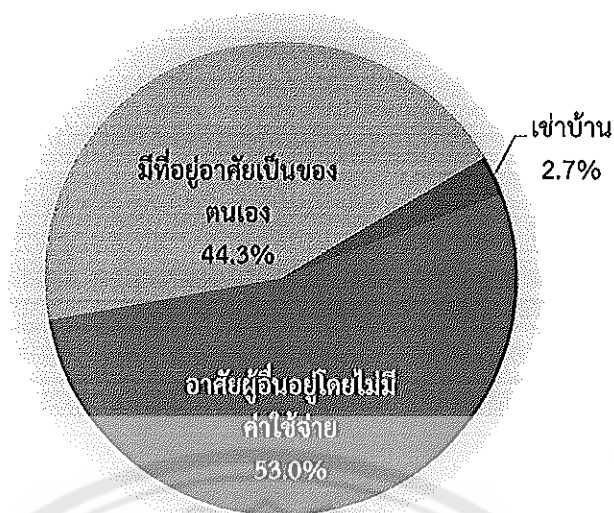
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

9. สภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร พบว่ามีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองร้อยละ 44.3 อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายร้อยละ 53.0 และเช่าที่อยู่อาศัยร้อยละ 2.7 ซึ่งสัดส่วนแสดงในภาพ 22 โดยสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 698 ราย แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองจำนวน 309 ราย กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายจำนวน 370 ราย และกลุ่มตัวอย่างที่เช่าที่อยู่อาศัยจำนวน 19 ราย ดังตาราง 14 ซึ่งการเช่าที่อยู่อาศัยนั้นกลุ่มตัวอย่างต้องจ่ายค่าเช่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,911.11 บาทต่อเดือน โดยจำนวนที่มากที่สุดของกลุ่มตัวอย่างคือ การมีสภาพการอยู่อาศัยในรูปแบบการอาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย สะท้อนได้ว่าผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่มีลักษณะการอยู่อาศัยในรูปแบบการพึ่งพิง

ตาราง 14 แสดงสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

สภาพการอยู่อาศัย	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	309
อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย	370
เช่าที่อยู่อาศัย	19
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 22 แสดงสัดส่วนสภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

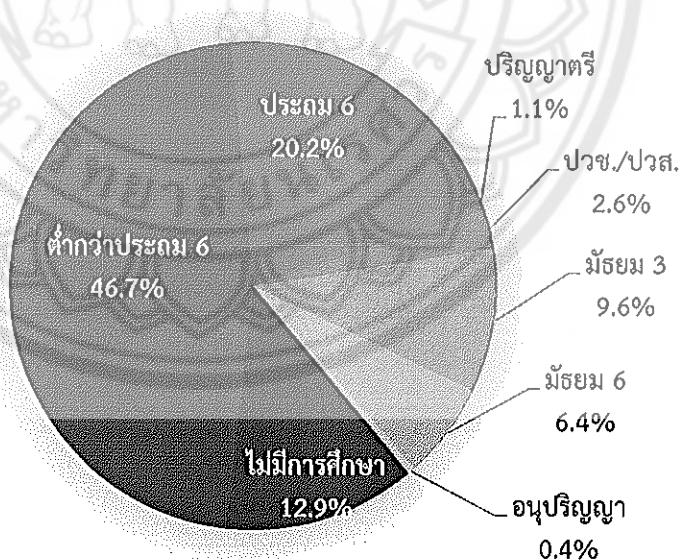
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

10. ระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรพบว่าสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ผู้ที่มีการศึกษามากกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ ผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 20.2 และผู้ที่ไม่มีการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 12.9 ตามลำดับ ตามตาราง 15 และภาพ 23 จากข้อมูลระดับการศึกษาสูงสุดที่มีของกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่ของผู้มีรายได้น้อยเป็นผู้มีการศึกษาในระดับต่ำจนถึงการเป็นผู้ไม่มีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ราชันีวรรณ ศรีวิเศษ (2543) ที่พบว่าปัจจัยด้านการเป็นผู้ได้รับการศึกษาในระบบน้อย ส่งผลกระทบให้เกิดความยากจน

ตาราง 15 แสดงระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
ในจังหวัดพิจิตร

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
ไม่มีการศึกษา	90
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	326
ประถมศึกษาปีที่ 6	141
มัธยมศึกษาปีที่ 3	67
มัธยมศึกษาปีที่ 6	45
ปวช./ปวส.	18
อนุปริญญา	3
ปริญญาตรี	8
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 23 แสดงสัดส่วนระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการ
แห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

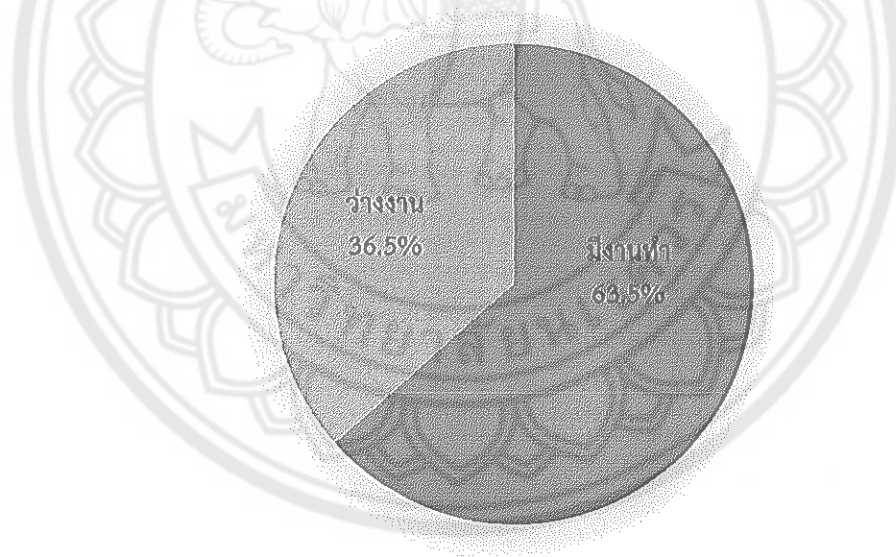
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

11. การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำแนกเป็น ผู้มีงานทำจำนวน 444 รายคิดเป็นร้อยละ 63.5 และผู้ว่างงานจำนวน 254 รายคิดเป็นร้อยละ 36.5 ตามตาราง 16 และภาพ 24

ตาราง 16 แสดงการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
ในจังหวัดพิจิตร

การประกอบอาชีพ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
ว่างงาน	254
มีงานทำ	444
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 24 แสดงการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
ในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

12. ลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร พบว่า ประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวน 194 รายคิดเป็นร้อยละ 27.8 ประกอบอาชีพอิสระจำนวน 408 รายคิดเป็นร้อยละ 58.5 และเป็นลูกจ้างในภาครัฐและภาคเอกชนจำนวน 96 รายคิดเป็นร้อยละ 13.8 ดังแสดงในตาราง 17 และภาพ 25

ตาราง 17 แสดงลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

ลักษณะอาชีพ	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
เกษตรกร	194
ประกอบอาชีพอิสระ	408
ลูกจ้างในภาครัฐและภาคเอกชน	96
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 25 แสดงลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

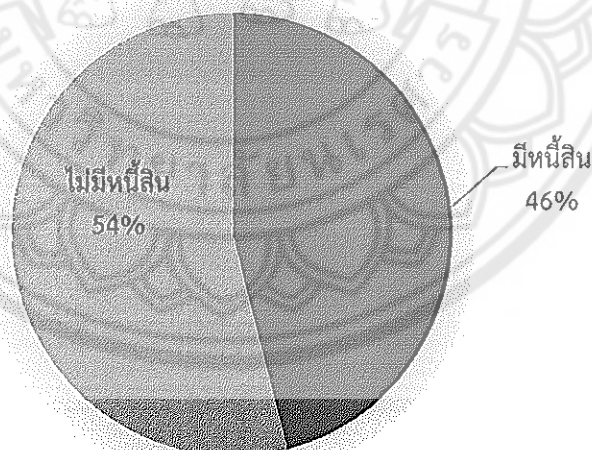
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

13. จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำนวน 698 ราย มีกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้จำนวน 321 ราย คิดเป็นร้อยละ 46 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีหนี้จำนวน 377 ราย คิดเป็นร้อยละ 54 ดังแสดงไว้ในตาราง 18 และภาพ 26 ซึ่งในจำนวนคนที่มีหนี้ 321 รายนั้น เป็นผู้ที่มีหนี้ในระบบจำนวน 61 ราย โดยมีจำนวนของหนี้ในระบบเฉลี่ยต่อรายอยู่ที่ 42,353.45 บาท และเป็นหนี้ประเภทบัตรเครดิตจำนวน 24 ราย เฉลี่ยจำนวนหนี้บัตรเครดิตต่อรายอยู่ที่ 45,917 บาท

ตาราง 18 แสดงการมีหนี้ของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

การมีหนี้	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
มีหนี้	321
ไม่มีหนี้	377
รวม	698

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 26 แสดงการมีหนี้ของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

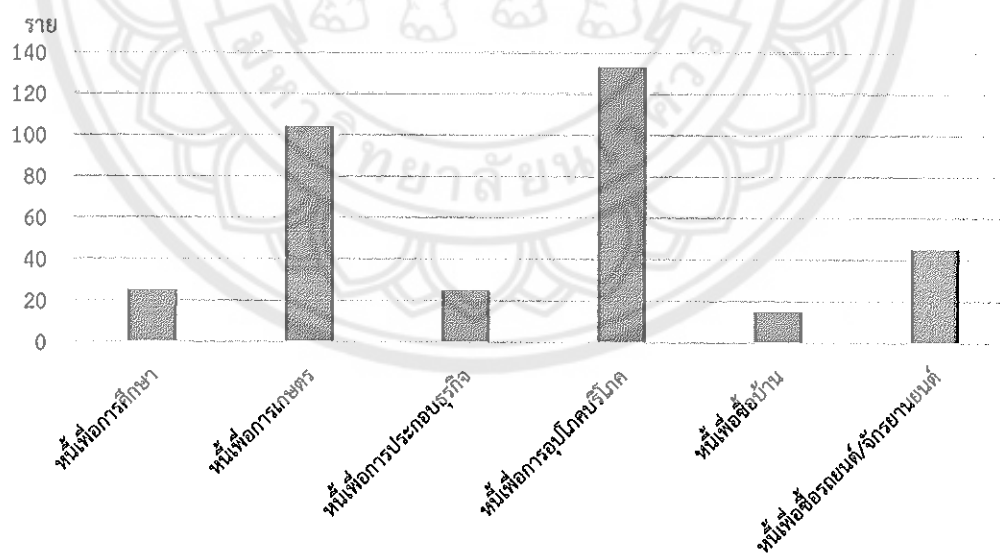
ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

14. ประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร แบ่งประเภทตามลักษณะการใช้จ่าย ดังนี้

ตาราง 19 แสดงประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร

ประเภทของหนี้สิน	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
หนี้เพื่อการศึกษา	25
หนี้เพื่อการเกษตร	104
หนี้เพื่อการประกอบธุรกิจ	25
หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค	133
หนี้เพื่อซื้อบ้าน	15
หนี้เพื่อซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์	45

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

ภาพ 27 แสดงประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในจังหวัดพิจิตร

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดพิจิตร, 2561

จากตาราง 19 และภาพ 27 แสดงประเภทของหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามรายละเอียดได้ดังนี้

ประเภทหนี้เพื่อการศึกษาจำนวน 25 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 76,188.44 บาทต่อราย

ประเภทหนี้เพื่อการเกษตรจำนวน 104 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 134,471 บาทต่อราย

ประเภทหนี้เพื่อการประกอบธุรกิจจำนวน 25 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 84,541.67 บาทต่อราย

ประเภทหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคจำนวน 133 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 34,645.38 บาทต่อราย

ประเภทหนี้เพื่อซื้อบ้านจำนวน 15 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 69,689.53 บาทต่อราย

ประเภทหนี้เพื่อซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์ จำนวน 45 ราย เฉลี่ยอยู่ที่ 110,534.88 บาทต่อราย

จากการจำแนกประเภทของหนี้สินที่กลุ่มตัวอย่างมี พบว่าหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาคือ หนี้เพื่อการเกษตร และหนี้เพื่อซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์ ตามลำดับ โดยลักษณะของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่แล้วจะมีหนี้สินเพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในด้านจำนวนหนี้สินในระบบและนอกระบบ จำแนกตามวัตถุประสงค์ ในปี 2560 ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2560 พบว่าจำนวนหนี้สินในระบบและนอกระบบของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) รองลงมาคือ การเป็นหนี้เพื่อการเกษตร เนื่องจากจังหวัดพิจิตร มีสัดส่วนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 40 ซึ่งถือภาคเศรษฐกิจหลักของจังหวัด และประชากรร้อยละ 45 ของกำลังแรงงานรวมอยู่ในภาคเกษตรกรรม ดังนั้น สัดส่วนการเป็นหนี้สินเพื่อการเกษตรจึงมีสัดส่วนที่สูง สำหรับหนี้เพื่อซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์ ถือเป็นหนี้เพื่อการซื้อสินค้าคงทนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้มีรายได้น้อยที่ขาดแคลนยานพาหนะจำเป็นต้องกู้ยืมหรือเช่าซื้อในรูปแบบเงินผ่อนเป็นหลัก

ภาพรวมสรุปลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้น้อยถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำนวน 698 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายร้อยละ 37 เพศหญิงร้อยละ 63 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปี อายุน้อยที่สุด 18 ปี อายุมากที่สุด 91 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 46 หนี้สินของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยต่อรายอยู่ที่ 46,690.48 บาท สูงที่สุดคือ 950,000 บาท สภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งได้เป็น มีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองร้อยละ 44 อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายร้อยละ 53 และเช่าที่อยู่อาศัย ร้อยละ 3 ซึ่งในแบบจำลองนี้สนใจเฉพาะตัวแปรลักษณะการอาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีสัดส่วนที่สูงที่สุดและสะท้อนภาระการพึ่งพิงได้ดีกว่าการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่น กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย

อยู่ที่ 3 คน มากที่สุด 11 คน น้อยที่สุดคือการอยู่ตัวคนเดียว สำหรับลักษณะการมีงานทำของกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ว่างงานร้อยละ 37 และเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 63 และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีงานทำจำแนกลักษณะอาชีพได้เป็น อาชีพเกษตรกรร้อยละ 28 อาชีพอิสระร้อยละ 58 เป็นลูกจ้างภาครัฐและเอกชนร้อยละ 14 ซึ่งในแบบจำลองนี้ให้ความสนใจในผลของอาชีพ เกษตรกรและการประกอบอาชีพอิสระซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน รวมถึงส่วนหนึ่งของรายได้ ขึ้นอยู่กับนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ การสนับสนุนด้านราคาพืชผล เป็นต้น และปัจจัยสุดท้ายที่สนใจนำมาพิจารณาในแบบจำลองนี้คือ การได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพจากภาครัฐ ซึ่งคือ การเพิ่มปัจจัยทุนมนุษย์ประเภทหนึ่งนอกเหนือจากการได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาที่รัฐบาลจัดหาและให้การสนับสนุน

การศึกษาในส่วนของแบบจำลองถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Model)

สำหรับผลการศึกษาในส่วนนี้ จะรายงานผลการศึกษาจากแบบจำลอง ซึ่งผ่านการทดสอบการเลือกใช้แบบจำลองด้วยวิธีการทางสถิติและเศรษฐมิติ โดยจะวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนหรือปัจจัยที่มีผลให้กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำลงทะเยียนเพื่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร รวมทั้งวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนเงินส่วนเพิ่มให้แก่ผู้มีรายได้ต่ำที่ควรได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากปัจจัยที่มีอยู่เดิมจากแบบจำลองวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกส์ (logistic regression analysis)

ตาราง 20 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

แบบจำลอง	ทดสอบ estat gof	ค่า estat classification
Logistic model	Hosmer-Lemeshow $\chi^2(8) = 9.00$	correctly classified = 76.50%
Probit model	Hosmer-Lemeshow $\chi^2(8) = 8.74$	correctly classified = 76.36%

จากการแสดงผลการทดสอบรูปแบบของแบบจำลองระหว่าง probit model และ logit model ดังตาราง 20 โดยใช้วิธีการ estat gof ซึ่งเป็นลักษณะการแบ่งกลุ่มของกลุ่มข้อมูลที่มีในที่นี้แบ่งเป็น 10 กลุ่ม เพื่อนำมาทดสอบว่าการเปลี่ยนแปลง (variation) ที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มย่อยทั้ง 10 กลุ่ม จะการเปลี่ยนแปลง (variation) ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งหากไม่สามารถปฏิเสธ null hypothesis ได้ ซึ่งกรณีนี้ผ่านการทดสอบว่ามีความเหมาะสมทั้ง probit model และ logistic model โดยในขั้นตอนถัดไปคือ การทดสอบถึงความเหมาะสมที่สุดในการใช้แบบจำลอง การเปรียบเทียบโดยใช้ estat classification จากผลการทดสอบพบว่า logistic model ได้ค่า

correctly classified เท่ากับ 76.50% ซึ่งสูงกว่า probit model ซึ่งได้ค่า correctly classified เท่ากับ 76.36% จึงทำให้สรุปได้ว่าแบบจำลองที่ควรเลือกใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ควรเป็นรูปแบบ logistic model ภายใต้อัตรา R² และ MSE ที่ดีที่สุด

ตาราง 21 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง logistic ที่ใช้ในการศึกษา

การทดสอบ	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ	ค่าที่ยอมรับได้	ค่าที่ได้จาก แบบจำลอง
ความสามารถในการทำนาย	Correctly Classified	เข้าใกล้ 100	76.50
ความสัมพันธ์พหุคูณเชิงเส้น	VIF	ไม่เกิน 10	1.12

การทดสอบการเลือกใช้แบบจำลองโดยทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาข้างต้นตามตาราง 21 พบว่าแบบจำลองวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกส์ (logistic regression analysis) ที่เลือกใช้มีความเหมาะสม เนื่องจากมีความสามารถในการทำนายผลในระดับสูง และไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุคูณเชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระที่เลือกใช้

ผลของแบบจำลองถดถอยโลจิสติกส์ (logistic regression analysis) ในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

Logistic regression model

Dependent variable	Y
Number of observations	698
Iterations completed	4
Log likelihood function	-349.09028
Prob[ChiSq > value]	0.0000

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	Odds Ratio	P-value	ผลกระทบส่วนเพิ่ม Marginal effect
sex	0.1841398	1.202184	0.345	0.0336023
age	0.0220029	1.022247	0.001	0.0039572
depend	0.5414854	1.718558	0.006	0.0981167
nummem	-0.1797772	0.8354563	0.001	-0.0323327
occu2	-1.786304	0.1675784	0.000	-0.3892102
occu3	-0.8403075	0.4315778	0.000	-0.1590378
train	-0.9531704	0.3855169	0.000	-0.1620271

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบแบบจำลองข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีระดับนัยสำคัญต่อการได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐเพิ่มเติมผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คือ ระดับอายุ (age) ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น (depend) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (nummem) การมีอาชีพเกษตรกร (occu2) การมีอาชีพอิสระ (occu3) และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ (train) ซึ่งอธิบายผลการทดสอบได้ว่า ระดับอายุ ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีอาชีพเกษตรกร การมีอาชีพอิสระ และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ผลกระทบของปัจจัยแต่ละด้านที่มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรอย่างมีนัยสำคัญ มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านระดับอายุ (age) เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ (Quantitative Variable) เมื่อพิจารณาผลจากแบบจำลอง พบว่ามีโอกาสในความเป็นไปได้ที่บุคคลจะเข้าสู่โครงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยรายใหม่จะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จำนวน 1.02 เท่าเมื่อเทียบกับการไม่ได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติม เนื่องจากคนที่มียาได้น้อยและมีอายุสูงขึ้นจะเสี่ยงต่อการเป็นภาระพึ่งพิง และอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าคนมีอายุน้อยกว่า และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าระดับอายุมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีผลทำให้มีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.39

2. ปัจจัยด้านลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น (depend) เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ $depend=1$ แทนการอาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย $depend=0$ แทนการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่น เมื่อพิจารณาผลจากแบบจำลอง พบว่าการมีสภาพการอยู่อาศัยลักษณะที่อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าการพึ่งพิงด้านที่อยู่อาศัย จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการพึ่งพิงด้านที่อยู่อาศัยจากบุคคลอื่นนั้นมีโอกาสในความเป็นไปได้ที่จะมีความจำเป็นในการรับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมจำนวน 1.72 เท่า เมื่อเทียบกับการการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่นซึ่งคือการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและการเช่าบ้านอยู่อาศัย เนื่องจากประชากรกลุ่มดังกล่าวขาดแคลนปัจจัยขั้นพื้นฐานในด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการมีชีวิตรอยู่ รวมทั้งขาดแคลนทุนทรัพย์ในการไปเช่าที่อยู่อาศัย และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีกรอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.81 เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความเดือดร้อนในปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ

3. ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว (nummem) เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ (Quantitative Variable) เมื่อพิจารณาผลจากแบบจำลอง พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวยิ่งมากขึ้นจะมีผลให้มีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐลดลง เมื่อเทียบกับการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่น้อยกว่าถึง 0.83 เท่า ส่วนหนึ่งเนื่องจากการได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐจัดสรรให้เป็นรายบุคคลโดยการเปิดให้ประชาชนเข้ามาลงทะเบียนเป็นผู้มีรายได้น้อยนั้น ดังนั้นหากครอบครัวใดมีจำนวนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหลายคนบนพื้นฐานของเกณฑ์รายได้แล้ว ก็จะมีโอกาสในการได้รับการช่วยเหลือลดลงเมื่อเทียบกับครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า เนื่องจากหากครอบครัวใดมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าและไม่ได้ถือครองทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินอยู่ในการถือครองของหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวแล้ว จะส่งผลให้มีการได้รับการช่วยเหลือในภาพรวมต่อครอบครัวน้อยกว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่านั่นเอง และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น จะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 3.23

5. ปัจจัยด้านการมีอาชีพเกษตรกร (occu2) เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ occu2=1 แทนการมีอาชีพเกษตรกร occu2=0 แทนการไม่ใช่อาชีพเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า หากคนใหม่ที่จะเข้ามาลงทะเบียนเมื่อมีอาชีพเป็นเกษตรกร จะมีโอกาสที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมน้อยลงเมื่อเทียบการไม่ได้อยู่ในอาชีพดังกล่าวที่ 0.17 เท่า เนื่องจากส่วนหนึ่งคนที่มีอาชีพเกษตรกรจะได้รับการช่วยเหลือเงินนโยบายด้านการเกษตรอยู่บ้างแล้ว เช่น การช่วยเหลือด้านราคาข้าว การช่วยเหลือเมื่อประสบภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่น่ามาพิจารณาเพิ่มในการให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมในนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อไม่ให้เป็นภาระให้การอุดหนุนแบบซ้ำซ้อน และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการมีอาชีพเกษตรกรมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอาชีพเกษตรกรจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 38.92

6. ปัจจัยด้านการมีอาชีพอิสระ (occu3) เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ occu3=1 แทนการมีอาชีพอิสระ occu3=0 แทนการไม่ใช่อาชีพอิสระ เมื่อพิจารณาผลจากแบบจำลอง พบว่าการมีอาชีพอิสระ อาทิ อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างอิสระ มีโอกาสที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมน้อยลงเมื่อเทียบการไม่ได้อยู่ในอาชีพดังกล่าวที่ 0.43 เท่า เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในอาชีพอิสระอาจมีได้หลายอาชีพ และอาจสร้างรายได้จากหลายแหล่ง ซึ่งไม่ได้ถูกจำกัดช่วงเวลาในการทำงานอย่างอาชีพลูกจ้างที่ต้องทำงานครบตามชั่วโมงการทำงานเป็นต้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการมีอาชีพอิสระมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอาชีพอิสระจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 15.90

7. ปัจจัยด้านการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ (train) เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ train=1 แทนการได้รับการฝึกอบรม train=0 แทนการไม่ได้รับการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพมีโอกาสที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมน้อยลงเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมที่ 0.38 เท่า เนื่องจากการพัฒนาอาชีพแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยวิธีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านทักษะในการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เสริมเพิ่มเติม และเป็นการฝึกทักษะในการสร้างรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่ไม่มีอาชีพหรือกำลังว่างงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพและรายได้นั้น จะสามารถทำให้กลุ่มคน

ที่มีรายได้น้อยมีรายได้สูงขึ้นจนพ้นจากความยากจนได้ ซึ่งมีผลทำให้คนกลุ่มนี้ไม่มีความจำเป็นในการได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสนิรัช แก้วมี และ ประพนวดี ศิริสุภลักษณ์ (2550) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย พบว่า โอกาสในการทำงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกภาคการเกษตรจะมีผลให้ภาวะความยากจนลดลง ซึ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หมายถึงการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้จากการมีอาชีพเพิ่มเติมจากอาชีพหลักที่มีอยู่เดิม หรือการสร้างอาชีพให้แก่คนที่ไม่มีอาชีพ เป็นต้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 16.20

โดยการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร การศึกษาส่วนแรก คือการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในแต่ละอำเภอทั้งสิ้น 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตร จำนวน 698 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีระดับอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปีซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ประกอบอาชีพอิสระและอาชีพเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่สะท้อนต่อเนื่องถึงปัญหาความยากจน และการศึกษาต่อเนื่องไปถึงส่วนที่สอง คือ การศึกษาถึงปัจจัยทางทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมดังกล่าวนี้มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอย่างไร และการนำปัจจัยเหล่านี้มาวิเคราะห์เพิ่มในส่วนของผลของปัจจัยที่มีต่อการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นอกเหนือจากการใช้เกณฑ์รายได้เป็นเพียงปัจจัยหลัก พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบทางบวกต่อการให้เงินอุดหนุนเพื่อการช่วยเหลือเพิ่มเติมคือ การมีอายุมากขึ้น การมีลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ควรได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติม ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลกระทบทางลบต่อการให้เงินอุดหนุนเพื่อการช่วยเหลือเพิ่มเติมคือ การมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น การอยู่ในอาชีพเกษตรกรและการมีอาชีพอิสระ รวมทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ สะท้อนว่าทั้งปัจจัยที่ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบมีนัยสำคัญต่อการพิจารณาให้ได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรเพิ่มนอกจากการใช้เกณฑ์รายได้เป็นหลักในการให้เงินอุดหนุนส่วนเพิ่มจากเดือนละ 200 บาทเป็น 300 บาท

บทที่ 5

บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

จากปัญหาเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำ เป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไข ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบไปในด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาสังคม คุณภาพประชากร การเจริญเติบโตของประเทศ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐ การขจัดความยากจนซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับความเหลื่อมล้ำ จึงเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การแก้ปัญหาคความยากจนทุกยุคทุกสมัยถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปจนถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในอดีตเน้นไปที่การใช้นโยบายทางการคลังโดยอัดฉีดงบประมาณไปในส่วนต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ลักษณะผลที่ได้เป็นการกระจาย ผู้ได้รับผลจากนโยบายมีทั้งกลุ่มเป้าหมายและไม่ใช่มกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ไม่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของจำนวนผู้อยู่ได้เส้นความยากจน อันเป็นตัวชี้วัดด้านความยากจนโดยรวมของประเทศ จนมาถึงนโยบายการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีการอัดฉีดเงินงบประมาณไปที่กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ที่อยู่ได้เส้นความยากจน) โดยตรง ซึ่งเป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย (Targeting Programs) เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตแก่ผู้มีรายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสในสังคม

โดยการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อการจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของรัฐบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษา มีการเปิดรับลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2559 โดยการให้ประชาชนเข้ามาลงทะเบียนเป็นผู้มีรายได้น้อยจากการแสดงรายได้และทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ ซึ่งการมีรายได้และการถือครองทรัพย์สินนั้นต้องต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายกำหนดไว้ โดยมีการตรวจสอบคุณสมบัติบุคคล ทรัพย์สินและรายได้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการปกครองตรวจสอบคุณสมบัติบุคคล ธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทย ตรวจสอบจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารและทรัพย์สิน ได้แก่ สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส. พันธบัตรรัฐบาล และตราสารหนี้ กรมที่ดินตรวจสอบการครอบครองที่ดิน และกรมสรรพากรตรวจสอบรายได้ของปี 2559 โดยผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดถึงจะได้รับบัตรสวัสดิการหรือเป็นผู้ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั่นเอง ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ

บูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมภายใต้โครงการ e-Payment ภาครัฐ เพื่อการยกระดับประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการสังคมและการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการช่วยเหลือคือผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีเกณฑ์วัดคือ ประชาชนที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 100,000 บาทในปี พ.ศ. 2559 และอีกกลุ่มคือ ผู้ที่อยู่ใต้เส้นความยากจนคือ ประชาชนที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 30,000 บาทในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งรวมทั้งสองกลุ่มนี้คือ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างแท้จริง สำหรับโครงการลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถือเป็นการให้สวัสดิการแบบเจาะจงหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Targeting) ในการรับสวัสดิการ โดยเป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมไปพร้อมๆ กัน สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เลือกศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนที่มีรายได้ได้น้อยและมาลงทะเบียนในโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จนได้เป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร โดยเหตุผลของการเลือกศึกษาถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรนั้น เนื่องจากจังหวัดพิจิตรมีโครงสร้างเศรษฐกิจส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยมีมูลค่าเศรษฐกิจ (GPP ณ ราคาประจำปี 2560) จำนวน 45,035.45 ล้านบาท เป็นมูลค่าผลผลิตภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 40.08 สำหรับโครงสร้างประชากรและการจ้างงานของจังหวัดพิจิตร จากจำนวนประชากรรวมประมาณ 541,000 ราย แบ่งเป็นกำลังแรงงานร้อยละ 54 ผู้อยู่นอกกำลังแรงงานร้อยละ 29 และมีอายุต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 18 โดยผู้อยู่ในกำลังแรงงานนั้นอยู่ในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 48 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 8 และภาคบริการร้อยละ 44 ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชากรที่เป็นวัยแรงงานของจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม และมูลค่าการผลิตของจังหวัดส่วนใหญ่คือภาคเกษตร โดยพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเป็นที่ราบลุ่ม เกษตรกรส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าว รองลงมาคือพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ต้องรองรับความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำ และความเสี่ยงในด้านภัยธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งเป็นภาวะที่เกษตรกรในจังหวัดพิจิตรต้องเผชิญในทุก ๆ ปี ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตและพื้นที่ทางการเกษตร ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน และรายได้ที่ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายก่อให้เกิดปัญหาความยากจนเรื้อรังตามมารวมถึงการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น การรับจ้างอิสระ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อความยากจนเช่นเดียวกัน

ซึ่งการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร และ 2) วิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

วิธีการที่ใช้ในการศึกษา คือ การประมวลผลข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ไม่น้อยจากทุกอำเภอ กำหนดจำนวนตัวอย่างโดยวิธี “แบบแบ่งชั้น (stratified sampling)” ซึ่งเป็นจำนวนตามสัดส่วนในการได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 698 ราย และทำการประมาณค่าจากแบบจำลองถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Model) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) มีช่วงระยะเวลาที่ทำการสำรวจในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งใช้ข้อมูลด้านจำนวนผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ 30,001 – 100,000 บาท จากการคัดกรองในเกณฑ์การลงทะเบียนเพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และให้ข้อมูลภาพรวมด้านผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จากฐานข้อมูลการคัดกรองกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้ในจังหวัดพิจิตรตามเกณฑ์โครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้เพื่อการมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

สรุปเนื้อหาของการศึกษา

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้มีรายได้ไม่น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรจำนวน 698 ราย เป็นเพศชายร้อยละ 37 เป็นเพศหญิงร้อยละ 63 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 53 ปี อายุน้อยที่สุด 18 ปี อายุมากที่สุด 91 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 46 หนี้สินของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยต่อรายอยู่ที่ 46,690.48 บาท สูงที่สุดคือ 950,000 บาท สภาพการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งได้เป็น มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองร้อยละ 44 อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายร้อยละ 53 และเช่าที่อยู่อาศัยร้อยละ 3 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยอยู่ที่ 3 คน มากที่สุด 11 คน น้อยที่สุดคือการอยู่ตัวคนเดียว สำหรับลักษณะการมีงานทำของกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ว่างงานร้อยละ 37 และเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 63 และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีงานทำจำแนกลักษณะอาชีพได้เป็น อาชีพเกษตรกรร้อยละ 28 อาชีพอิสระร้อยละ 58 เป็นลูกจ้างภาครัฐและเอกชนร้อยละ 14 จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สะท้อนต่อเนื่องถึงปัญหาความยากจน

2. ผลการวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ในส่วนของแบบจำลองถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Model) ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีนัยสำคัญต่อ

การได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐเพิ่มเติมผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ คือ ระดับอายุ ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีอาชีพเกษตรกร การมีอาชีพอิสระ และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ซึ่งอธิบายผลการศึกษาได้ว่า ระดับอายุ ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีอาชีพเกษตรกร การมีอาชีพอิสระ และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยผลกระทบของปัจจัยแต่ละด้านซึ่งแบ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร ดังนี้

2.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีนัยสำคัญในการศึกษาในแบบจำลองได้แก่

2.1.1 ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สนใจศึกษาเฉพาะตัวแปรลักษณะการอยู่อาศัยประเภทอาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เนื่องจากเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดและสะท้อนภาระการพึ่งพิงได้ดีกว่าการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่น พบว่า การมีสภาพการอยู่อาศัยลักษณะที่อาศัยบุคคลอื่นอยู่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าการพึ่งพิงด้านที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างที่มีการพึ่งพิงด้านที่อยู่อาศัยจากบุคคลอื่นนั้น มีโอกาสในความเป็นไปได้ที่จะมีความจำเป็นในการรับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมจำนวน 1.72 เท่า เมื่อเทียบกับการอยู่อาศัยในรูปแบบอื่นซึ่งคือการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและการเช่าบ้านอยู่อาศัย เนื่องจากประชากรกลุ่มที่พึ่งพิงการอยู่อาศัยมีความขาดแคลนปัจจัยขั้นพื้นฐานในด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการมีชีวิตรอยู่ รวมทั้งขาดแคลนทุนทรัพย์ในการไปเช่าที่อยู่อาศัยด้วย และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่า ลักษณะการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการอยู่อาศัยที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น จะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.81 เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความเดือดร้อนในปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ

2.1.2 การมีอาชีพเกษตรกร และการมีอาชีพอิสระ ซึ่งในแบบจำลองนี้ให้ความสนใจในผลของอาชีพเกษตรกรและการประกอบอาชีพอิสระซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน รวมถึงส่วนหนึ่งของรายได้ขึ้นอยู่กับนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ การสนับสนุนด้านราคาพืชผล เป็นต้น

1) การมีอาชีพเกษตรกร พบว่าหากคนใหม่ที่จะเข้ามาลงทะเบียนเมื่อมีอาชีพเป็นเกษตรกร จะมีโอกาสที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมน้อยลงเมื่อเทียบกับการไม่ได้

อยู่ในอาชีพดังกล่าวที่ 0.17 เท่า เนื่องจากส่วนหนึ่งคนที่มีอาชีพเกษตรกรจะได้รับการช่วยเหลือเชิงนโยบายด้านการเกษตรอยู่บ้างแล้ว เช่น การช่วยเหลือด้านราคาข้าว การช่วยเหลือเมื่อประสบภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่น่ามาพิจารณาเพิ่มในการให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมในนโยบายสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อไม่ให้เป็นการให้การอุดหนุนแบบซ้ำซ้อน และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการมีอาชีพเกษตรกรมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอาชีพเกษตรกรจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 38.92

2) การมีอาชีพอิสระ พบว่าการมีอาชีพอิสระ อาทิ อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างอิสระ มีโอกาสที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมร้อยละน้อยลงเมื่อเทียบการไม่ได้อยู่ในอาชีพดังกล่าวที่ 0.43 เท่า เนื่องจากการบุคคลที่อยู่ในอาชีพอิสระอาจมีได้หลายอาชีพ และอาจสร้างรายได้จากหลายแหล่ง เนื่องจากไม่ได้ถูกจำกัดช่วงเวลาในการทำงานอย่างเช่น อาชีพลูกจ้างที่ต้องทำงานครบตามชั่วโมงการทำงานเป็นต้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการมีอาชีพอิสระมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอาชีพอิสระจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 15.90

2.1.3 การได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพมีโอกาสที่จะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มเติมร้อยละน้อยลงเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมที่ 0.38 เท่า เนื่องจากการพัฒนาอาชีพแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยวิธีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านทักษะในการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เสริมเพิ่มเติม และเป็นการฝึกทักษะในการสร้างรายได้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่ไม่มีอาชีพหรือกำลังว่างงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพและรายได้นั้น จะสามารถทำให้กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยมีรายได้สูงขึ้นจนพ้นจากความยากจนได้ ซึ่งมีผลทำให้คนกลุ่มนี้ไม่มีความจำเป็นในการได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสนิรัช แก้วมี และประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ (2550) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย พบว่าโอกาสในการทำงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกภาคการเกษตรจะมีผลให้ภาวะความยากจนลดลง ซึ่งสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หมายถึงการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้จากการมีอาชีพเพิ่มเติมจากอาชีพหลักที่มีอยู่เดิม หรือการสร้างอาชีพให้แก่คนไม่มีอาชีพ เป็นต้น และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้

ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพมีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพจะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 16.20

2.2 ปัจจัยทางด้านสังคม ที่มีนัยสำคัญในการศึกษาในแบบจำลองได้แก่

2.2.1 ระยะเวลา พบว่ามีโอกาสในความเป็นไปได้ที่บุคคลจะเข้าสู่โครงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยรายใหม่จะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จำนวน 1.02 เท่าเมื่อเทียบกับการไม่ได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติม เนื่องจากคนที่มียาได้น้อยและมีอายุสูงขึ้นจะเสี่ยงต่อการเป็นภาระพึ่งพิง และอยู่ในภาวะความยากจนมากกว่าคนมีอายุน้อยกว่า และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าระยะเวลามีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีผลทำให้มีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.39

2.2.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวยิ่งมากขึ้นจะมีผลให้มีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐลดลง เมื่อเทียบกับการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่น้อยกว่าถึง 0.83 เท่า ส่วนหนึ่งเนื่องจากการได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐจัดสรรให้เป็นรายบุคคลโดยการเปิดให้ประชาชนเข้ามาลงทะเบียนเป็นผู้มีรายได้น้อยนั้น ดังนั้นหากครอบครัวใดมีจำนวนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหลายคนบนพื้นฐานของเกณฑ์รายได้แล้ว ก็จะมีโอกาสในการได้รับการช่วยเหลือลดลงเมื่อเทียบกับครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า เนื่องจากหากครอบครัวใดมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าและไม่ได้ถือครองทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินอยู่ในการถือครองของหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวแล้ว จะส่งผลให้มีการได้รับการช่วยเหลือในภาพรวมต่อครอบครัวน้อยกว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่านั่นเอง และเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) โดยควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่ พบว่าปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น จะมีโอกาสในการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐลดลงร้อยละ 3.23

อภิปรายผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับเงินช่วยเหลือจากการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มี

ผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร โดยมีสมมติฐานว่าหากทราบถึงสภาพปัจจุบันในการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ และวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่รับสวัสดิการของรัฐในจังหวัดพิจิตร จากความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ เพศ ระดับอายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพในปัจจุบัน และการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อความจำเป็นในการได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการจากภาครัฐนั้น จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมหลายปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร โดยมีข้อค้นพบในผลการศึกษา อาทิ ตัวแปรด้านลักษณะการประกอบอาชีพ ตัวแปรด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว และตัวแปรด้านการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาอุด ยูนูซ (2553) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่สนับสนุนการเปราะบางของความยากจน คือ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ รวมทั้งปัจจัยที่กำหนดความเปราะบางของความยากจนมีลักษณะที่สอดคล้องกันในหลายพื้นที่ ซึ่งจากงานศึกษาหลายๆ งานพบว่าปัจจัยร่วมในการกำหนดความยากจน ส่วนใหญ่เกิดจากสถานภาพความเป็นอยู่ ระดับการศึกษาสูงสุดที่มี สถานภาพทางครอบครัว และอาชีพที่ประกอบอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยร่วมดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยกำหนดความยากจนในทุกพื้นที่ รวมทั้งเมื่อพิจารณาถึงการมีหนี้สินของกลุ่มตัวอย่างของผู้มีรายได้น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตรพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54 ไม่มีหนี้สิน ซึ่งข้อค้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ยากจนและเป็นผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากบทความของ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์ และสมชัย จิตสุชน (2557) ที่กล่าวไว้ว่าครอบครัวที่ยากจนจริง ๆ หรือจนมาก ๆ มักไม่สามารถกู้ยืมใครได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือไม่มีใครยอมให้คนจนกู้ยืม และกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 46 เป็นผู้มีหนี้สิน โดยหนี้สินส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคือ หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค และหนี้เพื่อการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2558) ที่กล่าวไว้ว่าวัตถุประสงค์การก่อหนี้มีนัยสำคัญต่อการสร้างรายได้และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการกระจายรายได้ โดยครัวเรือนที่มีรายได้น้อยจะกู้หนี้เพื่อการเกษตร และระดับรายได้มีผลต่อแหล่งเงินเชื่ออย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีโอกาสที่จะมีหนี้้นอกระบบมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง

ดังนั้น จึงมีเหตุผลที่ควรนำข้อค้นพบในด้านปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่ควรต้องมีการคำนึงถึง หรือควรนำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยด้านการมีรายได้เพื่อให้ความช่วยเหลือ

เพิ่มเติมแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายเดือนจาก 200 เป็น 300 บาทต่อเดือน มากกว่าที่จะใช้เกณฑ์รายได้เพียงเกณฑ์เดียวในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมนั้น โดยผู้วิจัย คาดหวังว่าประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสามารถหาปัจจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่จะมีส่วนต่อการสนับสนุนงบประมาณในอนาคตเพื่อการช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว การมีอาชีพเกษตรกรรม การมีอาชีพอิสระ และการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้น อธิบายได้ว่าหากการจัดสวัสดิการจากภาครัฐในระยะต่อไป ควรพิจารณาถึงปัจจัยเหล่านี้ร่วมด้วย อาทิ การมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก ส่งผลต่อความจำเป็นในการได้รับเงินช่วยเหลือส่วนเพิ่มน้อยกว่าการมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวในจำนวนที่น้อยกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการรับลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยโดยใช้เกณฑ์รายได้เป็นรายบุคคล ไม่ได้ใช้เกณฑ์รายได้รวมของครอบครัว ดังนั้นเมื่อครอบครัวใดมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากและมีผู้มีรายได้น้อยต่ำกว่าเกณฑ์หรือไม่มีรายได้หลายคน ส่งผลให้มีสิทธิได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและการช่วยเหลือจากรัฐเป็นตัวเงินที่สูงกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนน้อยรายกว่า และในปัจจัยของการได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพนั้น มีผลต่อความจำเป็นในการได้รับเงินช่วยเหลือส่วนเพิ่มลดลง โดยคนที่ได้รับการฝึกอบรมจะสามารถนำความรู้ด้านการประกอบอาชีพไปสร้างอาชีพ สร้างรายได้เพิ่มขึ้นได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาด้านสวัสดิการที่รัฐจะจัดสรรเพิ่มเติมให้ เป็นต้น ดังนั้น จากประเด็นที่ค้นพบจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งสะท้อนว่าควรพิจารณาตัวแปรเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้านอื่น ๆ ร่วมด้วยในการพิจารณาให้สิทธิการรับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติม และการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ประกอบไปด้วยร่วมกัน

รวมถึงจากข้อมูลผู้มีรายได้น้อยที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร จำแนกตามจำนวนการอุดหนุนเงินในบัตรเป็นรายเดือนทั้ง 200 บาท และ 300 บาท พบว่าจำนวนผู้ได้รับบัตรที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐจำนวนเงินรายเดือนที่ 300 บาท ซึ่งคือผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนที่สูงคือ ร้อยละ 69.4 ของผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับสวัสดิการแห่งรัฐทั้งหมด ซึ่งสะท้อนว่าผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ในจังหวัดพิจิตรเป็นกลุ่มคนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าจำนวนประชากรในจังหวัดพิจิตรอยู่ใต้เส้นความยากจนที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐจำนวน 300 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 100,766 ราย จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 539,000 คน (ข้อมูลจำนวนประชากรในปี 2560 จากสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 18.7 ของประชากรทั้งจังหวัด เป็นกลุ่มคนที่อยู่ได้
เส้นความยากจน ที่มีความจำเป็นที่รัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเพื่อให้ประชากร
กลุ่มดังกล่าวพ้นจากความยากจน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลระดับจังหวัด แต่หากมีการนำไปต่อยอดในการวิเคราะห์
ข้อมูลเปรียบเทียบในระดับภาค ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมระดับประเทศ อาจจะนำ
แนวคิดการเลือกปัจจัยเพื่อการวิเคราะห์ไปประกอบการศึกษาต่อไปได้ รวมทั้งประเภทของตัวแปร
และข้อมูลไม่มีความแตกต่างกันมากนักเนื่องจากตัวแปรระดับจังหวัดและระดับประเทศมีความ
คล้ายคลึงกัน หากผู้สนใจที่จะทำการวิจัยในอนาคตมีข้อมูลที่มากกว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถ
นำผลของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ให้ภาพกว้างและชัดเจน
มากขึ้นได้

บรรณานุกรม

- กุลลีนี มุทธากุลิน. (2560). นโยบายสาธารณะด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนในบริบทโลก. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชานโยบายสาธารณะในบริบทโลก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไกร โพธิ์งาม. (2538). ทฤษฎีการผลิตและการตั้งราคาสินค้าสาธารณะ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการการปกครอง วุฒิสภา. (2545). คณะกรรมการพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- คมสัน สุริยะ. (2552). เศรษฐศาสตร์การพัฒนา: ทฤษฎีสำหรับการวิจัย. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก www.tourismlogistics.com
- จักรกฤษณ์ นรติผดุงการ. (2523). แนวความคิดใหม่ในการพัฒนาชนบทการวางแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตำบล: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- จิราภรณ์ แผลงประพันธ์ และสมชัย จิตสุชน. (2557). คนเป็นหนี้คือคนจน? สืบค้น 26 กันยายน 2562, จาก <http://www.tdri.or.th>
- ชูชาติ ขายทวีป. (2559). ปัจจัยสำเร็จของการลดปัญหาความยากจน. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 3(2), 188-214.
- ดาวุด ยูนูซ. (2553). การจัดทำแผนที่ความเปราะบางต่อความยากจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2551). ความเหลื่อมล้ำของการกระจายความมั่งคั่งในประเทศไทย การวิจัยเชิงประจักษ์และนโยบายการคลังเพื่อความเป็นธรรมในสังคม (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตีรณ พงศ์มพัฒน์. (2548). เศรษฐศาสตร์มหภาค: ทฤษฎี นโยบาย และการวิเคราะห์สมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 3) ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย, 5(2), 12-21.

ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, สุนิสา ช่อแก้ว, สติธร ธนานิธิโชติ และวิชุดา สาธิตพร. (2558).

การเข้า (และไม่) ถึงโครงการช่วยเหลือรัฐบาลของประชาชน: ประสบการณ์ภาคสนาม
จากภาคเหนือและภาคใต้ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี:

สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์. (2544). การบริหารงานงบประมาณ หลักทฤษฎี และวิเคราะห์เชิงปฏิบัติ
(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เอ็มเทร็ดอิง.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). คนจนกับนโยบายทำให้จนของรัฐ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

นิธินันท์ วิศเวศวรร, ศุภชัย ศรีสุชาติ และสมบุญณ์ ศิริประชัย. (2546). นโยบายเศรษฐกิจศาสตร์มหภาค
กับความยากจนในประเทศไทย: การสำรวจสถานะความรู้ (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นุชนารถ ยูอินเงาะ และโสภา อ่อนโสภา. (2546). การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและ
คนด้อยโอกาสในสังคมไทย ในกรณีศึกษาจากกลุ่มนอกล้างแรงงาน เรื่อง ฟางเส้นสุดท้าย
ของครอบครัว: การประกอบอาชีพเก็บขยะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บรรพต ศรีจันทร์นิธย์, ไกรศักดิ์ ศรีพนม และสัญญา ทิพย์บำรุง. (2546). การพัฒนาระบบ
สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง, สุภา ไยเมือง และบัญชา แก้วส่อง. (2546). การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจน และคนด้อยโอกาส: กลุ่มเกษตรกร (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2542). เพื่อคนจน: ถอนโครงสร้างความยากจน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
อีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 10-21.

ปวีตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร และประพัฒน์ จริยพันธุ์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่าง
ความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บัณณ์ อนันนภิบุตร, วิจิษฐ์ พานิชวงศ์, สุมาพร ศรีสุนทร และลลิตา ละสอน. (2557). เงินโอน แก่
คนขยัน (Negative Income Tax) (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจ
การคลัง.

- พิชชา วีรกุลเทวัญ. (2558). ระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน (การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพชร ชัยศร. (2547). รูปแบบและกระบวนการลดภาวะความยากจนของผู้เข้าไม่ถึงโอกาสในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร, อีรณัฐ ก้อนแก้ว และวิภูวัน อุเด็น. (2560). ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- มนัสชนก รัตนธรรมาภรณ์. (2545). ผลของการว่างงานและเงินเพื่อต่อความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ และความยากจน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). จะแก้ไขปัญหาคความยากจนกันอย่างไร: แข่งขันแจกจ่ายหรือสวัสดิการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนาและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธวัชวรงค์ ศรีวิเศษ. (2543). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย ศึกษา กรณี: บ้านรางกร่าง จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า: TPMAP. (ม.ป.ป.). สืบค้น 20 มีนาคม 2562, จาก <https://www.nectec.or.th/innovation/innovation-software/tpmap.html>
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2555). ประเทศไทยกับแนวคิดรัฐสวัสดิการ: ก้าวข้ามประชานิยม (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2557). เศรษฐศาสตร์สาธารณะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรยุทธ พลาคีรี. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2548). นโยบายประชานิยมกับการแก้ปัญหาความยากจนไม่ใช่เรื่องเดียวกัน. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/300878>
- วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). สืบค้น 10 มกราคม 2562, จาก <https://th.wikipedia.org>
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- วีระวัฒน์ ภัทรศักดิ์กำจร. (2558). การประเมินผลกระทบของนโยบาย "เงินโอน แก่จน คนชนวน" ต่ออุปทานแรงงานในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภเจตน์ จันทน์สาส์น. (2551). เศรษฐศาสตร์เพื่อชีวิตประจำวัน. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิต. (2555). ปัญหาการเข้าถึงการเงินฐานราก (Microfinance) ของประชาชน (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2545). รายงานที่ดีอาร์ไอ เรื่อง ความยากจนคืออะไร และวัดได้อย่างไร. วารสารที่ดีอาร์ไอ, 12, 1-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.tdri.or.th/poverty/report1.htm>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2549). การประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคม: การประเมินการคุ้มครองทางสังคมในระดับองค์การและสถาบันของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2553). รายงานที่ดีอาร์ไอ เรื่อง ทางเลือกของสวัสดิการสังคมสำหรับคนไทย. วารสารที่ดีอาร์ไอ, 87, 1-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สนิรัช แก้วมี และปัทมวดี ศิริกุลลักษณะ. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 14(1), 17-29.
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สมชัย จิตสุชน (2558). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมพร โกมารทัต, ศิริพร สัจจานนท์ และเสน่ห์ เดชะวงศ์. (2559). วิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนการวิจัย.
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2540). ปัญหาความยากจนของบุคคลและครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เสกสรรค์ วินยางค์กุล. (2549). ผลกระทบของการใช้นโยบายการคลังต่อการกระจายรายได้และภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรในประเทศไทย: การวิเคราะห์โดยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสน่ห์ จามริก. (2543). คลังสมองคนจน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการเมือง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย. (2558). โครงการศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558ก). การพัฒนาแบบจำลองจุลภาคเพื่อศึกษาบทบาทของหนี้ครัวเรือนที่มีต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558ข). การศึกษาผลของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อการสร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และเศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (ม.ป.ป.). สืบค้น 8 มกราคม 2562, จาก <https://http://www.fpo.go.th>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560ก). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560ข). แผนความยากจนของประเทศไทย พ.ศ.2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

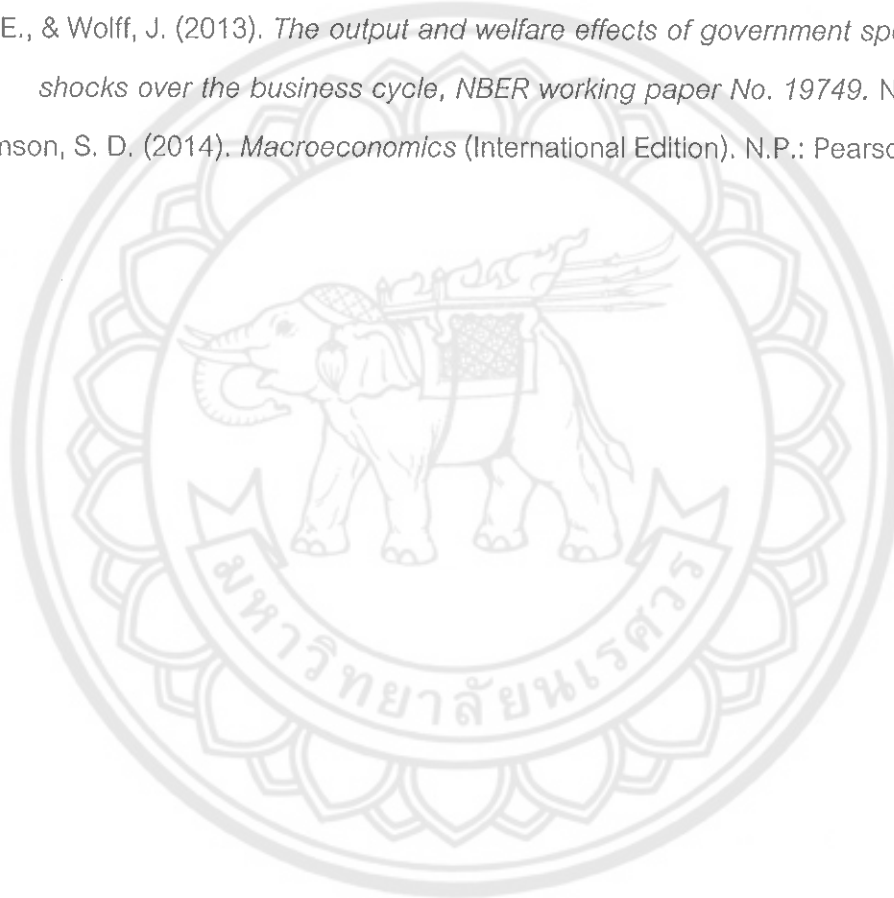
สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้น 18 มกราคม 2562, จาก <https://http://www.nso.go.th>

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้น 7 มกราคม 2562, จาก <https://www.nesdb.go.th>

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.nesac.or.th>

- อนันต์ปริย์ไชยวรรณ และคมสัน สุริยะ. (2556). ผลกระทบของนโยบายยกระดับรายได้ที่มีต่อการจ้างงานราคาสินค้าประเภทอาหารและความยากจนในประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุวัฒน์ มาตดวงษ์. (2558). ผลกระทบของการใช้จ่ายเงินงบประมาณต่อความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของจังหวัดเลย: ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรอนงค์ ทวีปรีดา. (2559). การกระจายและความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษาและบทบาทการใช้จ่ายของภาครัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานันท์ชนก สกลธวัฒน์. (2555). พลวัตของความยากจน กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่เขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองของชาติ (สคช.).
- อุษา อมรรักษ์าวิจารณ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ในระบบของประชาชน ในอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- Anderson, E., d'Orey, M. A. J., Duvendack, M., & Esposito, L. (2018). Does government spending affect income poverty? A Meta-regression analysis. *World Development*, 103, 60-71.
- Baranzini, M. (1991). *A theory of wealth distribution and accumulation*. Oxford: Clarendon Press.
- Chakraborty, L. S., Singh, Y., & Jacob, J. (2013). Analyzing public expenditure benefit incidence in health care: Evidence from India. In *Levy Economics Institute, Working Papers Series No.748. Educational and Psychological Measurement*, #30 (pp. 607-610). N.P.: n.p.
- Gomanee, K., Morrissey, O., Mosley, P., & Verschoor, A. (2003). *Aid, pro-poor government spending and welfare, credit research paper No. 03/03*. Nottingham: Centre for Research in Economic Development and International Trade, University of Nottingham.

- Krejcie & Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. In *Educational and Psychological Measurement*, #30 (pp. 607-610). Retrieved from <http://www.research-advisors.com>
- Mochrie, R. (2016). *Intermediate Microeconomics* (International Edition). N.P.: Palgrave.
- Moffitt, R. (2006). *Welfare work requirements with paternalistic government preferences*, NBER working paper No. 12366, JEL No. H21, I38. N.P.: n.p.
- Pindyck & Rubinfeld. (2001). *Microeconomics*. N.P.: Pearson.
- Sims, E., & Wolff, J. (2013). *The output and welfare effects of government spending shocks over the business cycle*, NBER working paper No. 19749. N.P.: n.p.
- Williamson, S. D. (2014). *Macroeconomics* (International Edition). N.P.: Pearson.

ภาคผนวก

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
sex	698	.6518625	.4767215	-	-
age	698	53.10172	15.63096	18	91
depend	698	.530086	.4994519	-	-
nummem	698	2.610315	1.800688	0	11
occu2	698	.1762178	.3812786	-	-
occu3	698	.3710602	.4834349	-	-
train	698	.6060172	.4889815	-	-

การทดสอบเพื่อเลือกให้แบบจำลองในการศึกษา

1. รูปแบบ Probit Model

Iteration 0: log likelihood	=	-451.10768
Iteration 1: log likelihood	=	-431.38763
Iteration 2: log likelihood	=	-431.34348
Iteration 3: log likelihood	=	-431.34348
Log likelihood	=	-431.34348
Number of obs	=	698
LR chi2(6)	=	39.53
Prob > chi2	=	0.0000
Log likelihood	=	-431.34348
Pseudo R2	=	0.0438

Y	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
sex	.1167534	.1146479	1.02	0.309	-.1079524	.3414591
age	.0131845	.0037982	3.47	0.001	.0057402	.0206287
depend	.3249357	.1146329	2.83	0.005	.1002593	.5496121
nummem	-.1038208	.0311514	-3.33	0.001	-.1648765	-.0427651
occu2	-1.055865	.1485185	-7.11	0.000	-1.346955	-.7647736
Y	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
occu3	-.4798458	.1261749	-3.80	0.000	-.727144	-.2325476
train	-.5402192	.1197432	-4.51	0.000	-.7749115	-.3055269
con_	.7149118	.2931215	2.44	0.015	.1404042	1.289419

estat classification

Correctly classified 76.36%

estat gof,group(10)

number of observations = 698

number of groups = 10

Hosmer-Lemeshow chi2(8) = 8.74

Prob > chi2 = 0.3650

2. รูปแบบ Logit Model

Iteration 0: log likelihood = -411.55572

Iteration 1: log likelihood = -352.01728

Iteration 2: log likelihood = -349.09728

Iteration 3: log likelihood = -349.09028

Iteration 4: log likelihood = -349.09028

Log likelihood = -349.09028

Number of obs = 698

LR chi2(7) = 124.93

Prob > chi2 = 0.0000

Pseudo R2 = 0.1518

Y	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
sex	.1841398	.1950578	0.94	0.345	-.1981666	.5664461
age	.0220029	.0064793	3.40	0.001	.0093037	.0347022
depend	.5414854	.1961161	2.76	0.006	.157105	.9258658
nummem	-.1797772	.0534172	-3.37	0.001	-.284473	-.0750815
occu2	-1.786304	.2535024	-7.05	0.000	-2.28316	-1.289449
Y	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
occu3	-.8403075	.2204581	-3.81	0.000	-1.272397	-.4082175
train	-.9531704	.2102366	-4.53	0.000	-1.365227	-.5411142
con_	1.277549	.503898	2.54	0.011	.2899273	2.265171

estat classification

Correctly classified 76.50%

estat gof,group(10)

number of observations = 698

number of groups = 10

Hosmer-Lemeshow chi2(8) = 9.00

Prob > chi2 = 0.3425

จากการทดสอบรูปแบบของแบบจำลองระหว่าง probit model และ logit model โดยใช้วิธีการ estat gof ซึ่งเป็นลักษณะการแบ่งกลุ่มของกลุ่มข้อมูลที่มี ในที่นี้แบ่งเป็น 10 กลุ่ม เพื่อนำมาทดสอบว่า variation ที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มย่อยทั้ง 10 กลุ่ม จะเป็น variation ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งหากไม่สามารถปฏิเสธ null hypothesis ได้ ซึ่งกรณีนี้ผ่านการทดสอบว่ามีความเหมาะสมทั้ง probit model และ logit model โดยในขั้นตอนถัดไปคือ การทดสอบถึงความเหมาะสมที่สุดในการใช้แบบจำลอง การเปรียบเทียบโดยใช้ estat classification จากผลการทดสอบพบว่า logit model ได้ค่า correctly classified เท่ากับ 76.50% ซึ่งสูงกว่า probit model ซึ่งได้ค่า correctly classified เท่ากับ 76.36% จึงทำให้สรุปได้ว่าฟังก์ชันที่ควรเลือกใช้ในงานวิจัยนี้ควรเป็นรูปแบบ logit model ภายใต้อัตรา R^2 และ MSE ที่ดีที่สุด

ผลของแบบจำลองถดถอยโลจิสติก (Logistic Model) ในการพยากรณ์ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร

Logistic regression

Log likelihood = -349.09028

Number of obs = 698

LR chi2(7) = 124.93

Prob > chi2 = 0.0000

Pseudo R2 = 0.1518

Y	Odds Ratio	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
sex	1.202184	.2344954	0.94	0.345	.8202332	1.761994
age	1.022247	.0066235	3.40	0.001	1.009347	1.035311
depend	1.718558	.3370368	2.76	0.006	1.170118	2.524053
nummem	.8354563	.0446277	-3.37	0.001	.7524107	.9276679
occu2	.1675784	.0424815	-7.05	0.000	.1019615	.2754226
occu3	.4315778	.0951448	-3.81	0.000	.2801591	.6648343
train	.3855169	.0810498	-4.53	0.000	.2553228	.5820993
con_	3.587836	1.807903	2.54	0.011	1.33633	9.632772

การหาผลกระทบส่วนเพิ่มที่เกิดจากปัจจัยหลังการพยากรณ์ด้วยแบบจำลองถดถอย
โลจิสติก (Logistic Model)

Marginal effects after logistic

$y = \text{Pr}(Y) \text{ (predict)}$

$= .76486045$

variable	dy/dx	Std. Err.	z	P> z	[95% C.I.]		X
sex	.0336023	.0361	0.93	0.352	-.037144	.104349	.651862
age	.0039572	.00115	3.44	0.001	.001703	.006211	53.1017
depend	.0981167	.03562	2.75	0.006	.16794	.16794	.530086
nummem	-.0323327	.00953	-3.39	0.001	-.013661	-.013661	2.61032
occu2	-.3892102	.0564	-6.90	0.000	-.278668	-.278668	.176218
occu3	-.1590378	.04258	-3.74	0.000	-.075585	-.075585	.37106
train	-.1620271	.03294	-4.92	0.000	-.097458	-.097458	.606017